

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Luks

Jun Limb'il

1 ¹Bwen, ky'ila'j xjal oje qet ktz'ib'a' ti'j kyaqil aj oje ky'ik qxol, ² [oqet ktz'ib'a'] iktza'x owok qcha'o' kyuky'i kye aj e'ok e'en tetz tuky'i kykab'il kywitz atx aj tb'ay-el oqtxi', a'e' aj otzaj kxnaq'tza' te tyol [Qtata Dios]. ³Ntons tat Teófilo, komo ax wetz ma'tx xik ncha'o' b'an byenech ti'j kyaqil aj oje tz'ok ncha'o' ti'j te ja tpakb'alilni atx aj taq'ik b'an tb'ay-el, astilji ax wetz oqet nb'isu' tzan tqet ntz'ib'a' te yatx kyaqil ntzani tuky'i jun tume'l b'an txolil ⁴tzan tok acha'o' te tume'l b'an'ax ti'j kyaqil aj oje xik xnaq'tza' yatx.

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'

⁵Ntons, tuj aj tyempji aj nk'ulun mandad tuq te Eródes tuj Judey, at tuq jun pal Sakariy tb'i, aj tijajil Abiys,^a b'ix tetz txu'jel Chabet^b aj tijajil Aron. ⁶Te Sakariy b'ix te Chabet nkyeb'et tuq tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios, k'onti'l nkyepaltin tuq ti'j te Kawb'il b'ix ti'j te aj okaj tq'uma' te Qajawil. ⁷Kyetz k'onti'l tuq kyk'wa'al tzan tpaj te Chabet machor tuq, b'ix kykab'il tuq kyetz ya tijxjale'ky tuq.

⁸Ntons, jun q'ij te Sakariy n'aq'unan tuq tuj taq'un twitz Qtata Dios iktza'x kye txq'ankey pal aj nkye'aq'unan tuq tuky'i'l tuj aj b'uch'uj palji. ⁹B'ix iktza'x tuq naq'ike' kxol kyetz, oqet kyk'ulu' te loteriy^c tzan tuq tok kyen ab'l tuq jun te kyetz owokex tz'e'sal te pom tuj te luwar b'an xjan mas tujx te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, yaji dech a te Sakariy okamb'an. ¹⁰B'ix aj man tuq nkye'slet te pom, kyaqil kye xjal nkyexnaq'tzan tuq

^a **1:5** Abiys jun pal b'an oqtxi' aj tijajil Israel; 1Cró 24:10. ^b **1:5** Ax: Chabel. ^c **1:9** Kye xjal tzi, tzan tqet kyjoyo' jun pal tzan tox twitz te Qtata Dios, kyetz oqet kyk'ulu' loteriy tzan k'on tkaj si' jun aj cha kyan tuq kye xjal.

tzijay. ¹¹Yaji ojaw kanet jun ángel wa'lqet tumel tb'anq'ab' te pomb'il [aj ja' atox te Sakariy tuj te Nin Jay]. ¹²Ya ma xik ten te Sakariy, b'eyx otzajb'aj b'ix b'an oxob'.

¹³Yaji te ángel oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Sakariy, k'on txob' tzan tpaj te aj nxik aqani' tuq [tuky'i Qtata Dios] ma'tx stzaj cha'o', b'ix te axu'jel Chabet otzajel jun tal b'ix owokel asi' tb'i Wa'nch. ¹⁴Yatz b'an oxhchalajel ti'j, b'ix oj titz'jik, ax ky'ila'j xjal okyechalajel ti'j ¹⁵tzan tpaj te Qajawil oxel' tsi' te ak'ajol jun nim tajwalil. B'ix te ak'ajol nlay xik tuk'a' te ta'al ub tx'amsa' b'ix nlay tz'uk'an xhb'a'j,^d b'ix tetz b'eyx okajel te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil atx aj man tuq atqex tuj tb'o'til. ¹⁶Tzan tpaj tetz, ky'ila'j kye xjal aj tijajil Israel ojawel kky'ixpu' kynab'lin tzan kyok lapet ti'j Qajawil. ¹⁷Tetz oxel' tb'ayon twitz te Qajawil b'ix oqtexten [Txew Dios tuj tanim iktza'x tuq tuj] tanim te Eliys [aj tlajen Dios oqtxi'] b'ix oxel' si' jun tajwalil b'an nim [iktza' oxik si' te Eliys].^e Ikxji otk'ulu'tz tzan kytan galan kye k'wa'lon kyuky'i kyk'wa'al,^f b'ix kye aj nkyek'ulun nya'tx galan tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan kyb'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios, b'ix ikxji okyk'ulu'tz listar kyib' tzan kyk'amon te Qajawil.»

¹⁸Yaji te Sakariy oxik xhcha'o' te ángel ikxjani: «¿Titz'a' oxel' woksla' kyaqil nini? Komo wetz ya tijxjalky a'in b'ix te nxu'jel ya b'i'xhtky.» ¹⁹Yaji te ángel owaj stzaq'b'e': «Wetz a'in Gabriel^g b'ix b'ajq'ij atinquet twitz Qtata Dios, b'ix a tetz ma tzaj lajon te wetz tzan txik nq'uma' yatz te ja tpaqb'alil galanni. ²⁰Per ajna'l tzan tpaj k'onti'l ma xik awoksla' aj ma xik nq'uma' yatz, ochkajel men b'ix nlay b'antik tzan ayolin max oj tponkix kyaqil ntzani.»

²¹Aj nky'ik tuq kyaqil ntzani, kye xjal man tuq nkye'iyon ti'j tzijay. Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x tistil tuq ojetq nachq'in tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. ²²Ya ma tz'etz, k'onti'l tuq nb'antik tzan tyolin kyuky'i'l, b'ix owel kyniky' ti'j, ojetq tuq tz'ok joto' tuj twitz jun tidi'. Tetz nyolin tuq kyuky'i'l pur tuky'i señ, komo ojetq tuq kaj men.

²³Ya ma tz'ex styemp tzan taq'unan tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te Sakariy owaj tjay tuj tamaq'. ²⁴Yaji te txu'jel owokten tal b'ix owox tewa' tib' tuj tjay jweb' qya'. Tetz nyolin tuq tuj tanim ikxjani: ²⁵«Te Qajawil ma'tx tk'uluj wuky'i'l ikxjani tzan k'on wel kyik'o' kye xjal.»

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel Tuq Te Jesus

²⁶Ntons, ya ma jakon waqaq qya' [toklen ten tal te Chabet], yaji te ángel Gabriel oxik lajo' tzan Qtata Dios tuj amaq' Nasaret tuj tkwentil

^d 1:15 Núm 6:3 ^e 1:17 Mal 4:5-6 ^f 1:17 Ax: kyanim kye k'wa'alon owokel iktza' kyanim kyk'wa'al. B'a'n tzan telponx kye k'wa'alon iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l oqtxi' b'ix kye kyk'wa'al iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l ak'a'j; Mal 4:6; Mat 3:9. ^g 1:19 Dan 8:16; 9:21

Galiley, q'umal jun tpakb'alil tuky'i jun q'opoj.^h 27Te q'opoj Liy tb'i, b'ix tetz mina' tuq tok ten twitz ichan. Tetz ojetq tuq qet stzaq'b'e' jun ichan tb'i Chep aj tijajil Dawidⁱ [te twitzale' k'ulul mandad oqtxi' kxol tijajil Israel]. 28Te ángel owox tuj te jay aj ja' atqet tuq te q'opoj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky, Qajawilxwit awuky'i'! Te Qajawil b'an nchalaj awi'j b'ix tetz atqet awuky'i'!.» 29Ya ma xik ten tetz te ángel, tetz oje b'isun ti'j te tyol, b'ix oyolin tuj tanim tidi' telponx tuq te aj tlimb'il ikxji.

30Yaji te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «Liy, k'on txob'. Yatz ma'tx tzaj tsi' Qtata Dios jun nim b'an galan awajsik. 31Ajna'l ochkajel ky'aqwaj, b'ix owitz'jel jun awal b'ix owokel asi' tb'i Jesus.^j 32Tetz owokel jun xjal aj nim tajwalil, b'ix owokel q'uma' Tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. B'ix te Qtata Dios aj Tajawil Ti'j Kyaqil oxel' tsi' jun tajwalil tzan tk'ulun mandad iktza' twitzale' kyil'j kye xjal, iktza' oxik tsi' tajwalil te Dawid aj tijajil oqtxi'. 33Ikxji tetz ok'uluyon mandad b'eyx te jun-ele'x kyil'j kye tijajil Israel, b'ix nlay ponaj tajwalil tzan tk'ulun mandad.»^k

34Ntons te Liy oxik xhcha'o': «¿Titza' oky'el ntzani? Komo wetz mina' tok wen twitz ichan.» 35Yaji te ángel owaj stzaq'b'e': «Te Txew Dios otzajel awajsik b'ix oky'el ntzani tzan tajwalil Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. Astilji te awal aj pawa' a'ox te Qtata Dios, owokel q'uma' Tk'wa'al Dios. 36Ax te aprim Chabet oje tz'ok ten jun tal, b'ix tetz b'an b'i'xh. Kye xjal nkyq'uma' tuq machor, per waqaq qya'xi' toklen ten tal. 37Komo te Qtata Dios k'onti'l jun tidi' nlay-wit b'antik titza'.^l 38Ntons te Liy oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz atinqet tzan nk'ulun te aj tgan te Qajawil. Intk'ulun wuky'i'l iktza'x ma'tx aq'umajni.» Yaji te ángel owex tzi.

Aj Tpon Te Liy Q'olb'el Chabet

39Yaji te Liy nkayayan txik tuj jun amaq' twiwitz tuj tkwentil Judey^m 40b'ix tzi opon tjay Sakariy b'ix oxik tlima' te Chabet. 41Ya ma xik xhcha'o' te Chabet te Liy nliman tuq tetz, te tal ojaw xlink'an tuj tb'o'til b'ix onoj te Txew Dios tuj tanim, 42b'ix tetz oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx chqet tky'iwla' nim, mas nim kywitz kyaqil xuj. B'ix ma'tx qet tky'iwla' te awal aj eq'i' awitza'ni. 43¿Tidi' wetz we'en tzan tul tnan te Wajawil q'olb'el wetz? 44Aj txik ncha'o' nchliman tuq te wetz, te wal ma jaw xlink'an tuj tb'o'til tzan tpaj b'an nchalaj. 45Galanx-al yatz a'ich txiklen awoksla' oky'elkixi' awuky'i'l aj otq'umaj te Qtata Dios.»

46Ntons yaji te Liy oxik tq'uma' ikxjani:ⁿ «Wetz wanim nyolin b'an tb'anil ti'j Qajawil, 47wetz wanim b'an nchalaj ti'j Qtata Dios aj koloyon wi'j. 48Komo tetz ma'tx kyintzaj tna'o' wetz aj q'apo' wib' tuj tq'ab' anke nya'tx nmeres [tzan ntzaj tna'o']. Ajna'l b'ix b'eyx te jun-ele'x kyaqil xjal

^h 1:26 Luks 1:36 ⁱ 1:27 Mat 1:18 ^j 1:31 Mat 1:21 ^k 1:33 Isa 9:7 ^l 1:37 Gén 18:14
^m 1:39 Ax: Juda. ⁿ 1:46 1Sa 2:1-10

okyq'uma'tz, te Qtata Dios ma'tx tk'uluj nim galan wuky'i'l⁴⁹ tzan tpaj tetz aj mas nim tajwalil twitz kyaqil, ma'tx tk'uluj nim galan wuky'i'l b'ix tetz pawa' tib' ti'l kyaqil nya'tx galan⁵⁰ b'ix n'ok lo'et tk'u'l kyi'l kyaqil kye aj nkyexjanin tetz oqtxi' b'ix ax ajna'l. ⁵¹Tidi'chq galan ma'tx tk'uluj tuky'i nim tajwalil b'ix ma'tx kye'ex tlajo' kye aj nkchalani' kyib' tuj kyanim. ⁵²Ma'tx tz'el tin kyajwalil kye k'ulul mandad; yatzun kye aj k'onti'l kyajwalil, kyetz ma'tx kyejaw tin. ⁵³B'ix kye aj at tuq wa'lj kyi'l, tetz ma'tx xik tswa' tidi'chq kyetz; yatzun kye q'inon xjal, ma'tx stz'el tin kyaqil te kyetz. ⁵⁴Ma'tx tz'onon qi'l [qkyaqil qetz] aj tijajil Israel aj q'apo' qib' tuj tq'ab', k'onti'l ma qo'aj naj ti'l tk'u'l, ma'tx tz'ok lo'et tk'u'l qi'l ⁵⁵b'eyx te jun-ele'x iktza'xkix oxik tq'uma' oqtxi' kyuky'i qijajil, aj oxik tq'uma' tuky'i te Abran b'ix kyaqil tijajil.»^p ⁵⁶Ntons, te Liy okaj ten oxe qya' tjay te Chabet, b'ix yaji owajtz tjay.

Aj Titz'jik Te Wa'nch Aj Swal A'

⁵⁷Ntons yaji opon tyemp tzan tky'ix te Chabet, b'ix owitz'jik jun tal ichan. ⁵⁸Ya ma tz'ok cha'o' tzan kye tbesin b'ix kyaqil tfamily qa te Qajawil ojetq tz'ok lo'et tk'u'l ti'l Chabet, kyetz b'an nkyechalaj tuq. ⁵⁹Ya ma b'antik jun saman, eb'aj'ul txq'an xjal tzan tok ksi' techalul^q b'ix tzan tok ksi' tuq tb'i te ne', b'ix owok ksi' tuq tb'i Sakariy iktza' tb'i stat. ⁶⁰Per yaji kyi te alon: «Nlay tzan tpaj tetz tb'i owokel Wa'nch.» ⁶¹Yaji kye xjal okyyolij: «¿Tistil? Komo k'onti'l ab'l tuj ajay tb'i ikxji.» ⁶²Yaji oxik kchan te k'wa'lon aber tidi' tuq tetz tgan tzan tok tsi' tb'i tk'ajol. ⁶³Yaji te Sakariy oxik tqani' jun tal tz'alam b'ix oqet stz'ib'a' ikxjani: «Tetz tb'i Wa'nch.» Kyaqil kye aj akyeqet tuq tzi oje kyelab'an. ⁶⁴Ya ma qet stz'ib'a' te Sakariy tb'i te ne', ojaqet stzi', owaq'ik tzan tyolin b'ix oxik tq'uma' yol jiq'b'il te Qtata Dios. ⁶⁵Kyaqil kye tbesin eb'ajlab'an, b'ix ja'chq tuj aj luwar twiwitz tuj tkwentil Judey owok cha'o' ti'l kyaqil ja ntzani aj oky'ik. ⁶⁶B'ix kyaqil kye xjal aj e'ok cha'on tetz nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Tidi'-alo owokel tajwalil ja k'wa'lni?» Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj n'ok kyen tuq te Qajawil n'onon tuq tuky'i'l.

⁶⁷Ntons te k'wa'lon oyolin te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix oxik tq'uma' tyol Qtata Dios ikxjani: ⁶⁸«Kyeeyolinxwit galan kyaqil xjal ti'l te Qajawil, tetz te Qtata Dios aj ntzaj qna'o' qetz aj tijajil Israel a'o'. Tetz ma'tx tzul qxol b'ix ma'tx qotkolpij qetz aj a'o' te tetz. ⁶⁹Ma'tx jaw tin qxol jun koloyon te qetz, tetz aj tijajil Dawid, te Dawid aj q'apo' tuq tib' tuj tq'ab' Qtata Dios. ⁷⁰Komo iktza'x otq'umaj oqtxi' kyuky'i kye aj yolil tyol aj pawame' a'ox te tetz, otq'umaj ikxjani: ⁷¹“Tetz okoloyonkix qetz tuj kyq'ab' kye qajq'oj b'ix tuj kyq'ab' kye aj nqo'ok kyajq'oja.” ⁷²[Ntons oqotkolo'tz] tzan tqet tyek'u' n'ok lo'et tk'u'l kyi'l qijajil b'ix

° 1:49 Ax: tetz tb'i pawa' ti'l kyaqil nya'tx galan. P 1:55 Gén 17:7 q 1:59 Lev 12:3

tzan tponkix te tyol aj oxik tsi' oqtxi', ⁷³ te tyol aj oxik tsi' tuky'i qijajil Abran, oxik tsi' tyol tzan tkolon qi'j tuj kyq'ab' kye qajq'oj. ⁷⁴ Oxik tsi' tyol ikxji tzan qten te tetz [tuky'i jun tk'u'jlal] b'ix nya'tx tuky'i jun txob'lal, ⁷⁵ tzan qten pawa' a'ox te tetz b'ix tzan qb'et tuj twitz tuky'i tume'l b'ajq'lj aj itz'ojo' tzani twitz tx'o'tx'. ⁷⁶ Ntons yatz nk'ajol oxhch'okel q'uma', a'ich jun aj yolil tyol te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j, tzan tpaj yatz otxe'l tb'ayon twitz te Qajawil tzan kyten list kye xjal oj tul tetz.^r ⁷⁷ [Oxe'l aq'uma'] tzan tok kcha'o' kye txjalil te Qtata Dios, tetz b'a'n tzan tkolon kyi'j tzan tpaj b'a'n tzan tnajslet te kchoj.^s ⁷⁸ Komo te Qtata Dios b'an nlo'et tk'u'j qi'j, astilji tetz oqtel tk'ulu' tzan xhchukjik kyaqil te jun galan te qetz, ⁷⁹ tzan stzaj tsi' jun chk'atunal tuj kywitz kye xjal aj qlolj tuj kywitz' b'ix b'an perdid ate', b'ix tzan stzaj tyek'u' te qb'ey tzan qb'et tuj jun tume'l aj nchewsan jk'u'j.»

⁸⁰ Ntons te k'wa'l jun rat stzaj b'ix owok b'an jwert tuky'i Qtata Dios b'ix yaji okajten tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l xjal najayon, max aj tyek'un tib' kywitz kye xjal aj tijajil Israel.

Aj Titz'jik Jesus

Mat 1:18-25

2 ¹ Ntons tuj aj tyempji te César Agústo a te twitzale' k'ulul mandad, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan ktz'ib'an kyib' kyaqil kye xjal ja'chq tuj kyamaq'x aj ja' e'itz'jik. ² Aj ntzani te tb'ay-el aj ktz'ib'an kyib' kye xjal tuj kyamaq'x tuj tyemp aj nk'ulun mandad te Kirin^u tuj Siry. ³ Kyaqil kye xjal e'aj tuj kyamaq'x tzan ktz'ib'an kyib'. ⁴ Astilji te Chep owetz tuj te amaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley b'ix ojax Belen, aj tamaq' te Dawid oqtxi', oxik tzi tzan tpaj ax tetz jun tijajil Dawid. ⁵ Ntons oxik Belen tz'ib'al tib' junx tuky'i Liy, aj txu'jel^v b'ix te Liy ch'inky tuq tky'ix. ⁶ Ntons, aj man tuq ate' Belen, te Liy opon tyemp tetz tzan titz'jik te tal. ⁷ Tzi owitz'jik te tb'ay tal b'ix owok tb'alq'i' tam te ne' b'ix oqex twatza' tuj jun chok kye alo'mj tzan tpaj ojetq kyenoy kye posad ja' tzan kykaj.

Aj Kypon Kye Angel Swal Tpakb'alil Kyuky'i Kye Pastoriyon

⁸ Ntons, qaynin tzi tuj Belen, ate' tuq txq'an pastoriyon aj nkyek'ulun kwent tuq kyallo' qonik'an. ⁹ B'ix derepent jun ángel tlajen Qajawil ojaw kanet kywitz b'ix owok b'an xhk'atun aj ja' tuq akyeqet tzan tpaj xhchqitz'unal te Qajawil, b'ix kyetz b'an nkyexob' tuq. ¹⁰ Per te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «¡K'on kxob'! Wetz ma kyin'ul q'umal jun tpakb'alil galan etetz, b'ix okyechalajel kyaqil xjal ti'j. ¹¹ Ajna'l ma'tx tz'itz'jik jun koloyon eti'j, a tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi', a tetz te Tajawil

^r 1:76 Mal 3:1 ^s 1:77 Luks 3:3 ^t 1:79 Isa 9:2 ^u 2:2 Ax: Siren. ^v 2:5 Owok q'uma' "txu'jel" anke mina' kyok junan, per ojetq ktzaq'b'ej tzan kyjunan.

Ti'j Kyaqil. Ma'tx tz'it'z'jik tuj tamaq' te Dawid. ¹²B'ix tzan tel eniky' ti'j te ne', otzajel ekamb'a' watzanqex tuj jun chok kye alo'mj b'ix b'atz'o' tuj tam.» ¹³B'ix derepent ejaw kanet b'an ky'ila'j txq'an'ky ángel tlajen Dios tzajnaqe' tuj ka'j, b'ix nxik kyq'uma' tuq tb'anil yol te jiq'b'il te Qtata Dios: ¹⁴«Qet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios kyaqil tuj ka'j, b'ix yatzun twitz tx'o'tx' inkyna'on kye xjal jun chewsb'il kyk'u'j, kyetz aj b'an ganime' tzan Qtata Dios.»

¹⁵Ya ma kye'aj kye ángel tuj ka'j, kye pastoriyon e'okten yoliyon [tzan kxik e'el te ne']. «Qwa'qnajji tuj Belen e'el kyaqil aj ma'tx tzaj tq'uma' te Qajawil qetz.» ¹⁶Ntons nkyekayayan tuq tzan kxik e'el te ne', b'ix otzaj kykamb'a' te Liy b'ix te Chep, b'ix te ne' watzanqex tuq tuj kchok kye alo'mj. ¹⁷Ya ma tz'ok kyen te ne', kye pastoriyon e'okten q'umal kyaqil aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz tzan te ángel, ¹⁸b'ix kyaqil kye xjal aj e'ok cha'on kyyol kye pastoriyon eb'ajlab'an ti'j. ¹⁹Yatzun te Liy, kyaqil ntzani cha tuq atqex tuj tanim. ²⁰Ya ma kyemeltz'jik kye pastoriyon, b'an nqet tuq kyijq'b'a' te Qtata Dios b'ix nxik ksi' tuq pixon te tetz tzan tpaj aj ojetq tz'ok kcha'o' b'ix aj ojetq tz'ok kyen, kyaqil aj ojetq tuq ky'ik iktza'x aj oxik q'uma' kyetz tzan te ángel.

Aj Txik Kyin Te Ne' Jesus Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

²¹Ya ma jakon jun saman tzan tok si' techalul te ne',^w owo'k ksi' tb'i Jesus, axkix te tb'i aj oxik q'uma' te Liy tzan te ángel aj mina' tuq tkaj ky'aq'waj.^x ²²B'ix yaji, ya ma ky'ik te tyemp aj tgan tuq te Kawb'il tzan kykaj saq tuj twitz Qtata Dios [tzan tpaj titz'jlen te k'wa'l], kyetz oxik kyin te k'wa'l Jerusalem tzan tkaj kyq'apo' tuj tq'ab' Qajawil, iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il aj okaj tsi' Moisés oqtxi'.^y ²³Komo tz'ib'ankaj tuj tkawb'il te Qajawil ikxjani: “Kyaqil tb'ay k'wa'l ichan owokel q'uma' pawankaj te Qajawil.”^z ²⁴Ntons eb'ajxwa'q q'apol te kypresent te Qajawil iktza'x q'umankaj tuj Tkawb'il ikxjani: “Kab'e' tal alpagr qatzun kab'e' tal tirisculji.”^a

²⁵Ntons, tuj aj tyempji nnajan tuq tuj Jerusalem jun xjal tb'i Simeón. Tetz jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios b'ix b'an nxjanin tuq Qtata Dios b'ix lo'ik tuq tk'u'j tujb'a'n te Qtata Dios ojawel tin tuq kyk'u'j kye aj tijajil Israel [tzan te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'], b'ix te Txew Dios atqet tuq tuky'i'l. ²⁶Te Txew Dios ojetq tuq xik tq'uma' tetz, nlay tuq kamik qa mina' tuq tok ten te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' aj oje kaj swa' tzan te Qtata Dios. ²⁷Aj q'ijji te Txew Dios oxik tq'uma' tuj tanim tzan txik tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. Aj tpon kyeq'i' kye k'wa'lon te ne' Jesus tzan kyk'ulun iktza'xkix te Kawb'il ntq'uma', ²⁸te

^w 2:21 Lev 12:3 ^x 2:21 Luks 1:31 ^y 2:22 Lev 12:1-8 ^z 2:23 Exo 13:2,12

^a 2:24 Lev 12:6-8

Simeón ojaw xhchele! te ne' b'ix oyolin yol jiq'b'il te Qtata Dios, oxik tq'uma! te Qtata Dios ikxjani: ²⁹«Wajaw, ajna'l b'a'n tzan nkamik tzan tpaj ma'tx achewsaj nk'u'j iktza'x otzaj aq'uma! wetz. ³⁰Komo ajna'l ma'tx tz'ok wen tuky'i kykab'il nwitz te Koloyon aj ma'tx tzaj alajo', ³¹b'ix ma'tx b'antik awitza' ikxji tzan tok kcha'o' kyaqil xjal twitz tx'o'tx'. ³²Te ja ntzani owokel jun chk'atunal tuj kywitz kye xjal aj nya'tx tijajil Israel, b'ix te jun jiq'b'il kye aj tijajil Israel.»^b

³³Ntons, te k'wa'lon b'ix te alon b'an nkyelab'an tuq ti'j te aj otq'umaj te Simeón ti'j te ne'. ³⁴Ntons te Simeón ax eqet tky'iwla' kye k'wa'lon b'ix oxik tq'uma! tetz te Liy ikxjani: «Tzaj acha'o', ja ne'ni oje kaj si' tzan kxik tsi' tuj il ky'ila'j qxjalil aj tijajil Israel, per ax okoloyon ky'i'j ky'ila'j txq'anky qxjalil.^c B'ix tetz oje kaj si' tzan sten qxol te jun seny per owelal ik'o'. ³⁵Tzan tpaj tetz, owokel cha'o' kyaqil aj nyolin tuj kyanim kye xjal. B'ix tzan tpaj aj oky'el ti'j awal, owokel jun nim xhcho'nal tuj awanim.»

³⁶Ntons ax atqet tuq txini jun xuj aj yolil tyol Dios, An tb'i. Tetz tme'al Fanwel tuq, b'ix tijajil Aser, b'ix b'an b'i'xhtky tuq. Tetz cha wuq aq'b'i owok junan tuky'i tichmil ³⁷b'ix yaji okaj byud. Ojetq tuq jakon kaj tuj oqal (84) aq'b'i tetz, b'ix k'onti'l okaj tsi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il tetz nna'on tuq te Qtat, b'ix n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan. ³⁸Ntons man tuq nyolin te tij [kyuky'i stat te Jesus], te b'i'xh opon kyuky'i'l b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios ti'j te ne' b'ix oxik tq'uma! ti'j te ne' kyuky'i kyaqil kye xjal aj lo'ik kyk'u'j tzan kykolpjik kye aj Jerusalen.

Aj Tjaw Ky'ib' Te Jesus

³⁹Ntons, ya ma kyk'uluj kyaqil aj ntq'uma! tuq te Kawb'il, yaji kyetz eb'ajmeltz'jik tuj kyamaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley.^d ⁴⁰Te k'wa'l jun rat stzaj b'ix b'ajq'ij tuq ntzaj si' mas tna'b'l b'ix te Qtata Dios nk'ulun tuq nim b'an galan tuky'i'l.

⁴¹Ntons kye stat te Jesus aq'b'ia' tuq nkyexik tuj Jerusalen tuj te q'ij Paskw,^e ⁴²b'ix te Jesus aj tjakon kab'lajuj aq'b'i tetz, ax tetz oxik kyuky'i stat tuj te q'ij iktza'x tuq naq'ike' tzan kxik. ⁴³Ya ma mankun te q'ij, ikja'n tuq kyajtz kyjay, per te Jesus okajten tuj Jerusalen b'ix kye stat k'onti'l owok ksi' kynab'l ti'j. ⁴⁴Kyetz tuj kynab'l qa te Jesus ajun tuq kxol kye kyuky'i'l, ikxji kyetz eb'ajxik b'ix ojetq tuq xik kyb'ete' jun q'ij kyb'ey. Per ya ma qet kyjoyo' kxol kye kyfamily b'ix kye xjal aj kyotzqi' ⁴⁵k'onti'l owoknoj kyitza'. Ntons eb'ajmeltz'jik junky'el tuj Jerusalen joyol tetz.

⁴⁶Ya ma ky'ik toxi' q'ij tuq tqetlen kyjoyo', owoknoj kywitz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, wit'lik tuq kxol kye xnaq'tzal Kawb'il, ncha'on tuq

^b 2:32 Isa 42:6; 49:6 ^c 2:34 Ax: tzan kyjaw jilan ky'ila'j aj tijajil Israel b'ix ax tzan kyjaw teq'i' txq'anky; 1Xhp 2:7-8. ^d 2:39 Mat 2:23 ^e 2:41 Exo 12:1-27; Deu 16:1-8

kyi'l'j b'ix nxik tuq xhcha'o' tidi'chq kyetz. ⁴⁷B'ix kyaqil kye aj nkyecha'on tuq ti'l'j b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj tlistul b'ix tzan tpaj titza' n'aj stzaq'b'e' kyetz tuky'i jun tume'l' b'an galan. ⁴⁸Ya ma tz'oknoj tzan kye stat, kyetz oje kyelab'an ti'l'j. Tzaj te tnan, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Wal, tistil ma ak'uluj ikxjani quky'ila? Qetza nqojoyon awi'l'j, b'an nqob'isuna tuq awi'l'j.» ⁴⁹Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxjoyon tuq ja'chq? ¿K'onti'l' petzun tuq eteb'en wetz presis tzan nten tuj tjay Ntat?» ⁵⁰Yatzun kyetz k'onti'l' owel kyniky' ti'l'j aj otzaj tyoli' kyetz. ⁵¹Ntons owaj kyuky'i'l' tuj kyamaq' Nasaret, b'ix n'okslan tuq te kyetz. Yatzun te tnan, kyaqil ntzani cha tuq atqex tuj tanim. ⁵²Te Jesus b'ajq'ij at tuq mas ttab'l' b'ix jun rat stzaj, b'ix n'el galan tuq tuj twitz Qtata Dios b'ix tuj kywitz kye xjal.

Aj Npab'an Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Tuj Ky'ixk'oj Tx'o'tx'

Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Wnch 1:19-28

3 ¹Bwen, jweb'lajuj aq'b'ixi' tuq tk'ulb'en mandad te twitzale' k'ulul mandad Tibério César,^f ntons te Pónsio Piláto a tuq tetz nk'ulun mandad tuj tkwentil Judey, b'ix te Eródes nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Galiley, b'ix te Lip aj terman nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Iturey b'ix Trakonit, b'ix te Lisánias nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Abiliny, ²b'ix te Anas b'ix Kaypas a'e' tuq kye pal mas nim kyajwalilji. Ntons tuj aj tyempji, te Qtata Dios oyolin tuky'i Wa'nch aj tk'ajol Sakariy, tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l' najayon. ³Ntons te Wa'nch oky'ik tuj kyaqil luwar qaynin stzi' te Jordan A', nxik tpakb'a' tuq kye xjal tzan tjaw si' a' kywi' tzan tpaj tjawlen kky'ixpu' kynab'lin tzan tqet najsa' kchoj. ⁴Te ntzani oky'ik iktza'x ojetq tuq kaj stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi': "Jun xjal opakb'ayon tuky'i nim twi' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l' najayon, oxe'l' tq'uma' kye xjal, 'Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil, intqet ek'ulu' etib' tzan ek'amon tetz." ⁵Kyaqil [oqtel k'ulu' tzan sten list oj tul te Qajawil, iktza' tuj jun] b'ey oqtel nojslet kyaqil joko'l', oqtel eq'i'l' kyaqil te witz, qa xq'e'w okajel si' rekt, b'ix kyaqil xb'uk' oqtel parejsa'. ⁶Kyaqil xjal owokel kyen titza' te Qtata Dios okoloyon kyi'l'j' "

⁷Astilji te Wa'nch nxik tuq tq'uma' ikxjani kyuky'i kye xjal aj nkyepon tuq tuky'i'l' tzan tjaw si' a' kywi': «¿Etetz a'ix tijajil kan!^h ¿Ab'l' oje xik q'uman etetz qa okxkoletel ti'l'j te xhcho'nal aj ch'inky stzaj tsi' [te Qtata Dios]? ⁸Astilji pe'eb'etnaji tuj tume'l' tzan tqet eyek'u' jun ek'ulb'en aj telponx b'an b'an'ax oje jaw eky'ixpu' enab'lin. B'ix k'on kxyolin ikxjani: "Qetza a'o'na tijajil Abran."ⁱ Komo wetz oxe'l' nq'uma' etetz, te Qtata Dios

^f 3:1 Aq'b'i 28 DC. ^g 3:4 Ax: intqet ek'ulu' galan tb'ey Qajawil, intqet ek'ulu' rekt tb'ey; Isa 40:3-5. ^h 3:7 Mat 12:34; 23:33 ⁱ 3:8 Wnch 8:33

kyi'l' ja ab'l' ntzanije'ni b'a'n tzan tk'ulun tzan kyok tijajil Abran. ⁹Ch'inky stzaj tsi' te Qtata Dios jun xhcho'nal kyi'l' kye xjal aj nlay jaw kky'expu' kynab'lin, iktza'x qa jun tze' k'onti'l' nkaj twitz, ojawel tx'emu' b'ix te tze' owokek xo'o' tuj q'aq'.^j ¹⁰Ntons kye xjal oxik kyqani' tetz ikxjani: «¿Tidi' presis tzan jk'ulun qetza ajna'l?» ¹¹Te Wa'nch owaj stzaq'b'e': «Ab'l te aj at ky'ila'l^k moj tq'anaq, intxik tsi' jun moj te aj ch'i meb'a' xjal,^l b'ix te aj at twe', ax a tgan tzan tk'ulun ikxji [kyuky'i kye aj k'onti'l' kywe'].» ¹²Ntons ax e'ok laq'chet tuky'i Wa'nch txq'an xjal aj peyul chojenj b'ix ax kyetz kygan tuq tzan tjaw si' a' kywi',^m b'ix oxik kcha'o' te Wa'nch ikxjani: «Xnaq'tzon, yatzun qetza, ¿tidi' presis tzan jk'uluna?» ¹³Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «K'on tz'el epeyu' mas tajsik aj oje kaj q'uma'.» ¹⁴Ntons ax txq'an soldad oxik kcha'o' te Wa'nch ikxjani: «Yatzun qetza, ¿tidi' presis tzan jk'uluna?» Te Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz: «K'on tz'el epeyu' ti'l' nijunwt, k'on jaw enik'o' kyil xjal, b'ix pe'eten kontent tuky'i te twi' ek'u'l'.»

¹⁵Ntons kye xjal tuj kynab'l, ch'inky tuq tul te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', b'ix nkyeb'isun tuq qa a tuq te Wa'nch, ¹⁶per te Wa'nch oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz b'an'ax njaw nsi' a' ewi' cha a'ox tuky'i a'. Per mas yaj tzul junky aj mas nim tajwalil nwitz wetz. Wetz twitz tetz k'onti'l' npon wajwalil ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi' txajab' tajaw." Tetz otzajel tsi' te Txew Dios tuj etanim b'ix owelal teq'i' te nya'tx galan.^o ¹⁷[Tetz otk'ulu'tz etuky'i'l' iktza' jun aq'unon tuky'i] te txpulb'il eq'i' tuj tq'ab', owelal tpawa' te triw ti'l' tib'en, te triw oqtex tk'u'u' tuj tkajon, b'ix oqtel stz'e'sa' te ky'is tuj jun q'aq' aj ni nlay qex tzaj.» ¹⁸Ikxjani te Wa'nch tidi'chq tuq konsej nxik tq'uma' b'ix ikxji nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan kyuky'i kye xjal.

¹⁹Ntons te Eródes aj nk'ulun tuq mandad tuj kyaqil tkwentil Galiley, te Wa'nch oje xik tq'uma' tetz nya'tx tuq galan tzan tjaw txujela' te Erodías aj txu'jel tuq Lip aj termanx, b'ix ax nya'tx tuq galan kyaqil aj tidi'chq aj ntk'ulu'. ²⁰Per mas yaj, te Eródes oqet tk'ulu' junky tidi' b'an nya'tx galan: Oqex tsi' te Wa'nch tuj pres.^p

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch

Mat 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹Ntons, [tzunx tuq] njaw si' a' kywi' kye xjal tzan te Wa'nch, ax te Jesus ojaw si' a' twi' tzan Wa'nch. B'ix aj man tuq nxnaq'tzan, te ka'l' owel jaqlik ²²b'ix te Txew Dios oqetz tajsik, b'ix txik e'en aj tqetz iktza' [txik e'en] jun palom, b'ix oxik cha'on twi' Qtata Dios tuj ka'l' nyolin tuq

j **3:9** Mat 7:19 k **3:11** Ax: kab'e'. l **3:11** Ax: aj k'onti'l' nijunwt. m **3:12** Luks 7:29

n **3:16** Ax: jun pujul twitz txajab' tajaw. o **3:16** Ax: te Txew Dios b'ix q'aq'. Komo tzan tpaj te twuqi' taqan, te q'aq' telponx ti'l' te jwisy. p **3:20** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18

ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al aj ganimich nim witza!. Oje xhch'el njoyo' b'ix nkyinchalaj awi'j.»^q

Kye Tijajil Aj Ja' Owel Te Jesukrist Ti'j Te Stat

Mat 1:1-7

²³Ntons, aj taq'lik tpakb'an Jesus b'ix tzan tonen kxol kye xjal, ojetq tuq jakon lajuj tuj kawnaq (30) aq'b'i tetz. Tuj kynab'l kye xjal tetz tk'ajol Chep. Te Chep tk'ajol Eli, ²⁴b'ix te Eli tk'ajol Matat, te Matat tk'ajol Lewi, te Lewi tk'ajol Melkiy, te Melkiy tk'ajol Jannay, te Jannay tk'ajol Chep. ²⁵Te Chep tk'ajol Matatiy, te Matatiy tk'ajol Amos, te Amos tk'ajol Naum, te Naum tk'ajol Exhli, te Exhli tk'ajol Nagay. ²⁶Te Nagay tk'ajol Xhmat, te Xhmat tk'ajol Matatiy, te Matatiy tk'ajol Semeyin, te Semeyin tk'ajol Josek, te Josek tk'ajol Xhjoda. ²⁷Te Xhjoda tk'ajol Xhwa'n'an, te Xhwa'n'an tk'ajol Xhe's, te Xhe's tk'ajol Xhbabe'l, te Xhbabe'l tk'ajol Xhlatye'l, te Xhlatye'l tk'ajol Neri. ²⁸Te Neri tk'ajol Melkiy, te Melkiy tk'ajol Adiy, te Adiy tk'ajol Kosam, te Kosam tk'ajol Elmadam, te Elmadam tk'ajol Xh'er. ²⁹Te Xh'er tk'ajol Chowe,^r te Chowe tk'ajol Elye'xh, te Elye'xh tk'ajol Chorim, te Chorim tk'ajol Mattat, te Mattat tk'ajol Lewi. ³⁰Te Lewi tk'ajol Xhmo'n'ch, te Xhmo'n'ch tk'ajol Juda, te Juda tk'ajol Chep, te Chep tk'ajol Jonan, te Jonan tk'ajol Elyakim. ³¹Te Elyakim tk'ajol Meley, te Meley tk'ajol Menn, te Menn tk'ajol Mattatay, te Mattatay tk'ajol Natam. ³²Te Natam tk'ajol Dawid, te Dawid tk'ajol Jesay,^s te Jesay tk'ajol Jobed, te Jobed tk'ajol Boxh, te Boxh tk'ajol Xha'l,^t te Xha'l tk'ajol Nason. ³³Te Nason tk'ajol Aminadab, te Aminadab tk'ajol Admin, te Admin tk'ajol Arni, te Arni tk'ajol Esrom, te Esrom tk'ajol Pars, te Pars tk'ajol Juda. ³⁴Te Juda tk'ajol Jacob, te Jacob tk'ajol Isak, te Isak tk'ajol Abran, te Abran tk'ajol Tar, te Tar tk'ajol Nakor. ³⁵Te Nakor tk'ajol Xheruk, te Xheruk tk'ajol Xhagaw, te Xhagaw tk'ajol Palek, te Palek tk'ajol Eber, te Eber tk'ajol Xha'l. ³⁶Te Xha'l tk'ajol Kaynan, te Kaynan tk'ajol Arpaks, te Arpaks tk'ajol Xhem, te Xhem tk'ajol Noe, te Noe tk'ajol Xhme'k. ³⁷Te Xhme'k tk'ajol Matoxha'l, te Matoxha'l tk'ajol Enok, te Enok tk'ajol Jaret, te Jaret tk'ajol Xhmale'l, te Xhmale'l tk'ajol Kaynan. ³⁸Te Kaynan tk'ajol Enos, te Enos tk'ajol Set, te Set tk'ajol Adan, te Adan tk'wa'al Qtata Dios.

Aj Tqet K'ulu' Probar Jesus Tzan Te Tajaw Choj

Mat 4:1-11; Mak 1:12-13

4 ¹Ntons te Jesus ya ma meltz'jik stzi' te Jordan A', tetz atqex tuq te Txew Dios tuj tanim tuky'i nim tajwalil, b'ix oxik in tzan te Txew

^q 3:22 Te ja yol ntzani tuj yol gryeg at kab'e' tidi' telponx: jun telponx iktza' "oje xhch'el njoyo" b'ix ax telponx iktza' "nkyinchalaj awi'j"; Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35. ^r 3:29 Ax: Jesus. ^s 3:32 Ax: Isaí. ^t 3:32 Ax: Salmon n'ok q'uma', per te tb'i tuj yol gryeg mas iktza' Sala, astilji n'ok q'uma' Xha'l tuj qyol.

Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, 2 b'ix tzi oqeten kawnaq (40) q'ij, b'ix te Tajaw Choj nxik tuq tq'uma' ti'chq tetz tzan tqet tuq tz'aqik titza'. Tuj aj kawnaq (40) q'ijji, te Jesus k'onti'l owa'an ch'inwt, b'ix otña'oj wa'ij.

³Ntons tzaj te Tajaw Choj, oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik aq'uma' kye ja ab'jni tzan kyok wab'j.»

⁴Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e': «[Tuj te Tu'jal Dios] tz'ib'ankaj ikxjani: “Nya'tx a'ox tuky'i wab'j itz'oj jun xjal.”»^u

⁵Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i'ky te Jesus twi' jun witz, b'ix tuj jun rat oxik tyek'u' kyaqil kye amaq' twitz tx'o'tx'.^v ⁶Ntons oxik tq'uma' te Tajaw Choj te Jesus ikxjani: «Wetz oxel' nsi' awajwalil tzan ak'ulun mandad tuj kyaqil ja amaq'ni b'ix oxel' nsi' yatz kyaqil aj b'an tb'anil aj at te kyetz tzan tpaj oje tzaj si' wetz kyaqil, b'ix wetz b'a'n tzan txik nsi' tuky'i junky aj ja' wetz ngan tzan txik nsi'. ⁷Qa yatz ochtel mejlet nwitz b'ix qa okyinqtel ana'o', ntons kyaqil owokel te yatz.» ⁸Per tzaj te Jesus, owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tuj Tu'jal Dios nyolin ikxjani: “Intqet ana'o' a'ox te Qtata Dios aj Awajawil, b'ix intqet awoksla' a'ox te tetz.”»^w

⁹Yaji te Tajaw Choj oxik teq'i'ky te Jesus tuj te amaq' Jerusalen b'ix ojax tin twi' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' mas nim twa'lkal b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik axon awib' qetl, ¹⁰komo tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios], “Tuj kyq'ab' kye ángel aj nkye'aq'unan te tetz ochkajel tsi' tzan aqet kykolo'»,^x ¹¹b'ix “ochjawel kyin tuj kyq'ab' tzan k'on aqet tz'aqik ti'j ab'j.”»^y ¹²Per ya te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ax nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “K'on qet ab'isu' tzan tqet asi' tuj preb te Qtata Dios aj Awajawil.”»^z ¹³Yaji te Tajaw Choj k'onti'l owoknoj junky tume'l tzan tqet tz'aqik te Jesus titza'; ntons okaj tkola' jun tyemp.

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Jesus Tuj Galiley

Mat 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴Yaji te Jesus oxik junky'el tuj tkwentil Galiley b'ix te Txew Dios nxik tuq tsi' nim tajwalil b'ix kyaqil kye xjal ja'chq nxik kcha'o' tuq te tpakb'alil ti'j. ¹⁵Tetz nxnaq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios b'ix kye xjal nqet tuq kyjiq'b'a'.

Aj Tpon Jesus Tuj Amaq' Nasaret

Mat 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶Yaji te Jesus oxik Nasaret, te amaq' aj ja' ojaw ky'ib'. Tuj jun q'ij ojla'mj owox tuj te jay nab'il Qtata Dios, iktza'x tuq tetz naq'ik tzan

^u 4:4 Deu 8:3 ^v 4:5 Mat 4:8 ^w 4:8 Deu 6:13 ^x 4:10 Sal 91:11 ^y 4:11 Sal 91:12

^z 4:12 Deu 6:16; Chaw 1:13

tox, ojaw wa'let tzan tjaw te'e' te Tu'jal Dios ¹⁷b'ix oxik si' tetz te u'j aj stz'ib'en te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi'. B'ix ya ma tz'el tjaqo' te u'j, owoknoj twitz aj ja' tz'ib'ankaj ikxjani:^a ¹⁸“Te Txew Dios atqet wuky'i'l, tetz in'el tjoyo' tzan txik nq'uma' jun tpakb'alil galan kye meb'a' xjal, intzaj tlajo' tzan txik npakb'a' tzan kykolpjik kye aj [tzyume' iktza'] pres ate' b'ix tzan tjaw njaqo' kywitz kye moy b'ix tzan kxik ntzoqpi' kye aj nkyeqet mosi' ¹⁹b'ix tzan txik npakb'a' ma'tx pon te tyemp tzan tkolon te Qajawil kyi'j kye xjal.” ²⁰Yaji te Jesus oqet tlamó' te u'j b'ix oxik tq'apo' te aj n'onen tuq tuj te jay nab'il Qtata Dios, b'ix oqet wit'let. B'ix kyaqil eb'ajk'ab'let ti'j. ²¹Yaji tetz owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l ikxjani: «Te ja ntzani aj nyolin tuj Tu'jal Dios, ajna'l ma'txkix pon ikxji exol etetz.»

²²Kyaqil nkyeyolin tuq galan ti'j Jesus b'ix nkyeb'ajlab'an tuq tzan tpaj te tyol aj nxik tuq tq'uma' b'an galan. Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani tk'ajol te Chep?» ²³Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Etetz otzajelkix eq'uma' wetz te aj yolb'enj ikxjani: “Q'anon, intqet aq'ana' awib'x najji.” [B'ix ax otzajel eq'uma' ikxjani:] “Oje tz'ok qcha'o'na tidi'chq b'an tb'anil ma'tx qet ak'ulu' tuj amaq' Capernaúm; intqet ak'ulu' najji junky'el tzani tuj awamaq'xni.”» ²⁴Ax oxik tyoli' ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, nijunwt aj yolil tyol Dios nqet k'amo' tuj tamaq'x.^b ²⁵Per oxel' nq'uma' te b'an'ax, ketant tuq kye byud [tzani] tuj Israel aj tyemp aj tul te Eliys tlajen Dios oqtxi', aj k'onti'l otzaj jab' twitz ka'j oxel' aq'b'i tuky'i mey b'ix owul jun nim wa'ij tuj kyaqil amaq'.^c ²⁶Per te Eliys k'onti'l oxik lajo' tjay nijunwt te kyetz sinoke tjay jun byud aj Sarept tuj tkwentil Sidon.^d ²⁷B'ix tuj aj tyemp aj atqet tuq te Elisey aj yolil tyol Dios oqtxi', ate' tuq ky'ila'j xjal aj at tuq lepr kyyab'il [tzani] tuj Israel, per nijunwt kyetz owel in kyyab'il, sinoke a'ox te Naman, jun aj Siry.»^e

²⁸Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kyaqil kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios eb'ajjaw q'ojlik.^f ²⁹Kkyaqil eb'aj'oklab'un ti'j Jesus b'ix owex kyin tuj te amaq', oxik kyin twi' jun xaq xtxa'm te amaq', kygan tuq tzan txik kxo'o' twi' te xaq. ³⁰Per te Jesus cha owel jotlik tuj kyq'ab', owex kxol b'ix oxik.

Aj Tjatz Teq'i' Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal

Mak 1:21-28

³¹Ntons, te Jesus oxik tuj amaq' Capernaúm tuj tkwentil Galiley b'ix kyaqil q'ij ojla'mj nkyexik tuq txnaq'tza' kye xjal. ³²Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j te aj nxik txnaq'tza' tzan tpaj tetz nyolin tuq tuky'i tajwalil.^g

^a 4:17 Isa 61:1-2 ^b 4:24 Wnch 4:44 ^c 4:25 1Re 17:1 ^d 4:26 1Re 17:8-16 ^e 4:27 2Re 5:1-14 ^f 4:28 Eb'ajjaw q'ojlik tzan tpaj kye aj Siry b'ix kye a'e' aj Sidon a'e' kyajq'oj tuq. ^g 4:32 Mat 7:28-29

³³Ntons, tuj te jay nab'il Qtata Dios atqet tuq jun xjal aj atqex jun malspirit tuj tanim b'ix ojaw siky'in kongan ikxjani: ³⁴«¿Ti' n'ajoyo' qxola yatz Jesus aj Nasaret? ¿Ti'tzun, ma'tx xhch'ul tzan qpon anajsa'na? Wetz wotzqi' a'ich. Yatz pawamich a'ox te Dios.» ³⁵Yatzun te Jesus oxik tmiyo' te malspirit, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Xnatzi, b'ix pajatz tuj tanim ja xjalni!» Ntons te malspirit oqet txon te xjal twitz tx'o'tx' kywitz kyaqil b'ix ojatx tuj tanim b'ix k'onti'l owok tk'ulu' jun nya'tx galan ti'l te xjal. ³⁶Kyaqil kye xjal etzajb'aj b'ix nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tidi' te aj ntq'uma'ni? Tuky'i jun tajwalil b'ix tuky'i nim tpoder nxik tk'ulu' mandad tzan kyjatz kye malspirit, b'ix kyetz nkyejatz.» ³⁷Kkyaqil kye xjal tuj kyaqil luwar tzi n'ok tuq kcha'o' ti'l Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Xhpe'y

Mat 8:14-15; Mak 1:29-31

³⁸Ntons, te Jesus owetz tuj te jay nab'il Qtata Dios b'ix oxik tjay Simon.^h Tji' te Simon b'an jwert tuq at tuky'i kyaq, astilji oqet kywitz twitz Jesus [tzan tuq tqet tq'ana']. ³⁹Ntons te Jesus owok laq'chet, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan tel te kyaq b'ix te kyaq owel ti'l. B'eyxnajji te xuj ojaw wa'let b'ix owaq'ik tzan kxik tk'a'cha'.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab'

Mat 8:16-17; Mak 1:32-34

⁴⁰Ya ma jakul te q'ij, kyaqil kye xjal aj kyotzqi' tuq jun yab' kxol tuky'i kwalker yab'il, oxik kyeq'i' twitz Jesus b'ix tetz oqet tsi' tq'ab' kyajsik junjunchaq te kyetz b'ix eb'ajqet tq'ana'. ⁴¹Ax eb'ajjatz tin malspirit tuj kyanim ky'ila'j kye xjal b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «Yatz a'ich Tk'wa'al Dios.» Per te Jesus nkyexik tuq tmiyo' kye malspirit b'ix k'onti'l tuq nkyestzoqpi' tzan kyyolin ti'l tzan tpaj kyetz kyeb'en tuq tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

Aj Tpakb'an Jesus Ja'chq Tuj Galiley

Mak 1:35-39

⁴²Ya ma qoxhk'ate', te Jesus owex xtxa'm te amaq' tuj jun luwar b'an takun aj ja' k'onti'l xjal. Per kye xjal nkyejoyon tuq ti'l b'ix eb'ajpon aj ja' tuq atqet tetz b'ix oqet tuq ktzyu' tzan k'on txik tuj junky part. ⁴³Per tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ax presis tzan txik npakb'a' tuj txq'anky amaq' te tpakb'alil galan ti'l te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios, komo astilji wetz intzaj lajo'.»

⁴⁴Astilji te Jesus oxik ja'chq tuj tkwentil Judey, b'ix nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan kyuj kye jay nab'il Dios.ⁱ

^h 4:38 Ax: Xhpe'y. ⁱ 4:44 Luks 5:1

Aj Tkaj Ksi' Kyaq'un Ox Xjal Chimol Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus
Mat 4:18-22; Mak 1:16-20

5 ¹Jun q'ij te Jesus atqet tuq stzi' te Jenesaret A', b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq kyb'etz'a' kyib' tzan tok kcha'o' [te aj ntxnaq'tza' tuq ti'j] tyol Qtata Dios. ²Te Jesus exik te'e' kab'e' bark stzi' te a', b'ix kye chimol kyiy ojetq tuq kyqetz b'ix nkyetx'ajon tuq te kypa. ³Ntons te Jesus ojax tuj jun bark, aj tbark tuq te Simon,^j b'ix oxik tqani' tzan tox tpilq'u' ch'inky te bark tuj te a'. Yaji oqet wit'let xtxa'm te bark b'ix owaq'ik tzan kxik txnaq'tza' kye xjal.^k ⁴Ya ma mankun tyolin kyuky'i kye xjal, oxik tq'uma' tetz te Simon ikxjani: «Intxik awin te abark aj ja' nim txe' b'ix intqex exon te epa tzan kyjatx etin kye kyiy.» ⁵Ntons te Simon owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza ma'tx tz'ex qaq'b'ilna tzan qaq'unan b'ix k'onti'l ma jatx ch'inwt.^l Per qa yatz n'aq'uma', ntons oqtex nsi' te pa.»

⁶Ya ma qex ksi' te kypa, ejatz kyin ky'ila'j kyiy b'ix te kypa ikja'n tuq tel laqik.^m ⁷Astilji etzaj kxmatxb'e' kye txq'anky kyuky'i'l tuj junky bark, tzan tuq kypon onel kyetz. Ntons kye kyuky'i'l eb'ajpon b'ix eb'ajnoj kykab'il kye bark, b'ix ch'inky tuq eb'ajxik mulan tzan talal. ⁸Tzan tpaj ntzani te Simon oqet mejlet twitz te Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, intel apawa' awib' wi'lj; wetz a'in jun chimol choj.» ⁹Komo te Simon b'ix kye txq'anky tuky'i'l ojetq tuq kyexob' tzan tpaj tjatzlen kyin ale' kiyiji. ¹⁰B'ix ax te Jacoboⁿ b'ix te Wa'nch a'e' tk'ajol Sebedey, kyetz ax a'e' tuq tuky'i'l Simon, ax kyetz xob'naqe' tuq. Per te Jesus oxik tq'uma' te Simon: «K'on txob'. Ajna'l yatz oxhchimoyon xjal [te Qtata Dios].» ¹¹Ntons oxik kyin te kybark stzi' te a', tzi okaj ksi' kyaqil b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Yab' Tuq Tuky'i Lepr

Mat 8:1-4; Mak 1:40-45

¹²Jun q'ij aj atqet tuq te Jesus tuj jun amaq', opon jun xjal tuky'i'l, at tuq te yab'il lepr ti'j kyaqil xhchi'jel. Ya ma xik ten tetz te Jesus, oqet mejlet tuky'i twitz max twitz tx'o'tx', oqet twitz twitz Jesus ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in te nyab'il.» ¹³Ntons te Jesus owok tmako' tuky'i tq'ab' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz ngan. Pab'antik.» B'eyxnajji owel te lepr ti'j te yab'. ¹⁴Oxik tq'uma' te Jesus tetz ikxjani: «K'on xik aq'uma' te nijunwt. Pax yek'ul awib' twitz te pal, b'ix intxik awin te awoyey aj telponx ma'tx chb'antik iktza' aj okaj tq'uma' Moisés [oqtxi'l],^o ikxji tzan tok kyen kye pal yatz ma'tx chb'antik tuky'i aj ayab'il ni'n.» ¹⁵Per ja'chq tuq n'ok cha'o' te tpakb'alil ti'j te Jesus b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq kchimo' kyib' cha'oyon ti'j b'ix tzan tuq kyqet q'ana' tuky'i

^j 5:3 Ax: Xhpe'y. ^k 5:3 Mat 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 ^l 5:5 Wnch 21:3 ^m 5:6 Wnch 21:6
ⁿ 5:10 Ax: Chaw. ^o 5:14 Lev 14:1-32

kyyab'il. ¹⁶Per te Jesus kob'chaq tuq nxikkix xnaq'tzon tuky'i te Qtata Dios aj ja' k'onti'l ate' tuq xjal.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Kamnaq Tuq Toq

Mat 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷Ntons, jun q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal, b'ix ate' tuq junjun xjal aj b'uch'uj Parisey b'ix xnaq'tzal Kawb'il, kyetz tzajnaqe' tuq tuj kyaqil aldey tuj tkwentil Galiley b'ix tkwentil Judey b'ix te amaqa' Jerusalen, b'ix te Jesus at tuq tajwalil Qtata Dios tuky'i'l tzan tq'anan xjal. ¹⁸Ntons eb'ajpon txq'an xjal eq'i' tuq kyitza' jun yab' aj kamnaqe' tuq toq, kyetz kyan tuq tzan tox kyin te yab' tuj te jay tzan tqet ksi' twitz Jesus. ¹⁹Per k'onti'l ob'antik tzan tox kyin tzan tpaj ajun xjal tuq; astilji eb'ajjax twi' te jay b'ix [ojaw kypuju'] te tej b'ix oqex kytumb'a' te yab' twitz twatb'il twi' te jay, oqex kytumb'a' kywitz kyaqil tzan tkyaqon twitz Jesus. ²⁰Ya ma tz'ok ten te Jesus titza' tuq wit'lik kyk'u'j ti'j, ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Yatz ajna'l te achoj ma'tx qet najslet.»

²¹Ntons kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nkyeb'isun tuq ikxjani: «¿Tidi' tetz tajwalil tuj tnab'l tzan txik tq'uma' xmayb'il ti'j Dios? ¿Ab'l junky b'a'n tzan tnajsan qchoj twitz te Qtata Dios?» ²²Per te Jesus owel tniky' tidi' tuq nqet kyb'isu' b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxb'isun tuj etanim ikxji? ²³¿Alkyetz nya'tx kwest tzan txik jq'uma': "Te achoj ma'tx qet najslet" qatzun "pajaw wa'let b'ix pab'et"? ²⁴Per tzan tel eniky' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil tzani twitz tx'o'tx' tzan tqet nnajsa' kchoj xjal,» (ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani): «Oxe'l nq'uma' yatz, pajaw wa'let, intjaw awin awatb'il b'ix pax ajay.» ²⁵B'eyxnajji te xjal ojaw wa'let kywitz kyaqil, ojaw tin te twatb'il aj ja' tuq atqet, b'ix owaj tjay, b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios. ²⁶Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios, b'ix ojetq tuq kyetzajb'aj, b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Ajna'l ma'tx tz'ok qen tidi'chq aj b'an nqolab'an ti'j.»

Aj Txik Tuk'le' Te Jesus Lewi Tzan Tok Lapet Ti'j

Mat 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus owex tzi b'ix oxik ten jun xjal aj peyul chojenj b'ix tetz tb'i Lewi^p b'ix wit'liqet tuq aj ja' n'el tpeyu' te chojenj. Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok lapet wi'j.» ²⁸Ntons te Lewi ojaw wa'let, okaj tsi' kyaqil b'ix oxik lapet ti'j Jesus.

²⁹Yaji te Lewi etzaj tuk'le' ky'ila'j xtxoken tuj tjay, b'ix oqet tsi' jun kywe' b'ix ky'ila'j tuq kye aj peyul chojenj b'ix txq'anqy xjal nkyewa'an tuq kyuky'i'l twimes. ³⁰B'ix kye b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal

P 5:27 Te Lewi ax Matey tuq tb'i.

Kawb'il kxol kyetz, kyetz nkye'ok tuq kyili' kye txnaq'atz Jesus, nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tistil etetz nkxwa'an kxol kye aj peyul chojen b'ix kxol kye aj chimol choj?» ³¹ Tzaj te Jesus, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye aj b'a'ne' nya'tx presis jun q'anon kyil', per yatzun kye aj yab'e' a tgan jun q'anon kyil'. ³² Ikxji k'onti'l in'ul joyol kye aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul joyol kye aj at kchoj tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Aj Tyolin Jesus Ti'l Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan

Mat 9:14-17; Mak 2:18-22

³³ Oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Kye a'e' txnaq'atz Wa'nch b'ix kye kxnaq'atz kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz ko'chq nkye'ipan wa'ij tzan kxnaq'tzan nim, per yatzun yatz axnaq'atz nkyewa'an kixi' b'ix nkye'uk'an.» ³⁴ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun? ¿B'a'n petzun tzan kyipan wa'ij kye txtoken jun xjal aj owokel mojet qa tetz man atqet kyuky'i'l? ³⁵ Per opoyon jun or oj txik eq'i' te xjal aj owokel mojet, ntons maxji okye'ipayon wa'ij.»

³⁶ B'ix ax oxik tq'uma' kyetz jun yek'b'il ikxjani: «Nijunwt ab'l nqet tk'upu' jun xq'apj ak'a'j tzan tok tremyenti' ti'l jun xq'apj q'anq. Qa oqtel tk'ulu'-wit ikxji, ntons te remyent ak'a'j olaqelkixi' b'ix nlay kaj galan tuky'i te q'anq.»

³⁷ [Ax oxik tq'uma' junky yek'b'il ikxjani:] «B'ix nijunwt ngex tsi' ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq tzan tpaj te aj man telentz owelal tlaqu' te tx'u'y q'anq b'ix ikxji te ta'al ub b'ix te tx'u'y kykab'il okyepoyonaj. ³⁸ Astilji a tgan tzan tqex si'llet te ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y man ak'a'j. ³⁹ Nijunwt aj n'uk'an te ta'al ub tx'amsa' oxe'l tuk'a'ky te aj man telentz tzan tpaj otq'uma'tz “te aj tx'amsa' mas galan.”»

Aj Txik Tq'uma' Jesus A Tetz Te Tajaw Te Q'ij Ojla'mj

Mat 12:1-8; Mak 2:23-28

6 ¹ Ntons jun q'ij ojla'mj, te Jesus nb'et tuq tuj jun awalj. Kye txnaq'atz njaw tuq kytoqi' ch'in twitz triw, n'etz tuq kypoq'o', b'ix nxik tuq kyk'uxu'. ² Tzaj kye txq'an aj b'uch'uj Parisey, oxik kcha'o' ikxjani: «¿Tistil etetz nqet ek'ulu' jun tidi' aj xjan tzan jk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj?» ³ Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten tidi' oqet tk'ulu' te Dawid aj at tuq wa'ij ti'l tetz kyuky'i a'e' tuky'i'l? ⁴ Owox tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios, ojaw stzyu' te wab'l aj q'apomaj tuq te Qtat b'ix owa'an ti'l b'ix ax oxik tsi' kye a'e' tuky'i'l, anke te Kawb'il nyolin a'ox kye pal b'a'n tzan kywa'an aj wab'jji.» ⁵ Ntons, yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil ti'l te q'ij ojla'mj.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Jun Q'ij Ojla'mj

Mat 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶Ntons tuj junky q'ij ojla'mj te Jesus owox tuj te jay nab'il Dios, owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal. Atqet tuq jun xjal tzi kamnaq tuq te tq'ab' aj tb'anq'ab', ⁷b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nkyeka'yin tuq ti'l Jesus qa oqtel tuq tq'ana' tuj te q'ij ojla'mj, ikxji tzan tuq txik kypoqo' te Jesus tuky'i jun til. ⁸Per tetz teb'en tuq te aj nkyb'isu', astilji oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Pajaw wa'let b'ix paqeten nink'ajchaq kxol kye xjal.» Ntons te yab' ojaw wa'let b'ix oqeten kxol. ⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txq'anky: «Wetz oxel' ncha'o' jun tidi' etetz. ¿Nyolin pe' te Kawb'il tzan jk'ulun jun galan tuj jun q'ij ojla'mj, qatzun tzan jk'ulun jun nya'tx galanji? ¿Nyolin pe' tzan jkolon kyi'l xjal qatzun tzan kyqet jkansa'ji?» ¹⁰Yaji exik te'e' kyaqil kye aj akyeqet tuq tk'atzaj b'ix oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Intel awin aq'ab'.» Yaji te yab' owel tin tq'ab' b'ix ob'antik. ¹¹Per kye aj nkyeq'ojin tuq ti'l te Jesus, kyetz eb'ajjaw q'ojlik nim b'ix e'aq'ik tzan kywululun aber tidi' tuq owokel kyk'ulu' ti'l.

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kykab'lajujil Tky'ixel

Mat 10:1-4; Mak 3:13-19

¹²Ntons tuj aj tyempji, jun q'ij te Jesus oxik xnaq'tzon twi' jun witz, b'ix owex taq'b'il tzan txnaq'tzan tuky'i Qtata Dios. ¹³Ya ma qo xhk'ate', etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix e'el tjoyo' kab'lajuj kxol kyaqil b'ix e'ok tq'uma' kyetz tky'ixel. ¹⁴[Aj ntzanije' kye aj e'el tjoyo':] Owel tjoyo' te Simon, b'ix owok tsi' tb'i Xhpe'y; b'ix owel tjoyo' te Lexh aj titz'in Xhpe'y, b'ix te Jacobo' b'ix te Wa'nch, b'ix te Lip b'ix te Xhto'l, ¹⁵b'ix te Matey, b'ix te Maxh, b'ix te Jacobo' aj tk'ajol Alfey, b'ix te Simon aj n'ok q'uma' Selot, ¹⁶b'ix te Juds aj terman Jacobo, b'ix te junky Juds aj Judas Iskaryot aj ojaw meltz'jik ti'l.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Ky'ila'j Xjal

Mat 4:23-25

¹⁷Te Jesus oqetz twi' te witz kyuky'i'l b'ix eqeten tuj jun chq'aj b'ix ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal aj nkye'ok tuq lapet ti'l b'ix ax ky'ila'j xjal aj ja'chq tuj tkwentil Judey b'ix aj amaq' Jerusalen b'ix aj te nim chq'aj tkwentil Tir xtxa'm te nim a' b'ix aj tkwentil Sidon. Eb'ajpon cha'oyon ti'l Jesus b'ix eb'ajpon tzan kyqet q'ana' ti'l kyyab'il. ¹⁸Kye xjal aj n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal tzan kypaj kye malspirit ax nkyeb'antik tuq titza'. ¹⁹Kkyaqil tuq kye xjal kyan tuq tzan tok kymako' te Jesus tzan tpaj at tuq jun tajwalil tzan tq'anan b'ix oj tok kymako' n'el tuq te kyyab'il.

^r 6:14 Ax: Chaw. ^s 6:15 Ax: Chaw. ^t 6:16 Ax: Chaw.

Te Aj Tb'anil Oky'el Kyi'j Kye Aj N'ok Kyen Twitz Xhcho'nal
Mat 5:1-12

²⁰Te Jesus eb'ajxik ten kye aj nkye'ok tuq lapet ti'lj b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani: «Galanx-alo etetz aj b'is atix,^u komo etetz atikxqet tuj tq'ab' Qtata Dios.

²¹Galanx-alo etetz aj n'ok eten twitz wa'ij, komo etetz okxnojel b'an byenech. Galanx-alo etetz aj nkx'oq' ajna'l, komo mas yaj etetz okxtze'yon.^v

²²Galanx-alo etetz qa kye xjal nkx'ok kyq'o'ji' tzan npaj [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix qa kye xjal k'onti'lky nkx'ok kyq'olb'e', b'ix nkx'ok yaso', b'ix oj etel kyik'o' iktza' etetz nya'tx galan xjal a'ix.^w

²³Pe'eten waq kontent b'ix pe'echalaj waq tuj aj q'ijji tzan tpaj etetz otzajel si' jun nim b'a'n tb'anil te etetz tuj ka'j. Ax ikxji okyk'uluj kye kyijajil kyetz kyi'j kye aj yolil tyol Dios oqtxi', [eb'aj'el kyik'o'].^x

²⁴Per last etetz aj q'inon a'ix ajna'l, komo etetz ma'tx ek'amoj kyaqil.

²⁵Last etetz a'ix aj at kyaqil etetz ajna'l, komo owokel eten twitz wa'ij. Last etetz a'ix aj nkxtze'en ajna'l, komo otzajel ena'on tetz b'ix okx'oq'el tzan xhcho'nal. ²⁶Last etetz a'ix aj nkxqet jiq'b'a' tzan kyaqil xjal, komo ikxji okyk'uluj kye kyijajil kyetz kyi'j kye aj nya'tx b'an'ax yolil tyol Dios.»

Presis Tzan Kyqet Qgani' Kye Qajq'oj
Mat 5:38-48; 7:12

²⁷«Per etetz aj nkxcha'on wi'lj ajna'l oxel nq'uma' etetz: Inkyqet egani' kye etajq'oj, b'ix pe'ek'ulun jun galan kyi'j kye aj nkye'ok ajq'o'jan etetz, ²⁸b'ix inkyqet eky'i'wla' kye aj nkyeqanb'en etajsik, b'ix pe'exnaq'tzan jun galan kyi'j kye aj n'ok kyk'ulu' nya'tx galan eti'j. ²⁹Qa at ab'l n'ok loqtz'an jun aq'o'tx, intxik asi' te junky palaj; b'ix qa at ab'l owelal eq'in te atxo'w, k'on qet axk'ayi' tzan txik tin te akamixh. ³⁰Ab'l aj otzajel tqani' jun tidi' yatz, intxik asi'; b'ix te aj owelal teq'i' jun tidi' yatz, k'on xik aqani' junky'el. ³¹Intqet ek'ulu' etetz kyuky'i txq'anky iktza'x etetz egan tzan kyk'ulun txq'anky etuky'il.

³²Komo qa etetz nkyeqet egani' a'ox kye aj nkyeqet ganin te etetz, ¿tidi' jun galan n'ek'ulu' ikxji? Komo ax kye aj chimol choj nkyek'ulun ikxji. ³³B'ix qa etetz nqet ek'ulu' jun galan a'ox kyi'j kye aj nkyek'ulun jun galan eti'j, ¿tidi' jun tb'anil nqet ek'ulu' ikxji? Komo ax kye aj chimol choj nkyek'ulun ikxji kxol kyetz. ³⁴B'ix qa etetz nxik esi' tky'ex junky aj b'a'n tzan tok xhchojo' junky'el, ¿tidi' jun galan n'ek'ulu' ikxji? Komo ax kye aj chimol choj nxik ksi' tky'ex junky aj b'a'n tzan tok xhchojo'

^u 6:20 Ax: aj meba'a' xjal a'ix; Mat 5:3. ^v 6:21 Mat 5:4 ^w 6:22 1Xhp 4:14

^x 6:23 2Cró 36:16; Kya 7:52

junky'el. ³⁵Yatzun etetz inkyqet egani' kye aj nkye'ok ajq'ojan etetz, b'ix intqet ek'ulu' jun galan te kyetz, b'ix intxik esi' kky'ex b'ix k'on tz'ok lo'et ek'u'j tzan tajtz ksi' junky'el te aj oje xik esi'. Ikxji ek'amo'tz junky tidi' mas tb'anil, b'ix okxtel ky'iwla' iktza' tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j, komo tetz b'an galan nab'lin kyuky'i kye aj k'onti'l nxik ksi' jun pixon tetz, b'ix ax kyuky'i kye aj nya'tx galan kyemodin. ³⁶Ax etetz intok lo'et ek'u'j ti'j junky iktza' te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j ti'j junky.»

K'on Qet Eyoli' Junky

Mat 7:1-5

³⁷«K'on xik epoqo' junky b'ix ax etetz nlay kxik poqo' [tzan te Qtata Dios]. K'on xik eq'uma' til junky b'ix ax etetz nlay xik q'uma' etil. Intqet enajsa' junky b'ix ax etetz okxtel najsa'.^y ³⁸Aj at etetz, intxik esipa' ch'in te junky b'ix ikxji otzajel si' mas etetz. Otzajel si' kabal, b'itz'o', txijo' b'ix och'uqel. Iktza'x etetz kxmalon, ax ikxji oqtel malo' te etetz.»

³⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani: «¿Jun moy ob'antel petzun tzan txik tjocho' junky moy? Qa at jun jul ¿nya'tx petzun kykab'il okyexe'l tuj te jul?»^z ⁴⁰Nijunwt aj man nxnaq'tzan tib' mas totzqi' twitz te xnaq'tzon, oj tmankun tzan tqetb'aj xnaq'tza', ntons owokel iktza' te xnaq'tzal tetz.^a ⁴¹¿Tistil n'ok asi' anab'l ti'j te tal mu'p tuj twitz junky awerman b'ix k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j te tros aj atox tuj awitz yatz? ⁴²Qa yatz k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j te tros aj atox tuj awitzni, ¿titza' ntnimsa' ak'u'j tzan txik aq'uma' te junky awerman, “Erman, tzoqpij ch'in tzan tetz win te tal mu'p tuj awitzni”? ¡Xmeletz' ka'r! Intetz awin tb'ay te tros tuj awitzni b'ix ikxji b'a'n tzan txik awen byenech tzan tetz awin te mu'p tuj twitz junky awerman.»

Jun Tze' N'el Qniky' Ti'j Tzan Tpaj Te Twitz Aj Ntswa'

Mat 7:17-20; 12:34-35

⁴³«Jun tze' galan k'onti'l nkaj twitz nya'tx galan, b'ix ax jun tze' nya'tx galan k'onti'l nkaj twitz galan. ⁴⁴Komo kyaqil tze' n'el qniky' ti'j tzan tpaj te twitz. K'onti'l njaw qin lob'j igos ti'j jun wi' ky'i'x b'ix ax k'onti'l njaw qin lob'j ub ti'j jun wi' txaka' ky'i'x. ⁴⁵Jun galan xjal [nyolin] iktza'x te galan aj atqex tuj tanim. B'ix jun xjal aj nya'tx galan [nyolin] iktza'x te nya'tx galan aj atqex tuj tanim. Komo iktza'x te aj atqex tuj qanim, ax ikxji te aj n'etz tuj qtzi'.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kab'e' K'ulul Jay

Mat 7:24-27

⁴⁶«¿Tistil nkxyolin qa wetz a'in etajawil b'ix k'onti'l nkyinqet etoksla'? ⁴⁷Wetz oxel nq'uma' etetz titza' te xjal aj n'ok lapet wi'j b'ix n'ok tsi' twi'

^y 6:37 Mat 6:14 ^z 6:39 Mat 15:14 ^a 6:40 Mat 10:24-25; Wnch 13:16; 15:20

wi'lj b'ix nkyinqet toksla'. ⁴⁸Tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu' jun tjay, oqex tjuli' nim txe' te tkajonil b'ix oqet tsi' te twit'lel tajsik pur chi'ab'lj. Aj tjaw te a', te a' owok pulan ti'lj, per te jay k'onti'l ob'antik tzan tyak'un tzan tpaj b'an galan tkajlen k'ulu'. ⁴⁹Yatzun junky xjal aj nkyin'ok xhcha'o' per k'onti'l nkyinqet toksla', tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu' jun tjay, cha oqet tk'ulu' tajsik tx'o'tx' b'ix k'onti'l twit'lel. Aj tjaw te a', te a' owok pulan ti'lj, per te jay oqet tz'aqik b'ix okaj b'an xitu' kyaqil.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tmos Jun K'ulul Mandad Aj Rom

Mat 8:5-13

7 ¹Ya ma mankun tyolin Jesus kyuky'i kye xjal ti'lj ntzani, oxik Capernaúm. ²Ntons, nnajan tuq txini jun k'ulul mandad ti'lj jun nim b'uch'uj soldad aj Rom, b'ix tetz at tuq jun taq'unon aj gani' tuq nim titza' b'ix te taq'unon b'an yab' tuq b'ix ch'inky tuq tkamik. ³Ya ma tz'ok xhcha'o' te k'ulul mandad ti'lj te Jesus, ntons exik tlajo' junjun tijxjal aj nim kyajwalil kxol aj tijajil Israel tzan tqet kywitz twitz tzan tuq tqet tq'ana' te taq'unon. ⁴Ntons kyetz eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix oqet kywitz twitz b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «A tgan tzan awonen tuky'i ja xjalni ⁵tzan tpaj tetz nkyeqet tgan' qxjalil b'ix ojaw tk'ulu' qxol jun jay nab'il Dios.» ⁶Yaji te Jesus oxik kyuky'i'l, per ya ma kyepon qaynin ti'lj te jay, te k'ulul mandad kxol kye soldad eb'ajxik tlajo' txq'an tajyol tzan txik kyq'uma' ikxjani: «Tat, k'on chb'isun tzan apon max njay tzan tpaj wetz k'onti'l nwajo' tzan awox tuj njay. ⁷Astilji wetz k'onti'l ma nnimsaj nk'u'lj tzan nxik nwitzale' wetz uk'lel yatz. Cha a'ox instzaj aq'uma' te ayol tzan tb'antik te waq'unon b'ix tetz ob'antel. ⁸Komo ax wetz at ab'l nk'ulun mandad wi'lj b'ix ax nkyink'ulun mandad kyil'j txq'anky. Oj txik nq'uma' te jun te kyetz tzan txik, ntons nxik, b'ix oj txik nq'uma' te jun te kyetz tzan stzaj, ntons ntzaj, b'ix oj txik nq'uma' te waq'unon tzan tqet tk'ulu' jun tidi', ntons nqet tk'ulu' kixi'.»

⁹Ntons te Jesus aj tok xhcha'o' ntzani, oje lab'an ti'lj te k'ulul mandad b'ix exik te'e' kye xjal aj lapike' tuq ti'lj b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz, ni kxol kye qxjalil aj tijajil Israel oje tz'ok wen jun aj wit'lik tk'u'lj b'an byenech iktza' te ja xjalni.» ¹⁰Ntons ya ma kyemeltz'jik kye mandader tjay te xjal, te yab' ojetq tuq b'antik.

Aj Tjaw Anq'in Tzan Jesus Tal Jun Byud

¹¹Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik tuj jun amaq' aj tb'i Naín. Ajune' tuq kye txnaq'atz tuky'i'l b'ix ky'ila'lj xjaliky. ¹²Ya ma kyepon qaynin ti'lj tlamelul te amaq', txq'an xjal ikja'n tuq kxik muqul jun anim. Te anim tal tuq jun xuj byud b'ix a'ox tuq jun talji. B'ix ky'ila'lj xjal tuj amaq' ajune' tuq tuky'i'l. ¹³Ya ma tz'ok te'e' te [Jesus aj] Qajawil, tetz owok lo'et tk'u'lj ti'lj b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on xhch'oq'.» ¹⁴Yaji

owok laq'chet ti'lj te anim b'ix owok tmako' te tkaxh te anim. B'ix kye aj eq'il te anim eb'ajwa'let, b'ix te Jesus oxik tq'uma' te anim ikxjani: «Tey, wetz nxik nq'uma' yatz, pajaw wit'let.» ¹⁵Ntons te aj kamnaq tuq ojaw wit'let b'ix owaq'lik tzan tyolin. B'ix te Jesus okaj tq'apo' te nnan. ¹⁶Ya ma tz'ok kyen ntzani, kye xjal etzajb'aj b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios, oxik kyq'uma' ikxjani: «Jun aj yolil tyol Dios nim tajwalil ma'tx jaw kanet qxol.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx tzul qxol qetz aj txjalil a'o'.» ¹⁷B'ix tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix ja'chq qaynin tzi, owok cha'o' aj ojetq tuq qet tk'ulu' te Jesus.

Aj Ktzaj Tlajo' Te Wa'nch Aj Swal A' Kye Txnaq'atz Yoliyon Tuky'i Jesus
Mat 11:2-19

¹⁸Ntons te Wa'nch owok xhcha'o' kyaqil ntzani tzan tpaj kye txnaq'atz nxik tuq kyq'uma' tetz. Ntons oxik tuk'le' kab'e' te kyetz ¹⁹b'ix exik tlajo' tuky'i [Jesus aj] Qajawil cha'ol tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te [Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'] aj owulel tuq qatzun presis tzan qiyon ti'lj junkyji?» ²⁰Ntons kye tmandader Wa'nch eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Te Wa'nch Aj Swal A' ma qotzaj tlajo'na cha'ol te yatz qa a'ich te [Koloyon] aj o'kix tuq owulel qatzun presis tzan qiyon ti'lj junkyji.» ²¹Ntons aj orji te Jesus eb'ajqet tq'ana' ky'ila'l yab' aj tidi'chq tuq kyyab'il b'ix kye aj ateqex tuq malspirit tuj kyanim b'ix ax ky'ila'l moy eb'antik titza'. ²²Yaji oxik tq'uma' kye tmandader Wa'nch ikxjani: «Pex waq, intxik eq'uma' te Wa'nch kyaqil aj ma'tx tz'ok eten b'ix aj ma'tx tz'ok echa'o'. Intxik eq'uma' tetz kye moy nb'antik kyka'yin, b'ix kye kox nb'antik kyb'et, kye aj at lepr kyil'j oje tz'el in te kyyab'il, kye tz'ak nb'antik kcha'on, kye kamnaq nkyejaw anq'in junky'el, b'ix kye meb'a' xjal oje tz'ok kcha'o' te tpakb'alil galan.^b ²³Galanx-alo te aj n'el tuj twitz galan te aj nqet nk'ulu' aj n'oken tzan tokslan.»

²⁴Ntons, ya ma kye'aj kye tmandader te Wa'nch, te Jesus owaq'lik tzan tyolin kyuky'i kye xjal ti'lj te Wa'nch. Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Aj exwa'q tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, ¿tidi' oxwa'q ete'e'tz? ¿Owex etetz' pe' jun karis njaw yak'u' tzan kyaq'liq'? ²⁵Qa nya'tx ntons ¿tidi' owex etetz'? ¿Qa owex etetz' jun xjal pur tb'anil xq'apj atok ti'lji? Etetz eteb'en kye xjal aj pur tb'anil kyq'anaq b'ix aj at tidi'chq b'an tb'anil te kyetz, kyetz nkyenajan tuj kyjay kye k'ulul mandad jun amaq'. ²⁶Ntons ¿tidi' owex etetz'? ¿Jun aj yolil tyol Dios? ¡B'an'ax! B'ix tetz taq'un mas tb'anil kywitz kye txq'anky tlajen Dios.^c ²⁷Komo te Wa'nch, tetz aji te aj

^b 7:22 Isa 35:5-6; 61:1 ^c 7:26 Taq'un Wa'nch mas tb'anil kywitz kyaq'un kye txq'anky tlajen Dios tzan tpaj nya'tx cha a'ox nyolin tuq ti'lj te Koloyon aj tzul tuq, sinoke te Wa'nch totzqi' tuq te Koloyon, ojaw tsi' a' twi', b'ix nxik tyoli' tuq kye xjal tzan tel kyniky' ab'l te Koloyon; Wnch 1:29-39.

nyolin ti'lj [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: “Wetz oxel' nlajo' nmandader tb'ayon awitz tzan tqet tk'ulu' listar te ab'ey.”^d 28 Wetz oxel' nq'uma' etetz b'an'ax, kxol kye xjal tzani twitz tx'o'tx' nijunwt mas nim twitz te Wa'nch Aj Swal A'; anke ikxji, te aj mas nekit kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios mas nim twitz tetz.»^e

29 Ntons aj tok kcha'o' te ntzani, kye xjal b'ix kye aj peyul chojenj, komo kyetz ojetq tuq jaw si' a' kywi' tzan Wa'nch, ntons kyetz dyakwerd tuq ate' te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab'. 30 Per yatzun kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, komo kyetz k'onti'l okyk'amoj tzan tjaw si' a' kywi' tzan Wa'nch, ntons kyetz owel kyik'o' te galan aj ojetq tuq qet tb'isu' te Qtata Dios.^f

31 [Ntons oxik tq'uma' Jesus ikxjani:] «¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan kyqet qpajesa' kye xjal tuj ja tyempni? ¿Tidi' quky'i'l okyeqtel npajesa' tzan txik nyoli' kyi'j? 32 Kyetz parej iktza' kye k'wa'l aj wit'like' tuj plas b'ix nxik kyq'uma' kye kyuky'i'l ikxjani: “¿Tistil etetz, aj tok qchimb'a'na te ajlaj tzan qchalaj, etetz k'onti'l okxb'ixan; b'ix aj txik qb'itza'na b'it'z b'an b'is, etetz k'onti'l okx'oq'?” 33 Komo te Wa'nch Aj Swal A' oje tzul b'ix n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan b'ix k'onti'l n'uk'an ta'al ub tx'amsa', per etetz oqet eyoli' qa tetz at tuq jun malspirit tuj tanim. 34 B'ix ajna'l oje kyin'ul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix nkyinwa'an b'ix nkyin'uk'an, per etetz nkyinqet eyoli' qa wetz jun xujul b'ix cha wuk'anqet b'ix jun kyajyol kye aj peyul chojenj b'ix kyajyol kye aj chimol choj. 35 Per kye aj at jun kynab'l b'an tume'l, ntons tzan tpaj te aj nqet kyk'ulu' n'ok en qa b'an'ax te kynab'l b'an tume'l.»

Aj Tqet Si' Jun Tk'ok'jal Ti'j Jesus Tzan Sten List Te Muqb'il Tetz

Mat 26:6-13; Mak 14:3-9; Wnch 12:1-8

36 Ntons, jun xjal aj b'uch'uj Parisey oxik tuk'le' Jesus tzan twa'an tuq tjay. Ntons te Jesus oxik b'ix oqet wit'let ti'j mes. 37 B'ix at tuq jun xuj chimol choj tuj aj amaq'ji, tetz owok xhcha'o' ti'j te Jesus ojetq tuq pon wa'il tjay te xjal aj b'uch'uj Parisey, ntons owox tzi tuky'i jun tal xar xtx'otx'al alabastr nojnaq tuq tuky'i tk'ok'jal. 38 Oqeten ti'ajx Jesus b'ix oqet mejlet txe' toq, b'ix owokten oq'el b'ix tuky'i ta'l twitz owel xtx'ajo' ti'j toq Jesus, yaji owel tky'ixwinsa' tuky'i stzamal twi' b'ix n'el tuq b'aj stz'ub'a' ti'j toq b'ix oqet tqo' te tk'ok'jal ti'j toq.^g 39 Te xjal aj b'uch'uj Parisey aj otzaj uk'len te Jesus, ya ma tz'ok ten ntzani, oqet tb'isu' tuj tanim ikxjani: “Qa te ja xjalni b'an'axwit jun aj yolil tyol Dios, ntons teb'en-tal ab'l te xuj aj n'ok makon tetzni, komo tetz jun xuj chimol choj.” 40 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Simon, wetz at jun tidi' aj ngan tzan txik nq'uma' yatz.» Yaji te aj

^d 7:27 Mal 3:1 ^e 7:28 Intqet awe'e' titza' nyolin tuj te txe' txaq u'j ti'j te Mat 11:11.

^f 7:30 Mat 21:32; Luks 3:12 ^g 7:38 Mat 26:7; Mak 14:3; Wnch 12:3

Parisey owajtz stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, instzaj aq'uma'chaq.» ⁴¹Ntons kyi te Jesus ikxjani: «At tuq jun xjal swal ky'exj b'ix jun xjal k'asb'ena' tuq jweb' oqal (500) tmin titza' b'ix junky k'asb'ena' tuq lajuj tuj oxqal (50) tmin titza'.^h ⁴²Komo k'onti'l tuq nb'antik tzan tok kchojo' te kyk'as, ntons te xjal aj swal ky'exj oqet tnajsa' te kyk'asb'en. Ntons çab'l te kyetz oqtel ganin mas te xjal?» ⁴³Ntons te Simon oxik tq'uma': «Wetz tuj nnab'l te xjal aj mas nim tuq tk'asb'en.» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «B'an'ax awitza'!» ⁴⁴Yaji te Jesus owok tka'yi' te xuj, b'ix oxik tq'uma' tetz te Simon ikxjani: «¿N'ok asi' anab'l ti'j ja xujni? Wetz ma kyin'otz tuj ajay b'ix k'onti'l ma tzaj asi' ch'in wa' tzan tel ntx'ajo' ti'j woq; yatzun te ja xujni, tetz ma'tx tz'el ttx'ajo' ti'j woq tuky'i ta'l twitz b'ix ma'tx tz'ok tky'ixwinsa' tuky'i szamal twi'. ⁴⁵Yatz k'onti'l ma kyintzaj alima' tuky'i jun limb'il tb'anil iktza'x nqoliman;ⁱ yatzun te ja xujni mina' tkaj tsi' tzan telb'aj stz'ub'a' ti'j woq atx aj wotzlen. ⁴⁶Yatz k'onti'l ma qet asi' ch'in aseyt tuj nwi' [tzan ak'amon wetz galan tuj ajay], per tetz ma'tx qet tsi' tk'ok'jal ti'j woq. ⁴⁷Astilji wetz oxel nq'uma' yatz, anke tetz nim tuq xhchoj per ajna'l ma'tx najslet kyaqil; astilji nkyinqet tgani' nim. Yatzun jun xjal aj nya'tx nim xhchoj, qa tetz nnajslet te xhchoj, k'onti'l nkyinqet tgani' nim.» ⁴⁸Yaji oxik tq'uma' te Jesus tuky'i te xuj ikxjani: «Kyaqil te achoj ma'tx qet najslet.» ⁴⁹Ntons kye txq'anky xjal aj akyeqet tuq tzi, nkyeyolin tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'l te ja xjal ntzani aj b'a'n tzan tqet tnajsa' xhchoj junky xjal?» ⁵⁰Yaji tetz oxik tq'uma' tuky'i te xuj ikxjani: «Tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ma'tx chkolet, b'a'n tzan awaj ajay b'ix k'on chb'isun.»

Kye Xuj Aj Nkye'onen Tuq Tuky'i Jesus

8 ¹Ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus ja'chq tuq nky'ik tuj ky'ila'j amaq' tuj ky'ila'j aldey npakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. B'ix kye kykab'lajujil txnaq'atz ajune' tuq tuky'i'l ja' oj txik. ²B'ix ax ajune' tuq tuky'i'l txq'an xuj aj ojetq tuq kyejatz teq'il malspirit tuj kyanim b'ix ojetq tuq kyeqet tq'ana' [tuky'i tidi'chq kyyab'il]. Kxol kyetz ajun tuq te Liy aj Magdála aj ojetq tuq kyejatz wuq malspirit tuj tanim; ³b'ix ajun tuq te Xhwan aj txu'jel Kuxh, aj e'el aq'unj tuq tuj tjay Eródes; b'ix ajun tuq te Susana b'ix ky'ila'j txq'anky aj nkye'onen tuq kyuky'i'l tuky'i aj at tuq te kyetz.^j

Te Yek'b'il Ti'j Te Awalj

Mat 13:1-9; Mak 4:1-9

⁴Ntons, ky'ila'j xjal eb'ajtzaj ja'chq tuj junjun amaq' tzan kypon tuq e'el Jesus, ntons owok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal. Ntons tetz oxik tq'uma'

^h 7:41 Jweb' oqal tmin denary iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' aq'b'i, b'ix lajuj tuj oxqal tmin iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' qya'. ⁱ 7:45 Ax: ma kyin'el atz'ub'a'.

^j 8:3 Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luks 23:49

kyetz ja yek'b'il ntzani: ⁵«Jun xjal owex awal, b'ix man tuq nkyiton, txq'an tijaj oqet tuj b'ey, ntons te ijaj oqet xajb'e' b'ix kye pich' eb'ajxik lo'on tetz. ⁶Txq'an ky ijaj oqet txol ab'j, b'ix ya ma jakul te ijaj ojaw ky'ixwik tzan tpaj k'onti'l tuq chb'u'inal. ⁷B'ix txq'an ky ijaj oqet txol ky'i'x b'ix ya ma jakul te ijaj, ojakul junx tuky'i te ky'i'x, b'ix yatzun te awalj owok sky'ilan toq. ⁸Yatzun kye txq'an ky ijaj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', ojakul b'ix oky'ib' b'ix okaj b'an tb'anil twitz, b'ix junjun ijaj otswaj oqal (100) twitz.» Ntons, ya ma mankun tyolin, oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l te aj at txkyin, intok xhcha'o'.»

Tistil Te Jesus Nxnaq'tzan Tuq Tuky'i Yek'b'il

Mat 13:10-17; Mak 4:10-12

⁹Ntons, tzaj kye txnaq'atz Jesus, oxik kyqani' tetz tidi' tuq telponx te aj yek'b'il ni'n. ¹⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l ma'tx xik yek'u' etetz tzan tel eniky' te aj k'onti'l n'el kyniky' txq'an ky ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. Per kye txq'an ky xjal, wetz nkyinyolin kyuky'i'l a'ox tuky'i yek'b'il, ikxji anke tz'ok kyen, k'onti'l nxik kyen, b'ix anke tz'ok kcha'o', k'onti'l n'ox tuj kywi'.»^k

Te Jesus Nyolin Ti'j Tumelil Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj

Mat 13:18-23; Mak 4:13-20

¹¹«Ntons te yek'b'il telponx ikxjani: Te ijaj telponx te tyol Qtata Dios. ¹²B'ix te ijaj aj oqet tuj b'ey telponx kye xjal aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios, per n'ul te Tajaw Choj, n'el tin te Tyol Qtata Dios tuj kyanim tzan k'on txik kyoksla' b'ix tzan k'on kykolet. ¹³Te ijaj aj oqet txol ab'j telponx kye aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios b'ix nkyechalaj tzan kyk'amon, per [iktza' te awalj] nya'tx nim tlok'il [cha jun tyemp nten], ax ikxji kye xjal aj cha jun tyemp nxik kyoksla'; cha'oj tok kyen jun tidi' aj b'a'n tzan kyqet tz'aaqik titza', yaji nkaj kykola' tzan kyokslan. ¹⁴Te ijaj aj oqet txol ky'i'x telponx kye aj n'ok kcha'o' te Tyol Qtata Dios, per yaji kyeb'ayle' nkaj kykola' tzan tpaj nkyeb'isun ti'j tidi'chq, b'ix tzan tpaj kyq'inomal b'ix tzan tpaj jun kchalajb'il cha kyanx, b'ix ikxji te aj kyk'ulb'en k'onti'l npon iktza' te Dios tgan. ¹⁵Per te ijaj aj oqet tuj tb'anil tx'o'tx', tetz nini iktza' kye xjal aj tuky'i jun tk'u'ljal nkyoksla' te Tyol Qtata Dios aj n'ok kcha'o', b'ix k'onti'l nkaj kykola' tzan kyokslan b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan kyk'ulun b'an galan.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Kandil

Mak 4:21-25

¹⁶«Nijunwt ab'l aj n'ok xtxaqo' jun tq'anal b'ix yaji oqtel xtxayi' tuky'i jun tidi' qatzun owokex tsi' tjaq' twatub'ji, sinoke ojawel tsi' jawnaq, ikxji

^k 8:10 Isa 6:9-10

kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal.^l ¹⁷Komo k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-wit b'antik tzan tok cha'o', b'ix k'onti'l jun tidi' aj ewj nlay-wit tz'ok e'e' b'ix nlay-wit tz'el niky'j tij'.^m ¹⁸Ntons instzaj echa'o' byenech. Komo ab'l te aj n'ox tuj twi' oxe'l si' mas ttab'l, per te aj k'onti'l n'ox tuj twi' owelal in te aj ch'in aj oje tz'el tniky'.ⁿ

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ab'le' Kye Aj Iktza' Tnan B'ix Terman

Mat 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹Ntons, te tnan Jesus b'ix kye titz'in eb'ajpon aj ja' tuq atqet te Jesus, per k'onti'l ob'antik tzan kypon qaynin tij' tzan tpaj ajun xjal tuq k'onti'l tuq nb'antik tzan kky'ik. ²⁰Ntons tzaj jun xjal, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Te anan b'ix kye a'e' awitz'in akye'ex jwer b'ix kygan tzan kyyolin awuky'i'l.» ²¹Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Kye aj nkyecha'on te tyol Qtata Dios b'ix nqet kyoksla', a'e' kyetz [iktza'] kye nnan b'ix kye werman.»

Aj Tlumet Te Kyaq'iq' Tzan Jesus

Mat 8:23-27; Mak 4:35-41

²²Ntons, jun q'ij te Jesus owox tuj jun bark kyuky'i a'e' txnaq'atz, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qwa'q, qob'ajjunxla'in ja a'ni.» Ntons eb'ajxik, ²³b'ix aj man tuq nkyeb'et tuj te a', te Jesus owitan. Aj orji ojaw jun nim kyaq'iq' tuj te a' b'ix te a' n'ox tuq pulan tuj te bark b'ix ch'inky tuq kxik mulan. ²⁴Ntons eb'ajxik k'asul te Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Xnaq'tzon! ¡Xnaq'tzon! ¡Ch'inky qxik mulan!» Yaji te Jesus ojaw wa'let b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i te a' b'ix olumet kyaqil. ²⁵Yaji tetz oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma tz'ok wit'let ek'u'j wi'j?» Per kyetz b'an ojetq tuq kyetzajb'aj b'ix b'an nkyelab'an tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'l te ja xjalni aj nxik tk'ulu' mandad te kyaq'iq' b'ix te a' b'ix nqet oksla'?»

Aj Tjatz Tin Jesus Ky'ila'j Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal Aj Jeras

Mat 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶Ntons, yaji eb'ajpon tuj tkwentil Jeras^o junxla' te Galiley A'. ²⁷Ya ma qetz te Jesus tuj te bark, dech opon tuky'i'l jun xjal aj tuj amaq' tuq [tb'ay] b'ix akyeqex tuq malspirit tuj tanim. Ky'ila'j aq'b'ixi' tuq k'onti'l n'ok tsi' tq'anaq b'ix k'onti'l tuq nnajan tuj jun jay, sinoke cha tuq nnajan kxol kye muqb'il anim. ²⁸Ya ma xik te'e' ikja'n stzaj tuq te Jesus, tetz

^l 8:16 Mat 5:15; Luks 11:33 ^m 8:17 Mat 10:26; Luks 12:2 ⁿ 8:18 Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 19:26. ^o 8:26 Tuj tkwentil Jeras nkyenajan tuq xjal aj nya'tx aj tijajil Israel iktza' te Jesus.

ojaw siky'in kongan, b'ix oqet mejlet twitz b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «¿Ti' n'ajoyo' wuky'i'l, yatz Jesus aj Tk'wa'al Dios a'ich, te Dios aj mas nim tajwalil twitz kyaqil? Wetz nqet nwitz awitz tzan k'on tok aswa' jun xhcho'nal wi'lj.» ²⁹ [Te malspirit oxik tq'uma'] ikxjani tzan tpaj te Jesus ojetq tuq xik tk'ulu' mandad tzan tjatz tuj tanim te xjal. Komo te xjal ky'ila'j-el ntzyet tuq tzan te malspirit, b'ix anke nqet tuq k'alo' tq'ab' b'ix toq tuky'i kaden, per tetz nkye'el tuq tlaqu' kye kaden b'ix te malspirit nxik tuq teq'i' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. ³⁰ Te Jesus oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tidi' ab'i?» Yaji tetz owajtz stzaq'b'e': «Wetz nb'i B'uch'uj.»^p Tetz otzaj tq'uma' tb'i ikxji tzan tpaj ky'ila'j tuq kye malspirit ojetq kyeqex tuj tanim. ³¹ B'ix oqet kywitz twitz Jesus tzan k'on tuq kxik tlajo' tuj te jul aj k'onti'l txe'.

³² Ntons komo ate' tuq ky'ila'j kuch nkyewa'an tuq ti'l te witz tzi, kye malspirit oqet kywitz twitz Jesus tzan stzoqpin tuq tzan kyqex tuj kyk'u'lj kye kuch. Ntons te Jesus ostzoqpij. ³³ Ntons kye malspirit eb'ajjatz tuj tanim te xjal b'ix eb'ajqex tuj kyk'u'lj kye kuch. B'eyxnajji kye kuch kkyaqil eb'ajjaw qitun, eb'ajxik qetl b'ix okyaqon kytilu' kyib' tuj a', kkyaqil eb'ajjaw jeq'b'ik. ³⁴ Ntons kye aj nkyepastorin tuq kye kuch, ya ma tz'ok kye kyaqil aj ojetq tuq ky'ik, kyetz eb'aj'oqik, b'ix eb'ajxik q'umal tuj amaq' b'ix ja'chq, ti'lj kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

³⁵ Ntons ky'ila'j xjal eb'ajpon e'el kyaqil aj ojetq tuq ky'ik. Eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix otzaj kykamb'a' te xjal aj ojetq tuq kyejatz kye malspirit tuj tanim, tetz wit'lik tuq qaynin twitz Jesus b'ix atok tuq tq'anaq b'ix ya k'onti'l tuq nlokin. B'ix yatzun kye xjal eb'ajxob'. ³⁶ Kye aj ojetq tuq tz'ok e'en te aj oky'ik, kyetz oxik kyq'uma' titza' ojetq tuq b'antik te xjal aj akyeqex tuq kye malspirit tuj tanim. ³⁷ Ntons kyaqil kye aj tuj tkwentil Jeras, kyetz oqet kywitz twitz Jesus tzan tuq tex tzi tzan tpaj b'an nkyexob' tuq. ³⁸ Ntons te Jesus ojax tuj te bark b'ix owex. Yatzun te xjal aj ojetq tuq kyejatz kye malspirit tuj tanim, tetz nqet tuq twitz twitz Jesus tzan txik tuq tuky'i'l. Per te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: ³⁹ «Pax ajay b'ix intxik aq'uma' kyuky'i axjalil ti'lj te nim b'an galan aj ma'tx tk'uluj te Qtata Dios awi'jni.» Ntons, te xjal oxik tpakb'a' tuj kyaqil te amaq' te aj b'an tb'anil aj ojetq tuq tk'uluj te Qtata Dios tuky'i'l.

Aj Tjaw Tanq'insa' Jesus Tme'al Jayr B'ix Aj Tqet Tq'ana'

Jun Xuj Yab' Tuq Ky'ila'j Aq'b'i

Mat 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰ Ntons, ya ma meltz'jik Jesus [tuj tkwentil Galiley], kyaqil kye xjal nkyechalaj tuq tulen tzan tpaj kyaqil tuq nkye'iyon ti'lj. ⁴¹ B'ix ntons, at tuq jun xjal tb'i Jayr, a tuq tetz jun k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios.

^p 8:30 Ax, Lejyon; aj tb'i telponx iktza' jun mil.

Ntons oqet mejlet twitz Jesus b'ix oqet twitz tzan tuq txik te Jesus tjay tetz, ⁴²tzan tpaj at tuq jun tme'al b'ix cha jun tuq, qanq kab'lajuj aq'b'i tetz, b'ix te tme'al ch'inky tuq tkamik. Aj man tuq ikja'n kxik, kye xjal b'an nkylimla' tuq kyib' ti'j Jesus.

⁴³Ntons kxol kye xjal at tuq jun xuj aj n'ok ten tuq twitz jun tyab'il aj cha pur tuq kyik' n'el ti'j, kab'lajuj aq'b'ixi' tuq tjawlen tzyet, anke tetz ojetq tuq qetb'aj tnajsa' kyaqil tidi' tetz chojb'il kye q'anon, per k'onti'l ob'antik tzan nijunwt. ⁴⁴Ntons owok laq'chet ti'j Jesus ti'ajx, b'ix owok tmako' xtxa'm tq'anaq. B'eyxnajji te kyik' owa'let ti'j. ⁴⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l te aj ma'tx tz'ok makon wetzni?» Komo nijunwt tuq ntzaj q'uman ab'l, ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, kye xjal n'okb'aj kyb'itz'u' kyib' awil'j.» ⁴⁶Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «At ab'l ma'tx tz'ok makon te wetz, komo wetz ma nna'oj at ab'l ma'tx b'antik witza'.» ⁴⁷Ntons te xuj ya ma tz'ok ten k'onti'l nb'antik tzan tkaj ewj, ntons opon twitz Jesus b'ix b'an nlu'lun tuq, oqet mejlet twitz, ojatx tq'uma' kywitz kyaqil kye xjal tistil tuq ojetq tz'ok tmako' xtxa'm tq'anaq te Jesus b'ix titza' tuq b'eyxnajji ob'antik. ⁴⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Noy, tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ajna'l ma'tx chb'antik. B'a'n tzan awaj b'ix k'on chb'isun.»

⁴⁹Ntons tetz man tuq nyolin, tpon jun xjal tzajnaq tuq tjay Jayr b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Te ame'al ma'tx kamik. Ya k'onky xik awuk'le' te xnaq'tzon.» ⁵⁰Ya ma tz'ok xhcha'o', te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on txob', cha intok awit'b'a' yatx ak'u'j wi'j b'ix te ame'al ob'antel.»

⁵¹Ntons ya ma pon tjay te xjal, te Jesus k'onti'l ostzoqpij tzan tox nijunwt txq'anky xjal tuky'i'l, a'ox tzan kyox te Xhpe'y tuky'i Wa'nch tuky'i Jacobo⁹ b'ix kye k'wa'llon ti'j te k'wa'l. ⁵²Kyaqil tuq b'an nkyeb'aj'oq' b'ix b'an nkye'uxin tuq ti'j te k'wa'l. Per tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kx'oq', tetz nya'tx kamnaq, sinoke cha nwitan.» ⁵³Per kye xjal cha tuq n'ok kxmayi', kyetz kye'b'en tuq te k'wa'l ojetq tuq kamik. ⁵⁴Per tetz ojaw stzyu' tq'ab' te k'wa'l b'ix oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Noy, sek' ajaw.» ⁵⁵Ntons te k'wa'l owul ttab'l, b'eyxnajji ojaw wa'let, b'ix te Jesus oxik tq'uma' kyetz tzan txik kyk'a'cha'. ⁵⁶Kye stat te k'wa'l b'an nkyelab'an tuq, per te Jesus oxik tq'uma' kyetz tzan k'on tuq txik kyq'uma' te nijunwt kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Txik Tlajo' Jesus Kye Txnaq'atz Pakb'al Tyol Qtata Dios

Mat 10:5-15; Mak 6:7-13

9 ¹Te Jesus e'ok xhchimo' kykab'lajujil kye txnaq'atz b'ix oxik tsi' kypoder b'ix kyajwalil tzan tjatz kyin kyaqil malspirit tuj kyanim xjal b'ix tzan kyq'anan, ²b'ix exik tlajo' pakb'al te tpakb'alil ti'j te tume'l

⁹ 8:51 Ax: Chaw.

titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix tzan kyq'anan xjal.
³Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'onti'l tzan txik etin ch'inwt tuj eb'ey, k'onti'l tzan txik etin etze' ni jun eb'e'eq ni jun ewe' ni jun etumin ni junky moj eq'anaq.»⁴ Oj etox tuj jun jay, ax tzi okxkajel max oj exik tuj junky amaq'.⁵ B'ix aj ja' nlay kxk'amet, oj etetz tuj aj amaq'ji, owelal ekyito' te quq ti'j etoq, nini telponx nya'tx galan te aj ma'tx kyk'uluj.»^s
⁶Ntons ya ma kye'ex tzi, nkyeky'ik tuq tuj jun aldey b'ix yaji tuj junky, nkyepakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j Qtata Dios b'ix nkyeq'anan tuq xjal ja'chq.

Aj Tb'isun Te Eródes Ti'j Te Jesus Qa Tetz A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'
Mat 14:1-12; Mak 6:14-29

⁷Ntons te Eródes aj nk'ulun mandad' tuq ti'j jun part te tkwentil Galiley, tetz owok xhcha'o' ti'j Jesus b'ix kyaqil aj nb'antik tuq titza'. Tetz b'an nb'isun tuq tzan tpaj junjun nkyq'uma' tuq te Wa'nch [Aj Swal A'] ma'tx jaw anq'in kxol kye kamnaq. ⁸Junjunky nkyq'uma' tuq, te Eliys aj yolil tyol Dios oqtxi' ojetq tuq jaw kanet junky'el; b'ix junjunky nkyq'uma' tuq, te Jesus jun tlajen Dios oqtxi' aj ojetq tuq jaw anq'in."
⁹Per te Eródes ntq'uma' tuq ikxjani: «Wetz oxik nk'ulu' mandad tzan tel in twi' te Wa'nch. ¿Ntons ab'l te xjal aj n'ok ncha'o' tidi'chq ti'jni?» Komo te Eródes n'ok il tuq njoyon tume'l tzan tok te'e'.

Aj Txik Tsi' Jesus Kywe' Jweb' Mil Xjal
Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Wnch 6:1-14

¹⁰Ntons ya ma kyemeltz'jik kye tky'ixel Jesus, oxik kyq'uma' tetz kyaqil aj ojetq tuq qet kyk'ulu'. Yaji te Jesus exik tuk'le' tzan kxik kchukel tuky'i'l tuj jun amaq' Betsayd tb'i. ¹¹Ya ma tz'el kyniky' kye xjal ja' ikja'n tuq kxik, eb'ajxik tzan kypon aj ja' tuq opoyon tetz. Yatzun te Jesus aj tpon, etk'amoj b'ix oxik tyoli' kyuky'i'l ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix eb'ajqet tq'ana' kye yab'.

¹²Yaji ikja'n tuq tex te q'ij, kye kykab'lajujil txnaq'atz e'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Pakawin ch'in kyuky'i'l kye xjal, b'ix inkxik alajo' kyuj kye aldey b'ix ja'chq jay qaynin tzani, aj ja' b'a'n tzan kyposadin b'ix tzan kywa'an, komo tzani k'onti'l jay.» ¹³Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Inkxik ek'a'cha' etetz.» Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Qetza k'onti'l tidi' at. Cha a'ox jweb' wab'j b'ix kab'e' kyiy at. A'ox qa ma qoxika loq'ol kywe' kyaqil ja xjalni.» ¹⁴Komo qanq at tuq jweb' mil (5000) ichan tzan kyaqil. Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Inkyqet ewit'b'a' kye xjal, junjun b'uch'uj te lajuj tuj

^r 9:3 Luks 10:4 ^s 9:5 Luks 10:10-11; Kya 13:51 ^t 9:7 Ax: tetrarca. ^u 9:8 Mat 16:14; Mak 8:28; Luks 9:19

oxqal (50) xjalchaq junjun.» ¹⁵Ntons oqet kyk'ulu' ikxji, b'ix kkyaqil kye xjal eb'ajqet wit'let. ¹⁶Ntons te Jesus ojaw stzyu' kye jweb' wab'j b'ix kye kab'e' kyi, ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji oqet tpawa' te wab'j b'ix nxik tuq tsipa' kye txnaq'atz tzan txik ksipa' kyetz kye xjal. ¹⁷Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech, b'ix ti'j te aj osobrin ojaw kchimo' kab'lajuj chi'l.

Aj Txik Tq'uma' Xhpe'y Ab'l Tuq Te Jesus

Mat 16:13-19; Mak 8:27-29

¹⁸Ntons jun q'ij aj nxnaq'tzan tuq te Jesus xhchukel kyuky'i txnaq'atz, oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l a'in tuj kynab'l kye xjal?» ¹⁹Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Junjun nkyq'uma', a'ich te Wa'nch Aj Swal A', b'ix junjunky nkyq'uma', yatz a'ich Eliys qatzun jun aj yolil tyol Dios oqtxi' aj ma'tx jaw anq'in.» ²⁰Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Yatzun etetz tuj enab'l jab'l a'in etetz tuj enab'l?» Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzan te Qtata Dios.» ²¹Per yaji te Jesus exik tkawi' byenech tzan k'on txik kyq'uma' te nijunwt.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 16:20-28; Mak 8:30-9:1

²²B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Presiskix tzan tky'ik nim xhcho'nal wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix okyin'elal ik'o' tzan kye tijxjal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, b'ix presiskix tzan nkamik b'ix tzan njaw anq'in tuj toxi'n q'ij.» ²³Tetz nxik tuq tq'uma' ikxjani kye kyaqil: «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, ntons b'ajq'ij a tgan tzan tkaj kola' te aj cha n'el tgani', a tgan tzan sten dispwest tzan tok ten twitz tkamiky tzan npaj wetz,^x b'ix ntons intok lapet wi'j. ²⁴Komo ab'l aj cha njoyon tume'l tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, opoyonaj kixi'; yatzun te aj okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz ot kamb'a'tz jun tanq'in.» ²⁵Komo ¿tidi' token qa jun xjal ot kamb'a'tz kyaqil aj at tzani twitz ja tx'o'tx'ni per qa axk tetz opoyon tnajsa'x tanq'in? ²⁶Komo ab'l te aj oky'ixwel wi'j b'ix ti'j te npakb'alil, ntons ti'j tetz ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinqtel ky'ixwik ti'j oj wul wetz tuky'i nim wajwalil b'ix tuky'i tajwalil te Ntat b'ix kyuky'i kye ángel aj pawame' te Qtata Dios. ²⁷Wetz oxel nq'uma' etetz te b'an'ax, junjun exol etetz tzani nlay kyekamik max oj tok kyen cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios [tuky'i nim tajwalil tzani twitz tx'o'tx'].»

^v 9:19 Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 ^w 9:20 Wnch 6:68-69; 11:27 ^x 9:23 Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Mat 10:38, Mak 8:34 b'ix Luks 14:27 nyolin ti'j te krus. ^y 9:24 Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25

Aj Xhchukjik Tka'yin Jesus*Mat 17:1-8; Mak 9:2-8*

²⁸Ntons ya ma ky'ik jun saman txiklen tq'uma' ja tyol ikxjani, ntons eb'ajxik tuk'le' tuky'i'l, te Xhpe'y, Wa'nch b'ix Jacobo,^z b'ix exik twi' jun witz xnaq'tzon. ²⁹Aj man tuq nxnaq'tzan te Jesus, ojaw ky'ixpjik tka'yin b'ix te tq'anaq owok b'an saq b'ix ntxaqtzon. ³⁰Yaji ejaw kanet kab'e' xjal nkyeyolin tuq tuky'i'l, jun te [tzqan] Moisés^a tuq b'ix te junky te [tzqan] Eliys,^b ³¹b'ix kxik e'en b'an nkyetxaqtzon tuq b'ix nkyeyolin tuq tuky'i Jesus ti'j aj oky'el tuq ti'j tuj Jerusalen, tetz ch'inky tuq tkamik tzan tky'ik kyaqil aj oje qet tz'ib'a' ti'j oqtxi'. ³²Ntons, te Xhpe'y b'ix kye tuky'i'l b'an ajun kywatl tuq, per ya ma tz'el kywatl byenech, oxik kyen xhchqitz'unal te Jesus b'ix kye kab'e'ky xjal aj akyeqet tuq tuky'i'l. ³³B'ix aj man tuq ikja'n kxik kye kab'e' xjal, te Xhpe'y oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, galan qa aqoqetna tzani. Ojawel jk'ulu'na ox tal pach, jun te yatz b'ix jun te Moisés b'ix jun te Eliys.» Komo te Xhpe'y k'onti'l tuq n'el tniky' tidi' nxik tq'uma', cha nxik-oq tyoli'. ³⁴Aj man tuq nyolin ikxjani, oqet jun muj kyil'j, b'ix aj ikja'n tqet te muj kyil'j, te Xhpe'y b'ix kye txq'anky eb'ajxob'. ³⁵Ntons tuj te muj otzaj yolin te Qtata Dios, otzaj tq'uma' ikxjani: «Aj ntzani wetz nk'wa'al aj joyomaj witz'a'.^c Intok esi' ewi' ti'j.» ³⁶Yaji, ya ma mankun tyolin, ntons te Jesus okaj xhchukel junky'el kyuky'i'l. Per kyetz cha oqet kyewa' kyaqil, k'onti'l oxik kyq'uma' te nijunwt te aj ojetq tuq tz'ok kyen.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun K'wa'l Aj At Tuq Jun Malspirit Tuj Tanim*Mat 17:14-21; Mak 9:14-29*

³⁷Yaji tuj junky iwitz, aj ojetq tuq kyemeltz'jik twi' te witz, ky'ila'j xjal eb'ajpon kanol tetz. ³⁸Kxol kye xjal at tuq jun ichan aj ojaw siky'in kongan ikxjani: «Xnaq'tzon, nqet nwitz awitz tzan tok awen ch'in te nk'ajol, a'ox jun ch'i nk'ajol nini. ³⁹Tetz tzyu' tzan jun malspirit aj ntk'ulu' tzan tjaw siky'in b'ix nxik tsi' atak ti'j b'ix ntk'ulu' tzan tpulutin stzi'. K'onti'l nkaj stzoqpi' luwew b'ix ikja'n tpon tnajsa'. ⁴⁰Wetz ma'tx qet nwitz kywitz kye axnaq'atz tzan tuq tjatz kyin per k'onti'l ma b'antik kyitz'a'.» ⁴¹Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi' b'ix cha nkxb'isun nya'tx tume'l. ¿Janik'b'a'n-x-alo tzunx okyingtelten exol b'ix janik'b'a'n-x okxwipa'tz? Instzaj awin ak'ajol tzani.» ⁴²Aj man tuq ikja'n tpon laq'chet te k'wa'l, te malspirit oqet txo'o' te k'wa'l twitz tx'o'tx' b'ix oxik tsi' atak ti'j. Per te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan tjatz te malspirit, oqet tq'ana' te k'wa'l b'ix okaj tq'apo' tuj tq'ab' stat.

^z 9:28 Ax: Chaw. ^a 9:30 Exo 2–20; 24; 32–34; Deu 32:44–52; 34:1–8 ^b 9:30 1Re 17–19; 2Re 1–2 ^c 9:35 Isa 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luks 3:22; 2Xhp 1:17–18

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tka'mjji'n-el Ti'j Tkamiky

Mat 17:22-23; Mak 9:30-32

⁴³Ntons kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j tajwalil te Qtata Dios. Kyetz nkyechalaj tuq, nkyeyolin tuq galan ti'j kyaqil aj nqet tuq tk'ulu', per yatzun te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: ⁴⁴«Intox tuj ewi' b'an byenech te aj oxe'l nq'uma'ni. [Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxel' q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal.» ⁴⁵Per kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j aj oxik tq'uma' tzan tpaj txayi' tuq te kywitz, k'onti'l owel kyniky' ti'j, b'ix ax nkyexob' tuq tzan txik kyqani' tuky'i'l tidi' telponx.

Aj Txik Tyoli' Jesus Ab'l Te Aj Mas Nim Tajwalil Twitz Junky

Mat 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶Ntons kxol kye txnaq'atz eb'ajjaw wululun tzan tpaj nkyeyolin tuq ab'l tuq jun te kyetz owokel mas nim tajwalil kxol.^d ⁴⁷Per te Jesus owel tniky' ti' tuq nkyb'isu' tuj kyanim, astilji otzaj teq'i' jun k'wa'l b'ix oqet tsi' tk'atzaj ⁴⁸b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ab'l aj otk'amo'tz ja k'wa'l tzan npaj wetz, ntons [a'in nkyintk'amo']; b'ix ab'l te aj nkyintk'amo', ntons nk'amon te aj otzaj lajon te wetz.^e Komo te aj mas k'onti'l jiq'b'a' exol etetz, aji tetz te aj mas jiq'b'a' tuj twitz te Qtata Dios.»

Te Aj Nya'tx Qajq'oj, Tetz Jun Quky'i'l Qib'

Mak 9:38-40

⁴⁹Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza owok gena jun xjal, nkyejatz teq'i' tuq malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj nxik tq'uma' tuq ab'i, per qetza owel qin gan tetz tzan tpaj k'onti'l ajun qxol.» ⁵⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on tz'el etin gan tetz. Komo ab'l kye aj k'onti'l nqo'ok kyajq'oja', dyakwerd ate' quky'i'l.»

Aj Tel Ik'o' Jesus Tzan Kye Aj Samary

⁵¹Ntons jun q'ij, aj ch'inky tuq tpon tyemp tzan txik te Jesus tuj ka'j, tetz oxik Jerusalem per tuky'i jun tk'u'jlal. ⁵²Eb'ajxik tlajo' tmandader tb'ayon twitz tuj jun aldey aj ja' nkyenajan kye aj Samary, tzan tok kyjoyo' ja' b'a'n tuq tzan kyposadin. ⁵³Per kye xjal tzi k'onti'l okyk'amoj tzan tpaj kyeb'enky tuq tetz ikja'n tuq txik tuj te amaq' Jerusalem.^f ⁵⁴Ya ma tz'ok kyen ikxji, te Jacobo^g b'ix Wa'nch, a'e' aj txnaq'atz Jesus, kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, çagan pe' tzan txik jk'ulu' mandad tzan

^d 9:46 Luks 22:24 ^e 9:48 Mat 10:40; Luks 10:16; Wnch 13:20 ^f 9:53 Kye aj Samary b'ix kye aj Judey k'onti'l tuq eq'i' kyib', b'ix komo te Jesus ikja'n tuq txik tuj amaq' Jerusalem tuj tkwentil Judey, astilji k'onti'l okyk'amoj te Jesus. ^g 9:54 Ax: Chaw.

stzaj q'aq' tuj kal'j kyajsik tzan kyponaj?»^h 55 Ntons tetz owaj ka'yin kyil'j b'ix exik tkawil'.ⁱ 56 Yaji eb'ajxik tuj junky aldey.^j

Kye Aj Kygan Tuq Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus
Mat 8:19-22

57 Aj man tuq nkyeb'et tuj b'ey, jun xjal oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, wetz okyin'okel lapet awil'j. Aj ja' otxe'l yatz, ax okyinxel wetz.»

58 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kye xhi'wl at kyjul, b'ix kye pich' kyetz at kyq'u', per [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l ja' b'a'n tzan nqet ojlan ch'in.»

59 Ntons oxik tq'uma' tucky'i junky xjal ikxjani: «Pawok lapet wil'j.» Per tzaj te xjal, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, tkamik-yun tb'ay te ntat, maxji okyin'okel lapet awil'j.» 60 Yaji oxik tq'uma' te Jesus tetz: «Qaltetz, kye aj kamnaqe' intqex kymuqu' kye kymuqenx, per yatz pax b'ix intxik apakb'a' te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios.»

61 Ntons tzaj junky xjal, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, wetz okyin'okel lapet awil'j, per tzoqpij ch'in tzan nxik kawil kye a'e' aj tuj njay.» 62 Per tzaj te Jesus, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ab'l aj n'ok lapet wil'j b'ix kab' tk'u'j, tetzji nya'tx galan tzan taq'unan tzan kykaj xjal tuj tq'ab' Qtata Dios.»^k

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Xjal Tzan Kxik Pakb'ayon

10 ¹ Ya ma ky'ik te nini, te Twitzale' e'el tjoyo' junky kab'lajuj tuj mutx' (72)' xjal b'ix eb'ajxik tlajo' kakab'chaq kyb'et tzan kxik tb'ayon twitz kyuj kye amaq' b'ix ja'chq aj ja' tuq opoyon tetzky. ² B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «[Kye xjal iktza'] jun awalj aj nab'enky tzan tjaw, b'ix kye aq'unon nya'tx ky'ila'j-e'. Intqet ewitz twitz te tajaw te awalj tzan ktzaj tlajo' txq'anky aq'unon tzan tjaw kyin te awalj.^m ³ Pex waq! Wetz nkxik nlajo' iktza' tal karner [aj nkyexik tuj jun luwar aj ja' ate'] xo'j.ⁿ ⁴ B'ix k'on xik eteq'il' eb'e'eq ni etumin ni exajab' b'ix [pe'exik sak'son], k'on kxqet yolín tucky'i nijunwt tuj b'ey. ⁵ Oj etox tuj jun jay, tb'ay inkxik elima' kye xjal ikxjani: “Tz'okxwit jun galan tuj ja jayni.” ⁶ Tuj aj jayji, qa at jun xjal aj njoyon tume'l tzan qten galan kyuky'i

^h 9:54 2Re 1:9-16 ⁱ 9:55 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Oxik tq'uma' Jesus ikxjani: K'onti'l eteb'en tidi' tgan te Txew Dios. ^j 9:56 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' kab'e'ky yol tb'ay twitz ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Komo te Ichan Tk'wa'al Dios k'onti'l owul tzan kyponaj kyanim kye xjal sinoke tzan tkolon kyil'j. ^k 9:62 Ax: jun xjal aj tzyu' te arad titza' b'ix nka'yin ti'jx, tetz nlay b'antik tzan taq'unan tzan kykaj xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. ^l 10:1 Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' “lajuj tuj mutx' (70)” b'ix nya'tx “kab'lajuj tuj mutx' (72)” tuj ja taqan ntzani. ^m 10:2 Mat 9:37-38 ⁿ 10:3 Mat 10:16

txq'an ky b'ix tuky'i Qtata Dios, ntons te aj galan aj otzajel eqani', oky'el tuky'i'l. Per qa k'onti'l jun xjal ikxji, ntons a'ox etetz ek'amo'tz jun galan tuky'i Qtata Dios. ⁷B'ix oj epon tuj jun amaq', pe'ekajten cha tuj jun jay b'ix intxik ewan b'ix intxik etuk'a' kyaqil aj oqtel si' ewitz; komo jun aj n'aq'unan presis tzan tk'amon jun tidi' tzan tpaj taq'umb'en.^o K'on kxjaw b'et tuj jun jay tuj jun jay. ⁸Oj epon tuj jun amaq' aj ja' okxtel k'amo', intxik ewa'a' te aj oqtel si' ewitz, ⁹b'ix inkyqet eq'ana' kye yab' tuj aj luwarji b'ix intxik eq'uma' kyetz ikxjani: "Ajna'l ma'tx pon te tyemp tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios exol tuky'i nim tajwalil." ¹⁰Per oj etox tuj jun amaq' b'ix qa nlay kxqet k'amo', ntons intxik epakb'a' kyuj kye b'ey tuj aj amaq'ji, oxe'l eq'uma' ikxjani: ¹¹"Kyaqil te quq aj ma'tx tz'ok lak'et ti'j qoqna, owelal qkyito' [tzan tpaj etetz k'onti'l ma qoqet ek'amo'na]. Per instzaj echa'o' waq: Ajna'l ma'tx pon te tyemp tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i nim tajwalil." ^p ¹²Wetz oxe'l nq'uma' etetz, [oj tul te jwisy], oxe'l si' mas nim xhcho'nal kyi'j kye xjal aj amaq'ji kywitz kye aj te amaq' Sodom.»^q

Te Aj Oky'el Kyi'j Kye Amaq' Aj K'onti'l Nkye'okslan

Mat 11:20-24

¹³«¡Last a'ix aj Korasin! ¡Last a'ix aj Betsayd! Kyaqil aj yek'b'il aj oqet nk'ulu' exol tuky'i nim wajwalil, cha tzi-wit oqet nk'ulu' kxol kye aj Tir b'ix kye aj Sidon, kyetz oqtxi'-tal tjawlen kky'expu' kynab'lin, b'ix oje-tal tz'ok ksi' kyq'anaq b'an wak', b'ix oje-tal kyeqet wit'let tuj tza'j tzan tqet kyyek'u' b'an'ax ntzaj kyna'on tetz ti'j kchoj.^r ¹⁴Astilji oj tul te jwisy ntons te xhcho'nal aj oxe'l si' eti'j owokel mas nim twitz te aj oxe'l si' kye aj Tir b'ix Sidon. ¹⁵B'ix ax etetz aj Capernaúm ¿iti'tzun etetz tuj enab'l okxjawel in tuj ka'j tzan eqet jiq'b'a'? ¡Nlay! Komo etetz okxe'l xo'o' tuj aj ja' ate' kye kamnaq.^s ¹⁶Ntons [etetz aj nkx'ok lapet wi'j], ab'l te aj owokel tsi' twi' eti'j, wi'j n'ok tsi' twi', b'ix ab'l te aj okx'elal tik'o', a'in nkyin'el tik'o', b'ix te aj nkyin'el tik'o' ax n'el tik'o' te aj otzaj lajon wetz.»^t

Aj Kymeltz'jik Kye Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Aj Exik Lajo' Pakb'ayon

¹⁷Ntons, aj kymeltz'jik kye aj kab'lajuj tuj mutx' (72)^u tlajen Jesus, kyetz eb'ajmeltz'jik b'an nkyechalaj tuq, nkyioli' tuq ikxjani: «¡Tat, ax kye malspirit nqoqet kyoksla'na tzan tpaj yatx awajwalil!» ¹⁸Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxik wen te Satanas [oponaj

^o 10:7 Ax: presis jun twi' tk'u'j. Tzani te "twi' tk'u'j" telponx ti'j te wab'j; 1Kor 9:14;

1Tim 5:18. ^p 10:11 Mat 10:7-14; Mak 6:11; Luks 9:5; Kya 13:51 ^q 10:12 Gén 19:24-

28; Mat 10:15; 11:24 ^r 10:13 Isa 23:1-18; Ezq 26-28; Joel 3:4-8; Am 1:9-10; Zac 9:2-4

^s 10:15 Isa 14:13-15 ^t 10:16 Mat 10:40; Mak 9:37; Luks 9:48; Wnch 13:20 ^u 10:17 Kye

tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' "lajuj tuj mutx' (70)" b'ix nya'tx "kab'lajuj tuj mutx' (72)" tuj ja taqan ntzani.

tajwalil] naqe jun ray aj ntzaj txeka'j [nqet b'ix nponaj]. ¹⁹Wetz ma'tx xik nsi' etajwalil tzan eb'et kyajsik kan b'ix alakran b'ix tzan kyqet etitza',^v b'ix tzan tqet etitza' tidi'chq aj nk'ulun te aj n'ok ajq'ojan qetz, b'ix k'onti'l tidi' oky'el eti'l. ²⁰Per k'on kxchalaj tzan tpaj qa kye malspirit nkxqet kyoksla' sinoke pe'echalaj tzan tpaj etetz tz'ib'amix a'ix tuj ka'j.»

²¹Ntons te Jesus, te Txew Dios nxik tsi' tuq jun chalajb'il tuj tanim, b'ix oxik tq'uma' [tuky'i Qtata Dios] ikxjani: «Tat, yatz a'ich tajawil te ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' kyaqil. Wetz nkyinchalaj awi'l tzan tpaj ma qet awewa' te tume'l ti'l kyaqil ntzani kywitz kye aj b'an list-e' b'ix kye aj at jun kynab'l, per ma'tx xik ayek'u' kye xjal aj nya'tx tlimaqaal xjal-e'.^w Ikxji tat tzan tpaj ikxji tuq yatz agan.»

²²«Te Ntat oje tzaj tq'apo' kyaqil tuj nq'ab'. K'onti'l junky ab'l aj totzqi' a'in iktza' te Ntat, b'ix k'onti'l junky ab'l aj totzqi' te Ntat sinoke a'ox a'in b'ix kye aj oje xik nyek'u' kyetz.»^x ²³Yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz apart kchukel ikxjani: «Galanx-alo kye aj owokel e'en kyaqil aj n'ok eten etetz. ²⁴Wetz oxel nq'uma' etetz, ky'ila'j aj yolil tyol Dios oqtxi' b'ix kye aj k'ulul mandad b'an kygan tuq tzan tok kyen aj n'ok eten etetz ajna'l, per k'onti'l owok kyen, b'ix kygan tuq tzan tok kcha'o' aj n'ok echa'o' etetz ajna'l, per kyetz k'onti'l owok kcha'o'.»^y

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aj Galan Xjal

Mat 22:35-40; Mak 12:28-34

²⁵Ntons jun xnaq'tzal Kawb'il ojaw wa'let b'ix oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani tzan tuq tok ten tidi' otq'uma'tz: «Xnaq'tzon, ¿tidi' presis tzan nk'ulun tzan stzaj si' jun wanq'in te jun-ele'x?» ²⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Tidi' tz'ib'angex tuj te Kawb'il? ¿Tidi' njaw awe'e' tuj?» ²⁷Ntons te xnaq'tzal Kawb'il owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Nyolin ikxjani: Intqet egani' te Etajawil aj Qtata Dios ntzaj ena'o', intqet egani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj etanim b'ix tuky'i kyaqil exwinqlal b'ix tuky'i kyaqil ebalor, b'ix tuky'i kyaqil enab'l, b'ix ax inkyqet egani' junky ab'l etetz iktza'x nqet egani' etib'x etetz.»^z ²⁸Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz: «B'an'ax iktza'x ma'tx stzaj aq'uma'ni. Qa yatz oqtel ak'ulu' nini ntons otzajel si' yatz jun awanq'in te jun-ele'x.» ²⁹Per te xnaq'tzal Kawb'il, tgan tuq tzan tjoyon jun tume'l tzan tkaj galan ti'l te aj oxik xhcha'o', ntons oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'ltzun te junky aj ab'l wetz?» ³⁰Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «At tuq jun xjal owetz Jerusalem, oqex Jeriko, b'ix tuj b'ey dech e'etz txq'an eleq' ti'l. Owel kyelq'a' kyaqil tidi' tetz, oqetb'aj kyok'onsa' b'ix eb'aj'oqik, okaj ksi' ch'inky tuq tkamik. ³¹Yaji dech oky'ik jun pal tuj aj b'eyji. Ya ma xik te'e' te xjal ok'onsa', cha oky'ik xtx'u'k,

^v 10:19 Sal 91:13 ^w 10:21 Mat 11:25-26 ^x 10:22 Mat 11:27; Wnch 3:35; 10:14-15

^y 10:24 Mat 13:16-17 ^z 10:27 Deu 6:5; Lev 19:18

cha okaj tka'yi'. ³²Yaji ax oky'ik junky xjal aj b'uch'uj Lewi, opon qaynin ti'lj, ya ma tz'ok ten, cha okaj tka'yi'. ³³Per yaji oky'ik jun aj Samary, ikja'n tuq txik tuj jun tb'ey, ya ma tz'ok te'e', owok lo'et tk'u'j ti'lj. ³⁴Owok laq'chet ti'lj, b'ix oqet tq'ana' te ok'ol ti'lj te xjal tuky'i aseyt b'ix ta'al ub tx'amsa' b'ix yaji oqet tb'atz'o'. Yaji ojax tsi' tajsik tkway b'ix oxik teq'i' aj ja' tuq ntzaj si' jun posad ntons oqet tk'ulu' kwent. ³⁵Yaji tuj junky iwitq te xjal aj Samary oxik tsi' kab'e' stumin^a te tajaw te jay b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intqet ak'ulu' kwent ch'in ja xjalni, b'ix qatzun ochnajsayon mas tzan tpaj tetz, wetz owokel nchojo' oj nmeltz'jik junky'el.» ³⁶Ntons yatz tuj anab'l, ħxol kye ox xjal aj eky'ik, ab'l te junky ab'l tetz te aj oqet ok'onsa' tzan kye eleq'?» ³⁷Ntons te xnaq'tzal Kawb'il owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Te aj owok lo'et tk'u'j ti'lj.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ntons ax yatz intqet ak'ulu' ikxji.»

Aj Tpon Jesus Tjay Ma't B'ix Liy

³⁸Ntons te Jesus oxikky tuj tb'ey b'ix opon tuj jun aldey, b'ix jun xuj tb'i Ma't otk'amoj tuj tjay. ³⁹Tetz at tuq jun titz'in tb'i Liy, b'ix te Liy oqet wit'let tk'atzaj te Qajawil b'ix ncha'on tuq ti'lj kyaqil aj ntyoli'.^b ⁴⁰Per te Ma't cha nb'isun tuq ti'lj taq'un, b'ix owok laq'chet kyi'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ħk'onti'l nchb'isun yatz tzan tpaj te witz'in ma'tx kyinkaj tsi' nchukel aq'unonni? Q'umax ch'in tetz tzan wok tone'.» ⁴¹Per te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ma't, Ma't, yatz n'ok asi' ak'u'j ti'lj tidi'chq b'ix b'an nchb'isun, ⁴²per a'ox jun tidi' te aj b'an presis. Te awitz'in ma'tx tz'el tjoyo' te aj presis, b'ix k'onti'l ab'l owelal in te tetz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios

Mat 6:9-15; 7:7-11

11 ¹Ntons, jun-el te Jesus nxnaq'tzan tuq tuj jun luwar, b'ix ya ma mankun txnaq'tzan, jun txnaq'atz oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qotzaj axnaq'tza'na tzan qxnaq'tzan iktza'x te Wa'nch oxik txnaq'tza' kye txnaq'atz.»

²Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Oj exnaq'tzan oxel eq'uma' ikxjani: «Qtata Dios, intqet xjani'xwit yatz ab'i. Chk'ulun mandadxwit qil'j. ³Instzaj asi' ch'in te qwe' aj n'oken b'ajq'ilj. ⁴Intqet anajsa' ch'in te qchoj, iktza'x qetza nqet qnajsa'na te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anqy qil'ja. K'on atzoqpij ch'in tzan tok qen twitz jun tidi' aj oqotel tz'aqik titza'!»

⁵B'ix ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons, ax qokyi-wit, jun te etetz xik-wit b'an chukaq'b'il tjay jun etamiw b'ix oxel eq'uma' tetz ikxjani: «Werman, tzaj asi' ch'in kab'e wab'j nky'ex ⁶tzan tpaj ma'tx tzul jun

^a 10:35 Kab'e' tmin denary iktza' twi' tk'u'j jun xjal kab'e' q'ilj. ^b 10:39 Wnch 11:1

wula' njay, tzajnaq laq'chik b'ix ma'tx mankun te wab'lj tuj qjaya.” ⁷B'ix te etamiw owelatx tzaq'b'ik max tuj twatub' ikxjani: “K'on chk'ulun molestar wetz. Te lamel ma'tx lamet b'ix kye nk'wa'al b'ix a'in ma'tx qowitana. Nlay b'antik tzan njaw wa'let swal tidi' yatz.” ⁸Oxe'l nq'uma' etetz, anke tetz nlay jaw swal jun tidi' tetz tzan tpaj jun etamiw, per tzan tpaj k'onti'l nkaj esi' tzan eq'olb'en, ntons ojowel b'ix oxe'l tsi' kyaqil aj nkxqanin.

⁹B'ix wetz oxe'l nq'uma' etetz: Pe'eqanin b'ix otzajel si' etetz, pe'ejoyon b'ix owokelnoj etitza', pe'eq'olb'en b'ix owelatx jaqo' te jay ewitz. ¹⁰Komo ab'l aj nqanin, ntzaj si' tetz; b'ix te aj njoyon, n'oknoj titza', b'ix te aj nq'olb'en, n'ex jaqo' te jay twitz. ¹¹Ntons ax qokyi-wit qa jun ek'wa'al oxe'l tqani' te etetz jun twe', ¿oxe'l esi' petzun jun ab'l? ¿Qatzun oxe'l esi' petzun jun kan qa te k'wa'l oxe'l tqani' jun kyiy? ¹²¿Qatzun oxe'l esi' jun alakran qa te k'wa'l oxe'l tqani' jun jos etetzji? ¹³Iktza'x etetz a'ix xjal aj nya'tx galan kxmodin n'el eniky' ti'j tidi' alkyetz jun galan tzan txik esi' kye ek'wa'al, ntons pyorx-alo te Qtat aj atjax tuj ka'j, tetz otzajel tsi' te Txew ab'l aj oxe'l tqani' tetz.»

Aj Txik Kyq'uma' Kye Xjal Te Jesus Jun Tuky'i'l Te Tajaw Choj

Mat 12:22-30; Mak 3:20-30

¹⁴Te Jesus ojatx tin jun malspirit tuj tanim jun xjal aj ojetq tuq kaj men [tzan tpaj te malspirit]; b'ix ya ma jatx te malspirit, te men owaq'ik tzan tyolin. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j te ntzani. ¹⁵Per junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'a'n tzan kyjatx tin kye malspirit tzan tpaj te Belsebu aj twitzale' kyil'j kye malspirit nxik sin tajwalil.»^c ¹⁶B'ix junjunky tzan tpaj kygan tuq tzan tok kyen, oxik kyq'uma' tetz tzan tuq tqet tk'ulu' jun lab'al aj telponx qa te tajwalil tzajnaq tuq tuj ka'j.^d ¹⁷Per te Jesus teb'en tuq te aj nqet tuq kyb'isu', astilji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kyaqil amaq' aj ja' kye xjal cha nkyeq'ojin kxolx kyetz, o'kix okyepoyonaj. B'ix qa kye xjal tuj jun jay pawa' kyib', ikxji opoyon kynajsa' kyib'. ¹⁸Ax ikxji te Satanas, qa tetz nq'ojin ti'jx, ¿titza' ob'antel tzan sten tajwalil nim tuj? Wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tpaj etetz n'eq'uma' qa wetz nkyejatz win malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj te Belsebu.^e ¹⁹Qa wetz nkyejatz win malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj te Belsebu, ntons ¿ab'l tzan qpaj njatz kyeq'i' kye aj lapike' eti'j? Astilji a'e'xk kyetz oxe'l kyq'uma' eti'j tidi' nya'tx galan nkxk'ulun. ²⁰Qa wetz nkyejatz win malspirit tzan tpaj tajwalil Qtata Dios, nini telponx te Qtata Dios ma'tx tz'aq'ik tzan tk'ulun mandad tuky'i' nim tajwalil exol. ²¹Qa jun xjal nxb'uqin tjay b'ix at nim tbalor b'ix b'an list atqet tuky'i' taq'umb'il tq'obj'il, ntons kyaqil aj tidi'

^c 11:15 Mat 9:34; 10:25 ^d 11:16 Mat 12:38; 16:1; Mak 8:11 ^e 11:18 Belsebu iktza' junky tb'i te Satanas.

tetz k'onti'l tidi' oky'el ti'lj. ²²Per qa tzul junky mas nim tbalor twitz tetz, opoyon tuky'i'l b'ix oqtel titza', owelal tin kyaqil te taq'umb'il tq'obj'il aj ja' tuq wit'lik tk'u'lj b'ix oqtel tsipa' kyaqil aj tidi' tetz. ²³Ntons, ab'l te aj nya'tx dyakwerd atqet wuky'i'l, tetz jun wajq'oj; b'ix ab'l te aj k'onti'l n'onen wuky'i'l tzan tok nchimo', tetz cha mas nxik tslab'u' kyaqil te aj n'ok nchimo'.»^f

Tidi' Nky'ik Oj Tmeltz'jik Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal

Mat 12:43-45

²⁴«Oj tjabat jun malspirit tuj tanim jun xjal, te malspirit ja'chq nb'et njoyon ja' tzan tnajan, b'ix nb'et iktza' tuj ky'ixk'oj tx'o'tx', k'onti'l n'oknoj ja' tzan tnajan, b'ix nqet tb'isu' ikxjani: «Okyinmeltz'jel junky'el tuj njay aj ja' in'etz.» ²⁵Ntons oj tmeltz'jik, ntzaj tk'ulb'a' te aj xjalji iktza' jun jay b'an ky'isu' kyaqil, b'ix b'an k'ulu' kyaqil. ²⁶Yaji nxik tuk'le' junky wuq malspirit tuky'i'l aj mas b'an nya'tx galan twitz tetz, yaji kkyaqil nkyeqex najan tuj tanim te xjal, b'ix te xjal nkaj mas b'an pyor twitz te tb'ay-el.»

²⁷Aj man tuq nxik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, jun xuj kxol kyaqil kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'lj, ojaw siky'in ikxjani: «Galanx-alo te xuj aj otzaj alan te yatz b'ix ochjaw tky'ib'sa'.» ²⁸Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Mas galanx-alo te aj n'ok xhcha'o' te tyol Qtata Dios b'ix nqet toksla'.»

Te Aj Oqet Tyek'u' Te Qtata Dios Aj Telponx Ti'lj Jesus

Mat 12:38-42; Mak 8:12

²⁹Ntons, mas tuq n'ok kchimo' kyib' kye xjal ti'lj te Jesus. Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kye ja xjal ntzani b'an nya'tx galan-e'. Kyetz cha kygan jun techa'l yek'b'il tajwalil Qtata Dios; per nlay qet k'ulet jun techa'l ikxji sinoke a'ox te aj oky'ik ti'lj te Jonas [oqtxi'].» ³⁰Komo iktza'x oky'ik tuky'i' Jonas [oqtxi'] owok te jun techa'l kye xjal aj Nínive,^h ax [te aj oky'el wi'lj wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] owokel te jun techa'l kye ja xjal ajna'l. ³¹Cha'oj tul te jwisy, te xuj aj k'ulul mandad tuj Saba,ⁱ tetz oqtel ten q'umal kyil kye ja xjal ajna'l tzan tpaj tetz otzaj b'an laq'chik cha'ol tyol Salomon, per ajna'l [wetz] akynqet tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Salomon. ³²Ax kye aj Nínive, oj tul te jwisy, ax kyetz okyeqtel ten q'umal kyil kye xjal tuj ja tyempni tzan tpaj kyetz ojaw kky'ixpu' kynab'lin b'ix e'okslan te Qtata Dios aj tok kcha'o' tpakb'alil aj ntpakb'a' tuq te Jonas,^j per ajna'l wetz akynqet tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Jonas.»

^f 11:23 Mak 9:40 ^g 11:29 Mat 16:4; Mak 8:12 ^h 11:30 Jon 1:17–2:10 ⁱ 11:31 Ax: reina del sur; 1Re 10:1-10; 2Cró 9:1-12. ^j 11:32 Jon 3:4-10

Te Yek'b'il Ti'j Jun Q'analb'il

Mat 6:22-23; Mak 4:21-25; Luks 8:16-18

³³ «Nijunwt n'ok txaqo' jun tkandil b'ix yaji nqet tsi' ewj qatzun n'ox tsi' tjaq' jun almun, sinoke njaw tsi' jawnaq; ikxji kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal. ³⁴ Kye tb'aq' qwitz iktza' kye q'analb'il te qchi'jel. Qa te tb'aq' qwitz galan, ntons b'a'n tzan txik qen byenech te chk'atunal; per qa te tb'aq' qwitz nya'tx galan, ntons iktza' aqoqex tuj qlolj. ³⁵ Intok esi' enab'l qa te aj chk'atunal aj at tuj etanim b'an b'an'ax galan b'ix nya'tx cha qlolj. ³⁶ Qa yatx tuj awanim pur galan, k'onti'l nya'tx galan tuj, ntons kyaqil owelal aniky' alkyetz te galan b'ix alkyetz te aj nya'tx galan, ntons ikxji iktza' jun kandil ntzaj tq'anali' tuj etanim tuky'i chk'atunal.»

Aj Txik Tyoli' Jesus Kyi'j Kye Parisey

Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 20:45-47

³⁷ Ya ma mankun tyolin te Jesus, tzaj jun xjal aj b'uch'uj Parisey, oxik tuk'le' wa'il tjay. Ntons te Jesus oxik b'ix oqet wit'let ti'j mes. ³⁸ Te xjal aj b'uch'uj Parisey, tetz oje lab'an tzan tpaj te Jesus k'onti'l [oqet tk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal] tzan tok tmu'u' tq'ab' qa mina' tuq tokten wa'il. ³⁹ Ntons tzaj te Qajawil, oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj b'uch'uj Parisey eq'i'x etitza' [te kostumbr] tzan tel etx'ajo' ti'j te elaq b'ix ti'j te ebas, per etetz tuj etanim cha nkx'elq'an b'ix tidi'chq b'an nya'tx galan nkxk'ulun. ⁴⁰ ¡Etetz b'an mok' a'ix! ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en te [Qtata Dios] aj oqet k'ulun qetz, ax oqet tk'ulu' te qanim? ⁴¹ [Astilji] meyor intxik esi' kye meb'a' xjal te aj at te etetz b'ix ikxji okajel saq etanim.

⁴² ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj Parisey! Komo nkaj epawa' te Qtata Dios te tlajuji' part ti'j kyaqil tidi' etetz^k ti'j te menta b'ix te ruda b'ix ti'j tidi'chq klas awalj, per [chagan tzan tpaj] k'onti'l nkxk'ulun tume'l kyuky'i txq'anqy b'ix k'onti'l nkyeqet egani' txq'anqy iktza' tetz nqoqet tgani'. Aji te presis tzan ek'ulun, b'ix ax k'onti'l tzan tkaj esi' tzan txik esi' etoyej te Qtata Dios. ⁴³ ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj Parisey! Komo etetz mer egan tzan eqet wit'let tuj te tb'ay bank tuj te jay nab'il Dios b'ix mer egan tzan etok lima' tzan kyaqil xjal tuj plas. ⁴⁴ ¡Last etetz a'ix! Komo etetz a'ix iktza' jun luwar aj ja' muqume' kye kamnaq, aj k'onti'l eb'l, b'ix kye xjal nkyeky'ik b'ix k'onti'l kye'b'en tidi' at txini.»

⁴⁵ Ntons tzaj te jun aj xnaq'tzal Kawb'il, owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, oj stzaj aq'uma' ikxji, ax nqoqet ayoli'na.» ⁴⁶ Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Ax last etetz a'ix aj xnaq'tzal Kawb'il! Komo etetz nxik ek'ulu' mandad te junky tzan tqet tk'ulu' jun tidi' aj nijunwt b'a'n tzan tb'antik titza'. B'ix etetz k'on egan tzan etonen ch'inwt. ⁴⁷ ¡Last etetz a'ix!

^k 11:42 Ax: diezmo; Lev 27:30.

Komo etetz nqet ek'ulu' kypantyon kye aj yolil tyol Dios aj eb'ajqet kansa' tzan kye etijajil oqtxi'. ⁴⁸Ikxji etetz eteb'en te aj okyk'uluj b'ix dyakwerd atix ti'j te aj okyk'uluj, komo a'e' kyetz kye aj ekansan te kyetz b'ix etetz ajna'l njaw ek'ulu' te kypantyon. ⁴⁹Astilji oqtxi' te Qtata Dios aj teb'en kyaqil otq'umaj ikxjani: "Okyexe'l nlajo' kye aj yolil nyol b'ix kye aj nky'ixel kxol kyetz, per okyeqtel kykansa' junjun kye nlajen b'ix txq'anky okyejawel kylajo'." ⁵⁰Ntons kye ja tijajil xjal ajna'l, te Qtata Dios otzajel xhcha'o' kyetz kyi'j kye aj yolil tyol aj eb'ajqet kansa' atx aj tb'antlen te ja twitz tx'o'tx'ni, ⁵¹[otzajel xhcha'o'] ti'j tkamlen te Abel' b'ix max aj tkamlenkix te Sakariy^m aj oqet kykansa' txol te tz'e'sb'il b'ix te Nim Jay Nab'il Te Qtata Dios. Wetz nxik nq'uma' etetz, te Qtata Dios otzajel xhcha'o' kyuky'i kye ja xjal ajna'l ti'j kykamlen kyaqil kyetz. ⁵²¡Last etetz a'ix aj xnaq'tzal Kawb'il! Etetz cha nqet etewa' te b'an'ax kywitz kye xjal. Etetz k'onti'l nkxk'amon te b'an'ax b'ix k'onti'l n'etzoqpi' tzan tel kyniky' kye txq'anky.»

⁵³Ntons ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz eb'ajjaw q'ojlik nim b'ix e'aq'ik tzan txik kcha'o' tidi'chq tetz ⁵⁴tzan tok kcha'o' jun tidi' aj owokeyon tuq kyitza' tzan txik kyq'uma' jun til.

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Qok Xmeletz'

12 ¹Ntons man tuq nkyeyolin, owox kchimo' kyib' ky'ila'j mil xjal tzi, b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan kyb'et kxolx. Ntons te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l ti'j kxmeletz'ul kye aj b'uch'uj Parisey, [aj naqe jun] malsb'il [aj nxik tsipa' tib' ja'chq]."ⁿ ²K'onti'l jun tidi' aj ewj aj nlay-wit tz'ok cha'o', b'ix k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-wit tz'ok e'e'.^o ³Ikxji kyaqil tidi' aj oje xik qyoli' tuj qlolj, owokel cha'o' chiq'ij, b'ix aj oje xik jq'uma' ewj tuj jun jay lamo' qib', oxe'l pakb'a' tzan tok cha'o' tzan kyaqil.»

A Te Qtata Dios Te Aj Presis Tzan Tqet Qxob'le'

Mat 10:26-31

⁴«Etetz aj wajyol a'ix, wetz ajna'l nxik nq'uma' etetz k'on qet exob'le' te aj a'ox b'a'n tzan tpon tnajsa' te ech'i'jel b'ix nlay pon tnajsa' te etanim. ⁵Wetz oxe'l nq'uma' etetz ab'l te aj presis tzan tqet exob'le': Intqet exob'le' te [Qtata Dios] aj at tajwalil tzan tel tin tanq'in jun xjal b'ix yaji b'a'n tzan txik tsi' tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun. Ti'j tetz presis tzan tqet exob'le'.

⁶¿Ti'tzun k'onti'l nkyetzaj k'ayi' jweb' tal pich' tzan kab'e' tmin nya'tx nim tbalor? Per te Qtata Dios k'onti'l n'ajnaj ti'j tk'ulj ti'j junjun te kyetz. ⁷Pyorx-alo

¹ 11:51 Gén 4:8 ^m 11:51 2Cró 24:20-21 ⁿ 12:1 Mat 16:6; Mak 8:15 ^o 12:2 Mak 4:22; Luks 8:17

etetz, [te Qtata Dios nkxqet tk'ulu' kwent] asta kyaqil te stzamal ewi' b'an ajla' titza'. Ntons k'on kxob', etetz mas ganimix a'ix kywitz ky'ila'j tal pich'.»

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj K'onti'l Nkyeky'ixwik Ti'j Tetz Kywitz Xjal
Mat 10:19-20,32-33; 12:32; Mak 3:29; 8:38

⁸«Wetz oxel' nq'uma' etetz, ab'l te aj oxel' tq'uma' kywitz xjal qa tetz n'okslan wi'j, ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinyoliyon galan ti'j tetz kywitz kye ángel aj tuj ka'j. ⁹Per te aj okyin'elal tik'o' kywitz xjal, ax tetz owelal wik'o' kywitz kye ángel aj tuj ka'j. ¹⁰Ab'l te aj oxel' tq'uma' tyol nya'tx galan wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'a'n tzan tqet najsa' te aj ma'tx xik tq'uma', per nlay qet najsa' qa nyolin nya'tx galan ti'j te Txew Dios.^p ¹¹B'ix oj exik in tuj te jay nab'il Dios b'ix kywitz kye k'ulul mandad b'ix kye aj at nim kyajwalil, k'on kxb'isun ti'j tidi' oxel' eq'uma' b'ix ti'j tidi' owajel etzaq'b'e' kyetz. ¹²Komo tuj aj orji te Txew Dios oxel' tq'uma' etetz te aj presis tzan txik eq'uma'.»^q

Te Yek'b'il Ti'j Te Q'inomal

¹³Ntons, tzaj te jun xjal aj atqet tuq kxol kye xjal, oxik tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, intxik aq'uma' ch'in te witzik tzan tqet tpawa' te erensy qxola.» ¹⁴Ntons te Jesus oxik tq'uma': «¡Ombre! ¿A'in petzun wetz exol etetz iktza' jun pujul il qatzun jun pawon' exolji?» ¹⁵Yaji oxik tq'uma' kye kyaqil ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on tel egani' tidi'chq. Komo tzan qanq'in, nya'tx presis qa at tidi'chq nim qetz.»

¹⁶Yaji oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani: «At tuq jun xjal b'an q'inon, b'ix te tawal okaj b'an tb'anil. ¹⁷Ntons te q'inon oqeten b'isuyon ikxjani: “¿Tidi' nk'ulu'tz ajna'l? Ma'tx noj kyaqil ja' ngex nk'u'u' te twitz wawal b'ix k'onti'l ja' tzan tqex nk'u'u' txq'anky.” ¹⁸Yaji otq'umaj ikxjani: “Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz. Okyeqtel nxitu' aj ja' ngex nk'u'u' twitz wawal, b'ix yaji okyeqtel nk'ulu' kye tqatel mas limaq tzan tqex nk'u'u' kyaqil twitz te wawal b'ix kyaqil tidi'chq wetz tuj. ¹⁹Yaji onq'uma'tz wetzx tuj wanim ikxjani: ‘Wetz tidi'chq k'u'u' witzal te ky'ila'j aq'b'i. Ajna'l okyin'ojlayon, b'ix okyinwa'yon b'ix okyin'uk'ayon b'ix okyinchalajel.’” ²⁰Per yaji te Qtata Dios oxik tq'uma' tetz ikxjani: “¡T'a'q ka'r! Ja aq'b'ilni yatz ochkamel, b'ix kyaqil aj tidi' yatz ¿ab'l qetz okajel asi'?” ²¹Ntons ikxji nky'ik tuky'i jun xjal aj tidi'chq tq'inomal nqet xhchimo' cha te tetzx tzani twitz tx'o'tx' b'ix k'onti'l jun tq'inomal tuky'i Qtata Dios.»

Te Qtata Dios Nkyeqet Tk'ulu' Kwent Kye Tk'wa'al
Mat 6:25-34

²²Te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' etetz, k'on kxb'isun ti'j titza' okx'anq'iyon, ti'j tidi' oxel' ewa'a' b'ix ti'j

^p 12:10 Mak 3:29 ^q 12:12 Mat 10:19-20; Mak 13:11; Luks 21:14-15 ^r 12:14 Ax: jun chewsal q'oj.

tidi' eq'anaq owokel esi' eti'j. ²³Qa itz'ojo' a te mas presisji twitz te qwe', b'ix te qchi'jel a te mas presis twitz te jq'anaq. ²⁴Intok esi' enab'l kyil' kye pich', kyetz k'onti'l nkye'awan b'ix k'onti'l njaw kyin tidi', k'onti'l kyk'ub'l ni kykajon, per te Qtata Dios nxik tsi' kywe' tzan kywa'an. Per yatzun etetz mas ganimix a'ix kywitz kye pich'. ²⁵¿Ab'l jun etetz, qa ob'isuyon ti'jx, ob'antel tzan tjaw tky'ib'sa'x tib' junky txejq'ab'? ²⁶Qa etetz k'onti'l nb'antik etitza' jun tidi' aj b'an ch'i nekit, ntons ¿tistil nkxb'isun ti'j tidi'chq?

²⁷Intok esi' enab'l titza' nkyejaw ky'ib' kye ub'ech^s tuj k'ul. Kyetz k'onti'l nkye'aq'unan b'ix k'onti'l nkyekyimon, per wetz oxel nq'uma' etetz, ni siker te Salomon' [aj k'ulul mandad oqtxi'], ni tetz tzan tpaj kyaqil aj b'an tb'anil tidi'chq tuq tetz b'a'n tuq tzan tok txq'aptza' tib' iktza' kyetz. ²⁸Qa te Qtata Dios nxq'aptzan b'an tb'anil kye ub'ech tuj k'ul, aj akyeqet b'an tb'anil ajna'l per nchi'j ojetq kyeponaj b'ix okye'okex si' tuj q'aq', ntons pyorx-alo eti'j etetz a'ix, te Qtata Dios oxq'aptzayon etetz aj nya'tx nim wit'lik ek'u'j ti'j. ²⁹Ntons k'on kxb'isun ti'j tidi' oxel ewa'a' b'ix tidi' oxel etuk'a', b'ix k'onti'l tzan eb'isun ti'j ch'inwt, k'on qex esi' b'is tuj etanim. ³⁰Kyaqil kye aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kyetz nkyeb'isun ti'j kyaqil nini, per etetz ntzaj ena'o' jun etat aj teb'en tidi' presis te etetz. ³¹Intok esi' etetz ek'u'j tzan tqet etoksla' titza' tgan te Qajawil, b'ix kyaqil te aj presis te etetz, otzajel si'.»

Te Aj At Te Qetz Tuj Ka'j

Mat 6:19-21

³²«K'on kxb'isun, komo etetz a'ix iktza' walo'. Anke etetz nya'tx ky'ila'j eb'et b'ix nya'tx nim ebalor, per a te Ntat te twitzale' k'ulul mandad ti'j kyaqil, b'ix oqet tuj twitz tzan txik tsi' etajwalil tzan ek'ulun mandad tuky'i'l. ³³Intxik ek'ayi' tidi'chq aj at etetz, b'ix intxik etoye' kye meb'a' xjal. Intqet echimo' jun eq'inomal aj k'onti'l nponaj; intqet echimo' jun eq'inomal tuj ka'j aj ja' te eq'inomal k'onti'l nmankun b'ix ja' kye eleq' k'onti'l nkye'ox b'ix te pok' k'onti'l npon tnajsa'. ³⁴Komo aj ja' atqet te eq'inomal, ax tzi okajel te etanim.»

A Tgan Tzan Qten List

Mat 13:33-37

³⁵«Pe'eten waq list iktza' jun xjal atok tq'anaq b'ix at tq'anal txaqo'.^u ³⁶Pe'eten waq list iktza' kye aq'unon aj nkye'iyon ti'j te kyajawil ch'inky tmeltz'jik aj ja' ojetq xik uk'le' tzan tpaj telentz mojlet jun xjal, iktza' kye aq'unon nkye'iyon tzan totz kyjaqo' te jay twitz oj tok tzk'onk'a' te

^s 12:27 Ax: lirios. ^t 12:27 1Re 10:4-7; 2Cró 9:3-6 ^u 12:35 Mat 25:1-13

lamel, ax ikxji pe'eten etetz.^v ³⁷Galanx-alo kye aj mosj aj list ate!, oj tul te kyajawil okyetzajel k'ulb'a' nkye'iyon ti'j. Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, te kyajawil owokel tsi' tq'anaq taq'umb'il tzan kxik tk'a'cha', b'ix oxel' tq'uma' tzan kyqet wit'let ti'j tmes b'ix ajixk tetz oxel' k'a'chan te kyetz.^w ³⁸Galanx-alo kyetz okyetzajel k'ulb'a' tzunx itz'oje'x, nkesey te kypatron owulel b'an chukaq'b'il qatzun b'an q'eqombwenji. ³⁹Ntons, instzaj echa'o' junky yek'b'il ntzani: Qa te tajaw jay teb'en-wit janik'or owulel jun eleq', tetz nlay-tal tz'otz stzoqpi' tzan totz tuj te jay. ⁴⁰Ax ikxji etetz, pe'eten waq list tzan tpaj [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] kyin'ul tuj jun q'ij aj k'onti'l eteb'en etetz janik'b'a'n.»^x

Te Yek'b'il Ti'j Te Mosj Galan B'ix Te Mosj Aj Nya'tx Galan
Mat 24:45-51

⁴¹Yaji te Xhpe'y oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ¿ma tzaj aq'uma' te ja yek'b'il a'ox te qetza qatzun kye kyaqilji?» ⁴²Yaji te Twitzale' oxik tq'uma': «¿Titza' nab'lin jun mosj aj b'an tume'l nb'isun b'ix nk'ulun kyaqil iktza' te tpatron tgan, b'ix te tpatron nkaj tsi' tuj tq'ab' tetz kye txq'ankey tuj tjay tzan kxik tk'a'cha' oj tpon or? ⁴³Galanx-alo te aj mosjji oj tul te tpatron otzajel k'ulb'a' nk'ulun kyaqil taq'un iktza'x ojetq kaj q'uma' tetz. ⁴⁴Oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, te tpatron okajel tsi' te k'ulul mandad ti'j kyaqil tidi'chq tetz. ⁴⁵Per qa te mosj oqtel tb'isu' tuj tanim, “Te wajawil nlay tzul luwew,” b'ix yaji qa tetz owaq'el tzan kyqet tb'uju' kye txq'ankey mosj xuj tuky'i ichan, b'ix cha owokelten wa'il b'ix uk'ayon b'ix oboliyon, ⁴⁶ntons yaji tuj jun q'ij aj k'onti'l teb'en, te tpatron omeltz'jel b'ix oxel' tsi' nim xhcho'nal ti'j, b'ix te xjal okajel kyuky'i kye aj k'onti'l nkye'okslan.

⁴⁷Te jun mosj aj teb'en tidi' tgan te tpatron, b'ix qa k'onti'l nqet tk'ulu' te aq'unj, yaji oj tul te tpatron oxel' si' jun nim xhcho'nal ti'j. ⁴⁸Per qa te jun aq'unon tzan tpaj k'onti'l tuq teb'en ma tk'uluj jun tidi' nya'tx galan, tetz oxel' si' xhcho'nal ti'j per nya'tx nim. Ab'lchaq xjal aj nxik si' nim [tajwalil], te tpatron otzajel xhcha'o' nim tuky'i'l; b'ix te aj nkaj si' nim tuj tq'ab', te tpatron oxel' tqani' tuky'i'l mas nim kywitz kye txq'ankey.»

Tzan Tpaj Te Jesus Kye Xjal Oqtel Kypawa' Kyib' Kxol
Mat 10:34-36

⁴⁹«Wetz ma'tx kyin'ul twitz ja tx'o'tx'ni [iktza'] tzan nswan q'aq' [tzan tpon tnajsa' te nya'tx galan]. B'ix galan-talo qa oje-wit tz'aq'ik tzan strenun. ⁵⁰Wetz presis tzan tok wen jun xhcho'nal nim, b'ix b'an n'ok wen twitz tzan tpaj mina' tky'ik. ⁵¹¿Etetz tuj enab'l qa wetz in'ul tzan kyten galan kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni? Nya'tx sinoke tzan tqet kypawa' kyib'. ⁵²Ajnali

^v 12:36 Mak 13:34-36 ^w 12:37 Wnch 13:3-17 ^x 12:40 Mat 24:43-44

jweb' xjal tuj jun jay oqtel kypawa' kyib', ox okyejawel meltz'jik kyi'l kab'e' b'ix kab'e' okyejawel meltz'jik kyi'l ox. ⁵³Te k'wa'lon ojawel meltz'jik ti'l tk'wa'al b'ix te k'wa'alb'aj ojawel meltz'jik ti'l te k'wa'lon; te alon ojawel meltz'jik ti'l tal, b'ix te tal ojawel meltz'jik ti'l tnan; b'ix jun alib'on ojawel meltz'jik ti'l talib', b'ix te alib'j ojawel meltz'jik ti'l te alib'on.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tok Qsi' Qnab'l Ti'l Te Aj

Nky'ik Twitz Tx'o'tx'

Mat 16:1-4; Mak 8:11-13

⁵⁴Ntons te Jesus ax oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Oj txik eten etetz te muj ikja'n stzaj aj ja' nqet te q'ij, nxik eq'uma' “tzul jab” b'ix ikxji nky'ik. ⁵⁵B'ix qa te kyaq'iq' tzajnaq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' ntons n'eq'uma' “tzul q'ijal” b'ix ikxji nky'ik. ⁵⁶χmeletz' ka'r! Qa etetz n'el eniky' tidi' nky'ik twitz ka'j b'ix twitz tx'o'tx', ntons ζtistil k'onti'l n'el eniky' ti'l te aj nky'ik tuj ja tyemp ajna'lni?»

Tok Asi' Ak'u'j Tzan Aqeten Galan Tuky'i Awajq'oj

Mat 5:25-26

⁵⁷«ζTistil k'onti'l nqet eb'isu' byenech alkyetz te galan? ⁵⁸Qa at ab'l ma xik qaniyon eti'l b'ix okxe'l teq'i' twitz te pujul il, pe'eyolin tzan eten galan exol tzunx tuq atx luwar. Ikxji tzan k'on epon teq'i' max tuky'i te pujul il, b'ix tetz okxe'l tq'apo' tuj kyq'ab' kye mulon, b'ix okxtex ksi' tuj pres. ⁵⁹Wetz oxel' nq'uma', etetz nlay kxjatz tuj te pres qa mina' tuq tokb'aj echojo' te emult kyaqil.»

Titza' Owaj Stzaq'b'e' Jesus Te Aj Otzaj Kcha'o'

Kye Xjal Ti'l Te Nya'tx Galan Aj Nky'ik

13 ¹Ntons, tuj aj tyempji eb'ajpon txq'an xjal tuky'i Jesus, b'ix oxik kyq'uma' tetz ti'l te Pilat aj txik tk'ulu' mandad tzan kyqet tkansa' txq'an xjal aj Galiley b'ix te kchiky'el oxik samo' tuky'i kchiky'el kye kyalo' aj nxik tuq kyq'apo' te jun present. ²Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «ζTitza' etetz tuj enab'l, te aj oky'ik kyi'l kye aj xjalji, oky'ik tzan tpaj kyetz mas chimol choj-e' kywitz kye txq'anky xjal tuj kyamaq'? ³Wetz oxel' nq'uma' etetz, nya'tx. B'ix yatzun etetz, qa nlay jaw eky'ixpu' enab'lin b'ix nlay kx'okslan ti'l Qtata Dios, ax etetz okxkamel ikxji. ⁴ζQatzun etetz tuj enab'l, kye aj wajxaqlajuj xjal aj eb'ajkamik aj tqet tz'aqik te jay nim twa'llkal kyajsik aj atqet tuq tuj Siloé, qa kyetz mas chimol choj-e' kywitz kye txq'anky xjal aj nkyenajan tuq tuj Jerusalen? ⁵Wetz oxel' nq'uma' etetz, nya'tx. B'ix yatzun etetz qa nlay jaw eky'ixpu' enab'lin ax etetz okxkamel ikxji.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Igos Aj K'onti'l Twitz

⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ja yek'b'il ntzani: «Jun xjal awa' tuq titza' jun wi' igos tuj tx'to'otx' b'ix oxwa'q e'el tetz qa at tuq twitz te wi' igos per k'onti'l tuq nijunwt. ⁷Ntons tetz oxik tq'uma' te taq'unon aj nk'ulun kwent tuq te awalj: “Tzaj acha'o', oxe aq'b'ixi' nkyin'ul aq'b'ia' tuj ja awaljni joyol qa at twitz per k'onti'l, ni jun-el oje tz'oknoj witz'a'. Ntons intjaw atx'emul' ch'in. ¿Tistil atqet cha perjoder?” ⁸Per te aj nk'ulun kwent tuq te awalj owaj stzaq'b'e' ikxjani: “Tat, qaltetz. Insten junky aq'b'ichaq, ojawel nq'u'u' txe' b'ix oqtex nsi' ch'in tabonil. ⁹Qanq ikxji qanq okajel twitz, qa nlay ntons ojawel tx'emlet.”»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xuj Tuj Q'ij Ojla'mj

¹⁰Ntons, jun q'ij ojla'mj te Jesus owox tuj jun jay nab'il Dios b'ix owokten xnaq'tzal kye xjal. ¹¹B'ix atqet tuq tzi jun xuj yab' tuq, b'ix wajxaqlajuj aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik. Jun malspirit ojetq tuq tk'uluj tzan tqet txoki' ti'j talq b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan tkaj rekt tzelti'j. ¹²B'ix te Jesus, ya ma xik te'e', otzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Xuj, ajna'l yatx ma'tx chkolpjik ti'j te ayab'il.» ¹³Ntons te Jesus oqet tsi' tq'ab' tajsik, b'ix b'eyxnajji te xuj okaj rekt tzelti'j b'ix oqet tjiq'b'a' Qtata Dios.

¹⁴Per te k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios ojaw q'ojlik nim tzan tpaj te Jesus oqet tq'ana' te xuj tuj aj q'ijji, komo jun q'ij ojla'mj tuq, b'ix oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal ikxjani: «Ate' waqaq q'ij tzan qaq'unan b'ix pe'etul tuj aj q'ijji tzan eqet q'ana' b'ix nya'tx tuj te q'ij ojla'mj.»^z ¹⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿Xmeletz' ka'r! ¿Ti'tzun, k'onti'l nkye'el epuju' kye ewakaxh qatzun kye ekwayji tuj jun q'ij ojla'mj tzan kxik eteq'i' uk'al a'? ¹⁶Yatzun ja xujni, tetz jun tijajil Abran b'ix tzyu' tuq tzan te Satanas atx wajxaqlajuj aq'b'ixi'. ¿Ti'tzun nya'tx petzun galan tuq tzan tkolpjik tuj jun q'ij ojla'mj?» ¹⁷Ya ma xik tyoli' te Jesus kyaqil ntzani, kye a'e' tajq'oj eqet ky'ixwik, per kyaqil kye xjal nkyechalaj tuq tzan tpaj tidi'chq nqet tk'ulu' tuq tuky'i nim tajwalil Qtata Dios.

Te Yek'b'il Ti'j Te Tze' Mostas

Mat 13:31-32; Mak 4:30-32

¹⁸Yaji te Jesus ax oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l parej te tume'l titza' nkyekaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios? ¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan tqet nparejsa'? ¹⁹Te nini iktza' jun tb'aq' mostas aj nqex tawa' jun xjal tuj tx'to'otx', nky'ib', n'ok jun tze', b'ix kye pich' njax kyk'ulu' kyq'u' twi'!»

^z 13:14 Exo 20:9-10; Deu 5:13-14

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il Q'otj

Mat 13:33

²⁰Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky'elky ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l parej te tume'l titza' nkyekaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios? ²¹Te nini iktza' te malsb'il aj nqex tsi' jun xuj tuj oxe malon arin tzan tmal te q'otj kyaqil.»

Oj Qokslan Ti'j Jesus, Nini Iktza' Nqo'ox Tuj Jun Lamel Nekit

Mat 7:13-14,21-23

²²Ntons, aj ikja'n tuq txik te Jesus tuj Jerusalem, nkyexik txnaq'tza' tuq kye xjal kyuj kye amaq' b'ix aldey aj ja' tuq nky'ik. ²³Tzaj jun xjal, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tat, b'an'ax petzun qa nya'tx ky'ila'j xjal okyekoletel?» Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: ²⁴«Intok esi' waq ek'u'j tzan etox tuj te lamel aj nekit. Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ky'ila'j xjal owelal kyq'ajab' tzan kyox, per nlay b'antik tzan kyox. ²⁵Oj tkaj tlamol' te tajaw jay te lamel, qa etetz okxkajel jwer, okx'okex q'olb'en b'ix oxe'l-al eq'uma' ikxjani: “Tat, intox ajaqo' ch'in te jay.” Per owelatx tq'uma' etetz ikxjani: “Wetz k'onti'l wotzqi' ab'l a'ix.”^a ²⁶Yaji okx'aq'el etetz tzan txik eq'uma': “Qetza owa'ana junx awuky'i'l b'ix yatz otzaj axnaq'tza'na a'o' tuj qamaq'.” ²⁷Per yaji tetz oxe'l tq'uma' ikxjani: “Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz, k'onti'l wotzqimix. Intel epawa' etib' wi'j kyaqil etetz aj a'ix k'ulul nya'tx galan.”^b ²⁸Tzi [junjun] te etetz okx'oq'el b'ix ma qitx'itx'in txe' ete'^c oj txik ete'e' te Abran b'ix Isak b'ix Jacob^d b'ix kyaqil kye aj yolil tyol Dios akyequet tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix etetz k'onti'l. ²⁹Okye'ulel xjal aj tzajnaqe' ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil,^e b'ix okyeqtel wit'let wa'il ti'j mes tuky'i Qtata Dios kyuky'i kyaqil kye txq'anxy aj akyequet tuky'i'l tuj ka'j. ³⁰Ntons ate' kye aj xtxa'mpon okye'okel tb'ay, yatzun kye aj tb'ay okye'okel xtxa'mpon.»^f

Aj Toq' Jesus Tzan Tpjaj A'e' Aj Amaq' Jerusalem

Mat 23:37-39

³¹Ntons aj orji, ax eb'ajpon junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Pax, pawex tuj ja amaq'ni tzan tpaj te Eródes tgan tzan aqet tkansa'.» ³²Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Pex waq tuky'i'l b'ix intxik eq'uma' ikxjani tuky'i te aj ma xhi'wl titza'ni: “Tzaj awen, ajna'l b'ix nchi'j nkyejatz win malspirit tuj kyanim xjal b'ix nkyequet nq'ana' kye yab' b'ix tuj toxi'n q'ij omankuyon waq'un.” ³³Per presis tzan nxik tuj nb'ey ajna'l b'ix nchi'j b'ix kab'j tzan tpaj nlay b'antik tzan tkamik jun

^a 13:25 Ax: k'onti'l web'en ja' tzajnaqix. ^b 13:27 Sal 6:8 ^c 13:28 Mat 22:13; 25:30

^d 13:28 Mat 8:11 ^e 13:29 Ax: tzajnaqe' aj tumelil ja' njakul q'ij b'ix aj ja' nqex q'ij b'ix aj norte b'ix sur; Mat 8:11. ^f 13:30 Mat 19:30; 20:16; Mak 10:31

aj yolil tyol Dios qa nya'tx tuj Jerusalen. ³⁴ Last etetz aj Jerusalen a'ix! Etetz cha nkyeqet ekansa' kye tlajen Dios b'ix nkye'ok exo'o' tuky'i ab'j kye xjal aj tmandader Dios. Wetz ky'ila'j-el ngan tuq tzan etok nchimo' iktza' jun paqon nkye'ok xhchimo' kye tal tjaq' txiky', per etetz k'onti'l eb'anij. ³⁵ Te ejay okajel ekola' b'ix oxe'l nq'uma' etetz ya nlay kyin'ok eten max oj tpon te or oj txik eq'uma' wi'j ikxjani: “jGalanx-alo te aj tzul tuky'i tb'i te Qajawil!”^g

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Junky Yab' Tuj Q'ij Ojla'mj

14 ¹ Ntons tuj jun q'ij ojla'mj, te Jesus oxwa'q wa'il tjay jun k'ulul mandad kxol kye aj b'uch'uj Parisey, b'ix kye aj b'uch'uj Parisey n'ok ksi' tuq kynab'l ti'j. ² B'ix qaynin twitz tetz, atqet tuq jun yab', mal tuq ti'j. ³ Ntons te Jesus oxik xhcha'o' kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il kye aj b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi: «¿Titza' etetz tuj enab'l tidi' nyolin te Kawb'il, galan pe' tzan tqet q'anlet jun yab' tuj q'ij ojla'mj qa nya'txji?» ⁴ Kyetz k'onti'l tidi' okyq'umaj. Ntons tetz otzaj tjocho' te yab', oqet tq'ana' b'ix oxik tq'uma' tetz b'a'n tuq tzan taj tjay. ⁵ Yaji oxik tq'uma' kye txq'anky xjal tzi: «¿Ab'l jun te etetz qa ma qex tz'aqik jun ek'wa'al qatzun jun etalo'ji tuj jun jul, nlay kxqex naj eq'il tetz nkesey tuj jun q'ij ojla'mj?»^h ⁶ Kyetz k'onti'l tidi' owaj ktzaq'b'e' tetz.

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Mer Kygan Jun Kywit'lel Kxol Kye Tlimaqaal Xjal

⁷ Yaji ya ma xik ten te Jesus titza' tuq kye xjal aj eb'ajtzaj uk'le' wa'il n'el tuq kyjoyo' kywit'lel aj ja' tzan kyqet jiq'b'a' mas tzan kye txq'anky, ntons oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani: ⁸ «Oj etzaj uk'le' wa'il tzan tpaj jun xjal omojletel, k'on tz'el ejoyo' te ewit'lel aj mas b'an tb'anil tzan tpaj qanq at junky aj mas jiq'b'a' ewitz etetz ojetq tzaj uk'le'. ⁹ B'ix te aj otzaj uk'len etetz ekab'il, kebal tpon awuky'i'l, q'umal tetz ikxjani: “Pawel tzi, oqtel wit'let tetz tuj aluwar.” Nimod ntons presis tzan axik wit'letel aj ja' kye txq'anky k'on kygan b'ix tuky'i aky'exaw otxe'l. ¹⁰ Ntons oj etzaj uk'le' wa'il, pe'eqet wit'let aj ja' nya'tx kygan kye xjal tzan kyqet wit'let. Ikxji oj tul te aj otzaj uk'len yatz, oxe'l tq'uma' yatz ikxjani: “Wamiw, paky'ik wit'letel tzani aj ja' mas tb'anil.” Ntons ikxji ochtel jiq'b'a' tzan kye txq'anky aj wit'like' awuky'i'l ti'j mes.ⁱ ¹¹ Komo ab'l te aj nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz owelal eq'i' tky'exaw, b'ix te aj k'onti'l nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz oqtel jiq'b'a'.»^j

¹² B'ix ax oxik tq'uma' te Jesus ikxjani tuky'i te xjal aj otzaj uk'len tetz: «Oj kxik awuk'le' xjal wa'il tuj ajay, k'on kyetzaj awuk'le' [cha a'ox] kye aj a'e' awajyol b'ix kye aj a'e' awerman b'ix kye txq'anky afamiliar ni kye a'e' abesin aj q'inon-e' tzan tpaj kyetz otxe'l kyuk'le' junky'el b'ix

g 13:35 Sal 118:26 h 14:5 Mat 12:11 i 14:10 Pro 25:6-7 j 14:11 Mat 23:12; Luks 18:14

ikxji owokel kchojo' junky'el awuky'i'l. ¹³Mejor, oj ktzaj awuk'le' xjal wa'il ajay, inktzaj awuk'le' kye meb'a' xjal b'ix kye k'o yajnaq b'ix kye kox b'ix kye moy ¹⁴b'ix ochtel ky'iwla' tzan tpaj kyetz nlay b'antik tzan tok kchojo' junky'el, per [te Qtata Dios] owokel chojon te yatz oj kyjaw anq'in kye aj oje kye'el galan tuj twitz.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Uk'leme' Tuq Wa'il

Mat 22:1-10

¹⁵Ya ma tz'ok cha'o' te nini, jun xjal aj wit'liqet tuq twimes oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Galanx-alo kye aj okyewa'yon tuky'i te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.» ¹⁶Ntons te Jesus oxik tq'uma' [jun yek'b'il] ikxjani: «At tuq jun xjal oqet tsi' jun wab'j b'an tb'anil b'ix etzaj tuk'le' ky'ila'j xjal wa'il. ¹⁷Ya ma pon or tzan kywa'an tuq te wab'j, oxik tlajo' jun tmos q'umal kyuky'i'l kye xjal aj ojetq tuq kyetzaj tuk'le', oxik tq'uma' ikxjani: “Pe'etzaj waq, ma'tx b'antik te wab'j.” ¹⁸Per nijunwt eb'ajpon, junjunchaq tidi'chq owok ksi' tzan k'on kxik. Jun oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz ma'tx kaj nloq'o' jun ntx'o'otx', b'ix presis tzan nxik e'el tetz. Najsaj ch'in, per nlay b'antik tzan nxik.” ¹⁹Tzaj te junky, oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz ma'tx qet nloq'o' jweb' yunt nwakaxh, presis tzan kyqet nk'ulu' probar ajna'l. Najsaj ch'in, nlay b'antik tzan nxik.” ²⁰Yaji junky oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz man woklen junan, astilji nlay b'antik tzan nxik.” ²¹Ya ma meltz'jik te mosj, oxik tq'uma' kyaqil ntzani te tpatron. Ntons yatzun te twitzale' ojaw q'ojlik nim, b'ix oxik tq'uma' te tmos ikxjani: “Pax naj ja'chq tuj plas b'ix kye nim b'ey tuj amaq', b'ix inktzaj awin tzani kye a'e' meb'a' b'ix kye a'e' aj xhkut-e', b'ix kye aj moy-e' b'ix kye aj kox-e'.” ²²Yaji te mosj oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Tat, ma'tx b'antik kyaqil aj ma'tx tzaj aq'uma' b'ix tzunx atx luwar kye txq'anky.” ²³Ntons te twitzale' oxik tq'uma' te tmos ikxjani: “Pax kyuj kye nim b'ey b'ix kyuj kye b'ey nekit, b'ix intxik ayoli' kye xjal tzan kyotz tuj njay tzan kynoj kyaqil tuj njay. ²⁴Oxe'l nq'uma', nijunwt kye aj etzaj wuk'le' tb'ay-el okyexe'l niky'b'en te wab'j aj ma'tx b'antikni.”»

Kwest Tzan Qok Lapet Ti'j Jesus

Mat 10:37-38

²⁵Ky'ila'j xjal nkye'ok lapet tuq ti'j Jesus, b'ix tetz owaj meltz'jik ti'j b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ²⁶«Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, qa tetz nya'tx dispwest tzan kykaj tsi' kye stat qa txu'jel qatzun tk'wa'al qatzun a'e' termanji, qatzun tetz tuj ttab'l mas presis tetz tanq'in twitz tzan tok lapet wi'j, ntons nlay b'antik tzan tok lapet wi'j te nxnaq'atz. ²⁷B'ix ab'l te aj nya'tx dispwest tzan tok ten twitz xhcho'nal b'ix tzan tok lapet wi'j, ntons nlay b'antik tzan tok nxnaq'atz.^k ²⁸Komo ab'l jun te etetz aj owokelten

^k 14:27 Mat 16:24; Mak 8:34; Luks 9:23

k'ulul jun nim jay, ǵk'onti'l petzun nqet wit'let tb'aya' b'isul tetz jateb' oqtel tnajsa', ikxji tzan tok ten qa kabal okanoyon tzan tjakonb'aj titza'?
²⁹Ke bal ojetq tqet twit'b'a' ja' tzan tqet tk'ulu' b'ix yaji qa nlay b'antik, kye aj okyeky'el tzi okyexmayiyon ti'j tzan tpaj k'onti'l ojakon b'antik titza',
³⁰b'ix oxe'l kyq'uma' ikxjani: “Ja xjal ntzani owaq'ik tzan tjaw tk'ulu' tjay b'ix k'onti'l ojakon b'antik titza'.”³¹ ǵQatzun ab'l jun k'ulul mandad, aj owelax q'ojiyon tuky'i junky k'ulul mandad, nlay petzun qet wit'let tb'aya' b'ix oqtel tb'isu' b'ix oxe'l xhcha'o' kyuky'i txq'an ky q'a nlay tzan txik q'ojiyon tuky'i lajuy mil (10,000) tsoldad tuky'i te junky aj ate' winqi' mil (20,000) ikja'n ktzaj tuky'i'l? ³²Ikxji qa nlay b'antik tzan tq'ojin man ikja'n ktzaj kye tajq'oj laq'chik, oxe'l tlajo' txq'an yoliyon tb'ayon twitz tzan kyyolin tzan k'on kyq'ojin sinoke tzan kyten galan kxol. ³³Ax ikxji, ab'l aj nlay kaj tkola' kyaqil aj tidi' tetz, ntons nlay b'antik tzan tok te nxnaq'atz.»
³⁴«Te atz'an galan, per qa ma tz'el tq'ab' ǵtitza' owokel junky'el k'ak'j?
³⁵Ya k'onti'l token ni tzan tqex si'let txe' awalj, ni tzan tqex samo' tuky'i abon, sinoke cha owelax xo'let. Ab'l te aj at txkyin, intok xhcha'o'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Pastoriyon Aj Oxiknaj Jun Talo'

B'ix Owoknoj Junky'el

Mat 18:10-14

15 ¹Ntons, ky'ila'j kye aj peyul chojenj te amaq' Rom b'ix txq'an ky xjal aj chimol choj, nkye'ok tuq kchimo' kyib' cha'oyon ti'j Jesus. ²Ntons tzan tpaj nini kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il, nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tetz nkyetk'amo' kye aj chimol choj b'ix nwa'an junx kyuky'i'l.»

³Ntons te Jesus oxik tq'uma' ja yek'b'il kyetz ikxjani: ⁴«ǵAb'l jun te etetz, qa at oqal (100) talo' b'ix yaji dech oxe'l naj jun, nlay petzun kyekaj tb'ub'a' kye txq'an ky xta'm pastorb'il b'ix yaji oxe'l joyol te junky aj ojetq xiknaj maxkix oj toknoj titza'? ⁵B'ix ya oj toknoj titza', nchalaj, njax tsi' twi' tq'ab' ⁶b'ix oj tpon tjay, okye'okel xhchimo' tajyol b'ix kye a'e' tbesin, oxe'l tq'uma' kyetz ikxjani: “Pe'echalaj waq wuky'i'l tzan tpaj ma'tx tz'oknoj witza' te walo' aj ojetq tuq xiknaj.” ⁷Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ax ikxji tuj ka'j at mas chalajb'il tzan tpaj jun chimol choj ma'tx jaw tky'ixpu' ttab'lin, kywitz kye ky'ila'j txq'an ky galan xjal aj nya'tx presis tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Xuj Aj Oxiknaj Jun Stumin B'ix Owoknoj Junky'el

⁸«ǵAb'l jun xuj aj at lajuy stumin, qa oxe'l tnajsa' jun, k'onti'l petzun n'ok xtxaqo' jun tq'anal b'ix owelax tky'isu' [byenech kyeb'a'] tuj tjay b'ix ojoyoyon [kyeb'a'] maxkix oj toknoj? ⁹B'ix oj toknoj titza' okye'okel

¹ 15:7 Ax: b'eljujlajuj tuj oqal.

xhchimo' kye a'e' tajyol b'ix kye tbesin, oxel' tq'uma' kyetz ikxjani: "Pe'echalaj waq junx wuky'i'l tzan tpaj ma'tx tz'oknoj te tmin witz'a' aj ojetq tuq xiknaj." ¹⁰Wetz oxel' nq'uma' etetz, ax ikxji tuj ka'j at nim chalajb'il tzan tpaj ma'tx jaw tky'ixpu' tna'b'lin jun joyol choj.»

Te Yek'b'il Ti'j Te K'wa'lon Aj Nchalaj Ti'j Te Tk'wa'al Aj Omeltz'jik Tjay

¹¹Ntons, ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Jun xjal ate' tuq kab'e' tk'wa'al. ¹²Tzaj te itz'inj, oxik tq'uma' te stat ikxjani: "Tat, instzaj asi' te werensy aj at woklen ti'j." Ntons te k'wa'lon oqet tpawa' te kyere'sy. ¹³Ntons nya'tx ky'ila'j q'ijky, te itz'inj, ya ma chimet titza' kyaqil [aj tidi' tetz], tetz oxik tuj junky amaq' laq'chik b'ix tzi oqet txq'ela' kyaqil te terensy, owanq'in tuj jun tume'l b'an nya'tx galan b'ix ikxji cha oqet txq'ela' te stumin. ¹⁴B'ix ya ma qetb'aj tnajsa' kyaqil te stumin, yaji otzaj jun nim wa'ij tuj aj amaq'ji, yaji tetz otna'oj tidi'chq tuq npaltin tetz. ¹⁵Yaji tzaj tetz, oxwa'q tuky'i jun xjal tuj aj amaq'ji qanil jun taq'un b'ix te xjal oxik tlajo' k'ulul kwent kye kuch tuj k'ul. ¹⁶[B'ix komo n'okten tuq twitz nim wa'ij], tetz tgan tuq tzan txik twa'a' kywe' kye kuch, per nijunwt tuq ab'l nxik sin tetz. ¹⁷Ntons oqeten b'isul tetz b'ix otjolij tib'x ikxjani: "Ky'ila'j kye aq'unon tuj tjay ntat, kyetz at nim kywe', b'ix wetz tzani ch'inky nkamik tzan wa'ij. ¹⁸Mejor ma kyin'aj tjay ntat b'ix oxel' nq'uma' tetz ikxjani: 'Tat, wetz ma'tx kyinjoyon choj tuj twitz [Qtata Dios aj atjax] tuj ka'j b'ix tuj awitz yatz. ¹⁹K'onti'l woklen tzan wok aq'uma' ak'wa'al a'in. K'uluj ch'in wuky'i'l iktza' n'ak'ulu' kyuky'i kye aj awaq'unon.' »

²⁰Ntons owaj b'ix oxik, opon tuky'i stat. Aj man tuq ikxja'n stzaj laq'chet laq'chik, te stat oxik te'e' b'ix owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix oxik oqelan kanol tetz, b'ix b'an nchalaj otzaj xhchele'.^m ²¹Tzaj te tk'wa'al, oxik tq'uma' tetz ikxjani: "Tat, wetz ma'tx kyinjoyon choj tuj twitz [Qtata Dios aj atjax] tuj ka'j b'ix tuj awitz yatz. K'onti'l woklen tzan wok aq'uma' ak'wa'al a'in." ²²Per tzaj te stat, oxik tq'uma' kye tmos ikxjani: "Instzaj ejoyo' naj jun tq'anaq aj mas b'an tb'anil b'ix intok esi' ti'j, b'ix intok esi' jun txmulq'ab' b'ix intok esi' txajab'. ²³B'ix instzaj etin te tal wakxh aj mas b'an wort b'ix intqet ekansa'. Qob'ajwa'an b'ix qob'ajchalaj waq ²⁴tzan tpaj te ja nk'ajolni, tetz iktza' kamnaq tuq b'ix ajna'l ma'tx jaw anq'inky, ojetq tuq xiknaj per ajna'l ma'tx tz'oknoj." B'ix e'aq'ik tzan kchalaj kxolx.

²⁵Ntons te itzikj n'aq'unan tuq tuj k'ul. Ya ma tzul, otzaj laq'chet tzijay b'ix oxik xhcha'o' te b'ixb'ilj b'ix te son. ²⁶Ntons otzaj tuk'le' jun aq'unon b'ix oxik xhcha'o' tistil tuq kyaqil nini. ²⁷Tzaj te aq'unon, oxik tq'uma' tetz ikxjani: "Te awitz'in ma'tx tzul b'ix te atat ma xik tk'ulu' mandad

^m 15:20 Ax: otzaj xhchele' b'ix owel stz'ub'a'.

tzan tqet kanslet te tal wakxh aj mas b'an wort tzan tpaj ma tzul galan.”
²⁸Ntons tetz ojaw q'ojlik nim b'ix k'on tgan tuq tzan tox. Ntons owetz te stat b'ix oqet twitz twitz tzan tuq tox. ²⁹Tzaj te itzikj, oxik tq'uma' te stat ikxjani: “Wetz tzani akyinqet ky'ila'j aq'b'i nkyin'aq'unan te yatz, b'ix kyaqil tyemp ma chqet woksle' ti'j kyaqil aj ntzaj ak'ulu' mandad wetz, b'ix ni jun-el oje tzaj asi'-wit wetz ni jun ch'i tal chib tzan nchalaj kyuky'i wamiw. ³⁰Per ajna'l tulen te ja ak'wa'al aj ma'tx qetb'aj txq'ela' kyaqil tidi' yatz kyuky'i xuj aj cha nkyek'ayin kyib', b'ix ma'tx qet akansa' te tetz te tal wakxh aj mas b'an wort.” ³¹Ntons te stat oxik tq'uma' ikxjani: “Nk'ajol, yatz atichqetkix tzani wuky'i'l b'ajq'ij b'ix kyaqil aj tidi' wetz kyaqil te yatz. ³²Per presis tuq tzan qchalaj qkyaqil tzan tpaj te ja awitz'inni tetz [iktza'] kamnaq tuq, per ajna'l ma'tx jaw anq'in junky'el, tetz ojetq tuq xiknaj per ajna'l ma'tx tz'oknoj.”»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aq'unon Aj Nya'tx Galan Nab'lin

16 ¹Ntons, ax oxik tq'uma' kye txnaq'atz [jun yek'b'il] ikxjani: «At tuq jun xjal b'an q'inon, b'ix tetz at tuq jun taq'unon aj nk'ulun mandad tuq ti'j kyaqil tidi' tetz, per yaji owok jun part tuky'i'l, te aj taq'unonni nqet tuq b'aj txq'ela' kyaqil aj tidi' tetz. ²Ntons te ajawilon otzaj tuk'le', oxik tq'uma' tetz ikxjani: “¿Tidi' kyaqil aj n'ok ncha'o' awi'jni? Ajna'l ngan tok ncha'o' ti'j kyaqil aj n'awaq'una', b'ix ya nlay xhch'ok k'ulul mandad ti'j kyaqil tidi' wetz.” ³Ntons te aq'unon otyolij tib'x ikxjani: “¿Ajna'l tidi' nk'ulu'tz? Te npatron okyin'elal tin tuj waq'un. B'ix tzan waq'unan tuj k'ul k'onti'l nb'antik. B'ix tzan nqanin jun limosn nkyinky'ixwik. ⁴Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz tzan nk'amet tuj kyjay kye xjal oj tel eq'i' waq'un.”

⁵Ntons eb'ajtzaj tuk'le' junjunchaq kye xjal aj at tuq kyk'as tuky'i te tpatron b'ix oxik tq'uma' te aj tb'ay ikxjani: “¿Jateb' k'asb'ena' awitza' tuky'i npatron?” ⁶Te junky oxik tq'uma' ikxjani: “K'asb'ena' witza' oqal (100) malon aseyt.” Ntons tetz oxik tyoli' tuky'i te k'asb'enon ikxjani: “Ntzani te tu'jal; paqet wit'let b'ix intqet atz'ib'a' lajuj tuj oxqal (50) malon.” ⁷Yaji otzaj tuk'le' junky, oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Yor yatz, ¿jateb' k'asb'ena' awitza'?” Te xjal oxik tq'uma': “Wetz k'asb'ena' oqal (100) malon” triw.” Yaji tetz oxik tq'uma': “Ntzani te tu'jal b'ix paqet wit'let b'ix inqet atz'ib'a' cha mutx' (80) malon.”

⁸Ntons yaji te tpatron owel tniky' ti'j te aq'unon aj nya'tx tuq galan nab'lin, oje lab'an ti'j tzan tpaj titza' tuq ojetq qet tb'isu' tzan tk'ulun kyuky'i kye xjal. Komo kye xjal aj twitz ja tx'o'tx'ni aj k'onti'l Dios tuj kywitz, kyetz nkye'ok il tzan kyjoyon jun tume'l titza' tzan kyten galan kxolx, yatzun kye tk'wa'al Qtata Dios k'onti'l n'ok ksi' kyk'u'j [tzan

ⁿ 16:7 Koros tb'i te malb'il tuj yol gryeg.

kyjoyon te tume'l b'an'ax]. ⁹Wetz oxel' nq'uma' etetz tzan token etitza' kyaqil eq'inomal aj twitz ja tx'o'tx'ni tzan kyok mas etajyol. Ikxji oj tmankun kyaqil te aj twitz ja tx'o'tx'ni, yaji at ab'l aj ok'amoyon te etetz tuj kyjay tuj ka'j te jun-ele'x. ¹⁰Ab'l te aj galan ntk'ulu' tuky'i jun tidi' aj nya'tx nim, ax galan ntk'ulu' tuky'i jun tidi' nim; b'ix te aj k'onti'l ntk'ulu' galan tuky'i jun tidi' nya'tx nim, ax k'onti'l ntk'ulu' galan tuky'i jun tidi' aj nim. ¹¹Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu' jun galan tuky'i te eq'inomal aj twitz ja tx'o'tx'ni, zntons ab'l okajel wit'let tk'u'j eti'j tzan tkaj tuj eq'ab' te q'inomal b'an b'an'ax [aj tuj ka'j]? ¹²Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu' galan tuky'i jun tidi' aj nya'tx etetz, ntons z'ab'l oxel' sin jun tidi' te etetz?

¹³Nijunwt mosj b'a'n tzan taq'unan te kab'e' tpatron tzan tpaj owokel tajq'oja' te jun b'ix te junky oqtel t'gani', qatzun oqtel toksla' te jun b'ix te junky owelal tik'o'. Ax ikxji nlay b'antik tzan qaq'unan te Qtata Dios b'ix ti'j kyaqil te jq'inomal kykab'il.»^o

Te Jesus Nxnaq'tzan Ti'j Junjun Tidi' Aj Nlay Ky'ixpjik

¹⁴Kye aj b'uch'uj Parisey nkyecha'on tuq aj txik tq'uma' ikxjani, b'ix kyetz b'an kygan tuq te q'inomal b'ix nkyexmayin tuq ti'j Jesus. ¹⁵Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz a'ixk nkxyolin galan eti'jx tzan etel galan tuj kywitz kye xjal, per te Qtata Dios totzqi' te etanim. Te aj b'an tb'anil tuj kywitz kye xjal, n'el tuj twitz te Qtata Dios b'an nya'tx galan.

¹⁶Te Kawb'il b'ix te aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi', nyolin tuq titza' tzan qb'et tuj tume'l max aj tul te Wa'nch. Yaji owaq'ik tzan txik pakb'let te tpakb'alil galan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix kkyaqil nkye'ok il tzan kykaj tuj tq'ab'.^p

¹⁷Anke ponaj-wit te twitz tx'o'tx' b'ix te twitz ka'j, yatzun te tyol Qtata Dios aj oje kaj tsi', nlay b'antik tzan tponaj ch'inwt, opoyonkix kyaqil aj tz'ib'ankaj.^q ¹⁸Ab'l aj owelal tpawa' tib' ti'j txu'jel b'ix owokel junan tuky'i junky, te nini cha nk'ajajin. B'ix ab'l te aj owokel junan tuky'i jun aj paw'a' tib' tuky'i tichmil ax cha nk'ajajin.»^r

Te Yek'b'il Ti'j Jun Q'inon B'ix Jun Meb'a' Xjal

¹⁹[Yaji oxik tq'uma' Jesus ikxjani]: «Ntons, at tuq jun xjal b'an q'inon tuq, b'ix n'ok tsi' tuq tq'anaq púrpara teb'l b'an kar b'ix lino b'an tz'u'in. B'ix b'ajq'ij nq'iljan tuq tuky'i tidi'chq b'an tb'anil. ²⁰B'ix ax at tuq jun meb'a' xjal, Lásaro tb'i, aj cha nqeten tuq stzi' tlamel te q'inon qanil jun tlimosn b'ix tetz ajun tx'a'k tuq ti'j. ²¹Tetz b'an tgan tuq tzan twa'an ch'in te aj nqet tz'laqik tjaq' tmes te q'inon [per k'onti'l ob'antik], b'ix nkyetzaj tuq kye tx'ya'n n'el tuq kyleq'u' twitz xtx'a'ak te meb'a'.

^o 16:13 Mat 6:24 ^p 16:16 Mat 11:12-13 ^q 16:17 Mat 5:18 ^r 16:18 Mat 5:31-32; 19:3-12; Mak 10:2-12; 1Kor 7:10-11

²²Ntons, jun q'ij okamik te meb'a' b'ix oxik eq'i' tuj ka'j tzan kye ángel aj ja' atqet te Abran. B'ix ax okamik te q'inon xjal, b'ix tetz owox muqu'. ²³Te q'inon atqet tuq kxol kye kamnaq^s aj ja' n'ok ten tuq twitz nim xhcho'nal, b'ix ojaw ka'yin b'ix oxik ten laq'chik te Abran b'ix te Lásaro tuky'i'l. ²⁴Te q'inon ojaw siky'in ikxjani: “Tat Abran, intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j. Instzaj alajo' ch'in te Lásaro tzan tok tmu'u' ch'in te twi' tq'ab' tuky'i a' tzan stzaj mu'ul ch'in te waq' tzan tpaj n'ok wen twitz nim xhcho'nal tuj ja q'aq'ni.” ²⁵Per te Abran owaj stzaq'b'e' ikxjani: “Tey, instzaj ana'o', yatz kyaqil b'an galan oky'ik awi'j aj itz'ojich tuq, per te Lásaro k'onti'l oky'ik galan ti'j. Tetz ajna'l nxik nimsa' tk'u'j tzani b'ix yatz tzi n'ok awen twitz xhcho'nal. ²⁶B'ix oje kaj si' qxol jun chman xaq, b'ix nlay b'antik kky'ix nijunwt aj qxola tzani tzan tpon etuky'i'l tzi. B'ix kye aj kygan kky'itz exol tzi tzan kyul tzani, ax nlay b'antik tzan kky'itz.” ²⁷Yaji te q'inon oxik tq'uma' ikxjani: “Ntons b'ek'an ch'in tat Abran tzan txik alajo' ch'in te Lásaro tjay te ntat. ²⁸Ate' jweb' werman, b'ix tzan txik tyoli' kyuky'i'l tzan k'on ktzaj kyetz tuj ja luwar aj ja' nim xhcho'nalni.” ²⁹Te Abran oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Kyetz atqet kyuky'i'l te aj oqet stz'ib'a' Moisés b'ix ax aj oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'. Intok ksi' kywi' ti'j.” ³⁰Yaji te q'inon oxik tq'uma': “B'an'ax tat, per qa jun kamnaq ojawel anq'in b'ix oyoliyon kyuky'i'l ntons kyetz ojawel kky'ixpu' kynab'lin.” ³¹Per te Abran oxik tq'uma': “Qa k'on kygan tzan txik kyoksla' aj stz'ib'en Moisés b'ix aj ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios oqtxi', ax nlay xik kyoksla' anke ma jaw anq'in jun kamnaq kxol.”»

A Tgan Tzan Kyqet Qnajs'a' Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j

Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42

17 ¹Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Oky'elkix tidi'chq aj b'a'n tzan tqet tz'aqik jun xjal titza'. Per last te aj otk'ulu'tz tzan kyjoyon choj txq'anqy. ²Mejor-talo tzan tk'alet jun chman ka' talq b'ix tzan tqex xo'o' tuj te nim a', b'ix ikxji k'onti'l tzan kyqet tz'aqik nijunwt kye ja k'wa'l ntzanije'ni. ³Intok esi' waq enab'l etil'jx etetz, qa jun eterman njoyon choj, intxik ekawi'; b'ix qa otzajel tna'on tetz ntons intqet enajs'a' te xhchoj.^t ⁴Qa wuq-el jun q'ij nk'ulun nya'tx galan etil'j, b'ix qa wuq-el owulel etuky'i'l b'ix oxel' tq'uma' etetz ikxjani: “Najsaj ch'in, ntzaj nna'on tetz,” ntons yatzun etetz intqet enajs'a'.»

A Tgan Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qtata Dios Tuky'i Jun Jk'u'j

⁵Tzaj kye tky'ixel Jesus, oxik kyqani' tuky'i'l ikxjani: «Qo'ok awone' ch'in tzan tok wit'let jk'u'j mas byenech ti'j te Qtata Dios.» ⁶Ntons te Qajawil oxik tq'uma' ikxjani: «Cha wit'likok-wit ek'u'j ch'imu's iktza' jun

^s 16:23 Ax: aj ja' nkyexik kye kamnaq. ^t 17:3 Mat 18:15

tb'aq' mostas [b'an ch'i nekit],^u ntons b'a'n-tal tzan txik eq'uma' te ja nim tze' sicomrni,^v “intjatz atx'oqo' awib'x b'ix intqex awawa' awib' tuj te nim a,” ntons te ja tze'ni okxtel-tal toksla'.»

Te Tume'l Titza' Tzan Tqet Qb'isu' Ti'j Qaq'un Te Qtata Dios

⁷[Ntons yaji oxik tq'uma' Jesus ikxjani]: «Qa jun te etetz at jun tmos b'ix te xjal omeltz'jel aq'unon tuj te awalj qatzun pastoril karnerji, ¿tzun petzun nxik eq'uma' tetz “paky'ik ti'j mes, paqet wit'let wa'il”? ⁸K'onti'l, sinoke nxik eq'uma' tetz ikxjani: “Intqet ak'ulu' ch'in te nwe', intok asi' aq'anaq galan b'ix kyintzaj ak'a'cha'. Wetz okyinwa'yon b'ix oj tmankun wetz nwa'an, ntons b'a'n tzan awa'an yatz.” ⁹B'ix ax k'onti'l nxik esi' pixon te jun emos tzan tpaj tqetlen tk'ulu' taq'un aj oxik eq'uma'. ¹⁰Ax ikxji etetz oj tmankun ek'ulun kyaqil aj otzaj tq'uma' [te Qtata Dios] tzan tqet ek'ulu', presis tzan txik eq'uma' ikxjani: “Qetz aqoqet tzan jk'ulun te aj tgan te Qajawil b'ix k'onti'l nqajo' jun tidi' tzan tpaj cha a'ox ma qet jk'ulu' aj ma kaj q'uma' qetz.”»

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Lajuj Xjal Nq'ay Tuq Kchi'jel

¹¹Ntons, aj ikja'n tuq txik te Jesus tuj Jerusalem, man tuq ikja'n tkaj tsi' tkwentil Galiley tzan tox tuj tkwentil Samary, ¹²b'ix ya ma pon tuj jun aldey, e'etz kanol tetz lajuy yab' aj nq'ay tuq kchi'jel tuky'i lepr. Kyetz eb'ajqet wa'let laq'chik ¹³b'ix oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «¡Jesus! ¡Xnaq'tzon! ¡Intok lo'et ch'in ak'u'l q'ja!» ¹⁴Ya ma kyexik te'e', tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq b'ix pex yek'ul etib' kywitz kye pal.»^w Ntons, aj man tuq ikja'n kxik nkyeb'et tuq tuj b'ey, te kyyab'il owel in kyil'j. ¹⁵Ntons jun te kyetz, ya ma tz'ok ten ojetq tuq b'antik, omeltz'jik b'ix b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios tuky'i nim twi'. ¹⁶B'ix oqet mejlet twitz tx'o'tx' twitz Jesus, nxik tsi' tuq pixon tetz. B'ix te ja xjal ntzani, tetz jun aj Samary tuq. ¹⁷Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Nya'tx petzun lajuy kyb'et tuq kye aj ma tz'el in kyyab'il? B'ix kye b'eljujky, ¿ja' akyeqet? ¹⁸¿Ti'tzun, nijunwt te kyetz ma kyemeltz'jik tzan txik ksi' pixon te Dios sinoke a'ox ja xjal aj nya'tx b'an qxjalilni?» ¹⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te xjal ikxjani: «Pax, pajaw wa'let. Ajna'l ma'tx chb'antik tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'l w'ilj.»

Titza' Owulel Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios

Mat 24:23-28,36-41

²⁰Ntons jun-el, kye aj b'uch'uj Parisey oxik kcha'o' tuky'i Jesus tujb'a'n tuq ok'uluyon mandad te Qtata Dios [tzan kykolpjik kye aj Israel].

^u 17:6 Mat 13:31-32; 17:20; Mak 4:31-32; Luks 13:19 ^v 17:6 Jun tze' sicomr npon mas tajsik qaq metr twa'lkal. ^w 17:14 Lev 14:1-32

Tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios [tzan kykolpjik] kye qxjalil, te nini jun tidi' aj cha ojawel jalet, ²¹ b'ix nlay b'antik tzan jql'uman “atqet tzani” qatzun “txini atqet” tzan tpaj te Qtata Dios ajna'l qxol nk'ulunkix mandad tuj kyanim kye xjal.»

²² Yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Tzul jun tyemp aj etetz owelal eq'ajab' tzan tok ete'e' jun q'ij aj akyinqet [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], per nlay tz'ok eten. ²³ Junjun okyq'uma'tz “tzani atqet” qatzun oxe'l kyq'uma' “txini atqet” per etetz k'on kxik aj ja' okyq'uma'tz b'ix k'on kx'ok lapet kyilj. ²⁴ Komo iktza'x te ray oj tjaw xhliky'k'an txe' ka'j b'ix nxik tq'anali' te txe' ka'j max junky palaj, ax ikxji [b'an eb'ajil] oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ²⁵ Per tb'ay presis tzan tok wen twitz xhcho'nal b'ix tzan wel ik'o' tzan kye xjal tuj ja tyempni. ²⁶ Iktza'x oky'ik tuj aj tyemp aj atqet tuq te Noe [b'an oqtxi'],^x ax ikxji oky'el tuj te tyemp oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]. ²⁷ Kye xjal tuj aj tyempji, nkyewa'an tuq b'ix nkye'uk'an b'ix nkye'ok junan b'ix nkyeq'apon tuq kyk'wa'al tzan kyjuna b'ix yaji te Noe owox tuj te bark b'ix owul te ninjab' b'ix kkyaqil eb'ajkamik.^y ²⁸ B'ix ax ikxji oky'ik iktza'x tuj te tyemp aj atqet tuq te Lot. Kye xjal nkyewa'an tuq b'ix nkye'uk'an b'ix nkyeloq'on b'ix nkyek'ayin tuq, nkye'awan tuq b'ix nkyek'ulun tuq kyjay, ²⁹ per ya ma tz'etz te Lot tuj te amaq' Sodom, otzaj twitz ka'j q'aq' tuky'i asupr oqetz iktza' jab', b'ix kkyaqil kye xjal eb'ajkamik.^z ³⁰ Ax ikxji oky'el oj wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], [kye xjal nya'tx list ate']. ³¹ Tuj aj q'ijji ab'l te aj atjax twi' jay, b'ix qa te tidi'chq tetz atox tuj jay, k'onti'l tzan tox eq'il tetz, b'ix te aj atqet tuj k'ul k'onti'l tzan tmeltz'jik tjay.^a ³² Instzaj ena'o' aj oky'ik ti'l te txu'jel te Lot.^b ³³ Ab'l te aj owokel tsi' tk'u'l tzan tkolon tanq'in, okamel kixi'; per ab'l te aj [tzan npaj wetz] k'onti'l nkolon tib'x tzan tanq'in, tetz owanq'iyon kixi'.^c ³⁴ Oxe'l nq'uma' etetz, tuj aj aq'b'ilji, kab'e' aj nkyewitan tuj jun watub'j, jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky okajel si'. ³⁵ Kab'e' xuj aj nkyeb'aq'un junx, jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky okajel si'. ³⁶ [B'ix ax kab'e' xjal aj nkye'aq'unan junx tuj k'ul, jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te junky okajel si'.]^d ³⁷ Ntons [kye txnaq'atz] oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Tat, ¿ja' oky'el kyaqil ntzani?» Ntons te Twitzale' oxik tq'uma' kyetz: «Aj ja' at jun txkup kamnaq ax tzi nkyelab'tik kye loxh.»

Te Yek'b'il Tzan K'on Tkaj Qsi' Tzan Qxnaq'tzan

18 ¹ Ntons, yaji te Jesus ax oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz tzan kxik tuq txnaq'tza' tzan kxnaq'tzan b'ajq'ij tuky'i Qtata Dios b'ix

^x 17:26 Gén 6:5-8 ^y 17:27 Gén 7:6-24 ^z 17:29 Gén 18:20-19:25

^a 17:31 Mat 24:17-18; Mak 13:15-16 ^b 17:32 Gén 19:26 ^c 17:33 Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; Wnch 12:25 ^d 17:36 Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

k'onti'l tzan tkaj kykola'. ²Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «At tuq jun pujul il tuj jun amaq', tetz k'onti'l tuq n'okslan ti'l Qtata Dios b'ix k'onti'l tuq nxob' kywitz nijunwt xjal. ³B'ix ax tuj aj amaq'ji at tuq jun xuj byud, kob'chaq tuq npon tuky'i te pujul il, nxik tuq tq'uma' tetz ikxjani: “Kolon ch'in wi'l, k'ulu'j tume'l tuky'i te aj nq'ojin wi'jni.” ⁴Te pujul il k'onti'l otb'anij tzan txik tna'o' te xjal, per yaji oqet tb'isu' ikxjani: “Anke wetz k'onti'l nkyin'okslan ti'l Dios b'ix k'onti'l nkyequet nxob'le' xjal, ⁵oqtel nkolo' ja byudni, oqtel nk'ulu' tume'l tuky'i'l tzan tpaj k'onti'l nkaj tsi' tzan tk'ulun joder, kebal otzajel tmeq'tza' nwi'.”»

⁶Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intok esi' ewi' ti'l te aj ntyoli' te pujul il aj k'onti'l Kawb'il tuj tq'ab'. ⁷Pyorx-alo te Qtata Dios. ¿Nlay petzun kyequet tkolo' kye aj nqet kywitz twitz b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il? ¿O' petzun onachq'iyon nim tuj tzan tkolon kyetz? ⁸Oxe'l nq'uma' etetz, tetz tuky'i tkawb'il tuj tq'ab' okoloyon kyetz naj. Per cha'oj wul [wetz] te Ichán Aj Tk'wa'al Dios [a'in], ¿ate'x petzun xjal twitz tx'o'tx' aj tzunx wit'lik kyk'u'l wi'l?»

Te Yek'b'il Tzan K'on Tqet Qjiq'b'a' Qib' Twitz Qtata Dios

⁹Yaji te Jesus oxik tq'uma' junky yek'b'il ntzani tzan tpaj junjun xjal, kyetz tuj kynab'l b'an galan-e' tuj twitz te Qtata Dios, b'ix cha n'el tuq kyik'o' kye txq'anky. Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ¹⁰«Kab'e' xjal eb'ajxwa'q xnaq'tzon tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, jun aj b'uch'uj Parisey, b'ix te junky, tetz jun aj peyul chojenj tuq. ¹¹Te xjal aj b'uch'uj Parisey, tetz wa'lk nxnaq'tzan tuq ikxjani: “Tata Dios, wetz nxik nsi' pixon te yatz tzan tpaj wetz nya'tx a'in iktza' kye txq'anky xjal, kyetz eleq'-e' b'ix k'onti'l kykawb'il tuj kyq'ab' b'ix nkyek'ajajin, b'ix wetz nya'tx a'in iktza' te ja peyul chojenj. ¹²Wetz nkyin'ipan wa'lj ka'mj jun saman [tzan atzaj nna'o'] b'ix nkaj npawa' te yatz te tlajuji' part ti'l kyaqil aj nkyink'ulun ganar.” ¹³Per yatzun te peyul chojenj, tetz okaj wa'let laq'chik b'ix ni k'onti'l tuq ntnimsa' tk'u'l tzan tjaw tka'yil' ch'in jawnaq. Cha tuq n'ok stink'a' tpech b'ix nxik tuq tq'uma' ikxjani: “Tata Dios, intok lo'et ch'in ak'u'l wi'l. Wetz a'in jun xjal chimol choj tuj awitz.” ¹⁴Ntons, wetz oxe'l nq'uma' etetz, te aj peyul chojenj tetz aj taj tjay, ojetq tuq qet najsa' xhchoj; yatzun te aj Parisey tetz xhchoj k'onti'l oqet najsa'. Ab'l te aj nqet tjiq'b'a' tib'x, owelal eq'il' tky'exaw; yatzun te aj nb'isun nim tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj xhchoj, tetz oqtel jiq'b'a'.»^e

Aj Kyqet Tky'iwla' Jesus Kye K'wa'l

Mat 19:13-15; Mak 10:13-16

¹⁵Ax nkyepon in tuq twitz Jesus kye tal k'wa'l tzan tuq tqet tsi' tq'ab' kyajsik [tzan kyqet tky'iwla'], per ya ma xik kyen kye txnaq'atz, kyetz e'aq'ik tzan tok

^e 18:14 Mat 23:12; Luks 14:11

kyili' [kye xjal aj nkyepon in tuq kye k'wa'l]. ¹⁶Ntons te Jesus etzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tzoqpij waq tzan kyul kye k'wa'l wuky'i'l b'ix k'on tz'el eteq'i' gan kyetz tzan tpaj kye aj nkyekaj tuj tq'ab' te Qtata Dios iktza' kye aj ntzanije'ni. ¹⁷Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj nlay tk'amoj tzan tk'ulun mandad te Qtata Dios ti'l iktza' jun k'wa'l [ntk'amo'], ntons tetz nlay b'antik tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.»

Aj Tpon Tuky'i Jesus Jun Xjal Q'inon

Mat 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸Ntons tzaj te jun xjal aj b'an otzqi'mj tuq kxol kye xjal, oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz b'an galan a'ich. ¿Tidi' presis tzan nk'ulun tzan wanq'in te jun-ele'x?» ¹⁹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿Tistil ntzaj aq'uma' wetz qa b'an galan a'in? A'ox at cha jun te aj b'an galan: A'ox te Qtata Dios.

²⁰Yatz aweb'en te aj okaj tq'uma' te Qtat oqtxi': K'on chk'ajajin,^f k'on chkansan,^g k'on xhch'elq'an,^h k'on chyolin jun nik'b'il ti'l junky,ⁱ b'ix ax inkyyet awoksla' te anan b'ix te atat.' ²¹Yaji te xjal oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kyaqil nini wetz nqet nk'ulu' atx aj man tuq k'wa'l a'in.» ²²Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Atx junky tidi' npaltin aj mina' tqet ak'ulu': Intxik ak'ayi' kyaqil aj tidi' yatz b'ix intqet asipa' te twib'en kxol kye meb'a' xjal b'ix yaji owokelnoj jun aq'inomal tuj ka'l, b'ix pawok lapet wi'j.» ²³Yaji, te xjal, ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, tetz oje b'isun tzan tpaj tetz jun xjal q'inon tuq.

²⁴Yaji, ya ma tz'ok ten te Jesus [te xjal b'an nb'isun tuq], oxik tq'uma' ikxjani: «B'an kwes tzan tk'amon jun q'inon tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios. ²⁵Komo mas nya'tx kwes tzan tky'ik jun kway kamey tuj xhchutil jun akuxh, twitz te jun q'inon [tzan tkaj tsi' tq'inomal] tzan tkaj tuj tq'ab' Qtata Dios.» ²⁶Ntons kye xjal aj nkyecha'on tuq ti'l oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Ntons ¿ab'l ob'antel tzan tkolet?» ²⁷Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Te aj nlay b'antik tzan kye xjal, te Qtata Dios b'a'n tzan tb'antik titza'!» ²⁸Tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qetza oje kaj qsi'na kyaqil aj tidi' qetza, b'ix lapiko'na awi'j.» ²⁹Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj nkaj tsi' tjay qatzun te txuljelji qatzun kye terman qatzun kye statji tzan tpaj tkajlen tuj tq'ab' te Qtata Dios, ³⁰yaji tetz otk'amo'tz mas nim tzani twitz tx'o'tx' [twitz te aj oje kaj tsi' tb'ay], b'ix mas yaj oj tponaj ja twitz tx'o'tx'ni, otk'amo'tz jun tanq'in b'eyx te jun-ele'x.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Toxmajji'n-el Ti'l Tkamiky

Mat 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹Yaji te Jesus etzaj tuk'le' apart kye kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l ikja'n qxik tuj Jerusalem aj ja' oky'el

^f 18:20 Exo 20:14; Deu 5:18 ^g 18:20 Exo 20:13; Deu 5:17 ^h 18:20 Exo 20:15; Deu 5:19

ⁱ 18:20 Exo 20:16; Deu 5:20 ^j 18:20 Exo 20:12; Deu 5:16

kyaqil wi'l [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] iktza'x oje qet tz'ib'a' oqtxi' tzan kye aj yolil tyol Dios. ³²Okyinxel' kyq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, b'ix okyin'okelb'aj kxmayi', b'ix okyin'okelb'aj kyyaso' b'ix okyin'okel ktzub'a'. ³³Okyinqtelb'aj kyb'uju' b'ix okyinqtel kykansa', per yaji tuj toxi'n q'ij okyinjawel anq'in.» ³⁴Ntons [yatzun kye txnaq'atz], kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'l kyaqil ntzani; qlolj tuq tuj kywitz ti'l aj ntyoli', astilji k'onti'l owel kyniky' ti'l.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy Tuj Amaq' Jeriko

Mat 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵Aj ch'inky tuq tpon Jesus qaynin ti'l te amaq' Jeriko, atqet tuq jun moy tuj b'ey nqanin tlimosn. ³⁶Ya ma xik xhcha'o' ketant tuq kye xjal nkyeky'ik tzi, oxik xhcha'o' kyuky'i txq'aniky tidi' tuq nky'ik. ³⁷B'ix oxik kyq'uma' man tuq nky'ik te Jesus aj Nasaret. ³⁸Ntons tetz ojaw siky'in kongan ikxjani: «Yatz Jesus aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'l wi'l.» ³⁹Kye xjal aj ajune' tuq tb'ayon twitz [te Jesus] owok kyili' tzan tlumet, per tetz mas tuq njaw siky'in: «¡Jesus aj tijajil Dawid a'ich, intok lo'et ch'in ak'u'l wi'l!» ⁴⁰Yaji te Jesus owa'let b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan tuq tpon kyin tuky'i'l. Ya ma pon in qaynin twitz, oxik xhcha'o' tetz ikxjani: ⁴¹«¿Tidi' agan tzan tok nk'ulu' awilj?» Yaji te moy owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat, ngan tzan nka'yin junky'el.» ⁴²Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Paka'yin junky'el! Tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'l wi'l, ma'tx chb'antik.» ⁴³B'eyxnajji te moy oka'yin b'ix owok lapet ti'l Jesus, b'ix b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios. B'ix ax kyaqil kye xjal aj e'ok e'en ntzani, kyetz ax b'an nkyechalajsan tuq ti'l Qtata Dios.

Aj Tok Otzqila' Te Sakey Tzan Jesus

19 ¹Ntons te Jesus opon Jeriko, b'ix ikja'n tuq tky'ik tuj te amaq'. ²Ntons, tuj aj amaq'ji nnajan tuq jun xjal Sakey tb'i. Tetz jun k'ulul mandad tuq kxol kye aj peyul chojenj te amaq' Rom, b'ix b'an q'inon tuq. ³Tetz tgan tuq tzan tok totzqila' Jesus, per k'onti'l tuq nb'antik tzan tpaj ajun xjal tuq, b'ix te Sakey, nya'tx tuq nim twa'llkal. ⁴Astilji tetz oxik tb'ayon b'ix ojax twi' jun tze' sikómoro, qaynin aj ja' tuq ch'inky tky'ik te Jesus. ⁵Yaji ya ma ky'ik te Jesus tjaq' te tze', ojax tka'yi' jawnaq b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Sakey, paqetz naj tzan tpaj ajna'l a tgan tzan nkaj ajay.» ⁶Ntons te Sakey oqetz naj b'ix nchalaj tuq tzan tk'amon te Jesus tuj tjay.

⁷Ya ma tz'ok kye'e' kye xjal ntzani, owaq'ik tzan kyyolin nya'tx galan ti'l Jesus. Nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz ma'tx xik tjay jun chimol choj.» ⁸Yatzun te Sakey, tetz ojaw wa'let [kxol kye xjal tuj tjay] b'ix oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, tzaj awe'e', wetz oxel' nsi' kye meb'a' xjal

lamitan te aj at te wetz, b'ix qa wetz owel welq'a' jun tidi' te junky, ajna'l owajel nsi' kajmaj mas twitz te aj owel welq'a'.» ⁹Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Tuj ja q'ij ajna'l tuj ja jay ntzani, ma'tx k'amet te tume'l titza' te Qtata Dios nkolon kye xjal tzan tpaj te ja xjalni ax jun aj n'okslan te Qtata Dios iktza' te Abran.^k ¹⁰Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ma'tx kyin'ul joyol b'ix kolol te aj ojetq tuq xiknaj.»^l

Te Yek'b'il Ti'j Titza' Tzan Jk'ulun Tuky'i Te Aj Ntzaj
Tsi' Te Qtata Dios Qetz
Mat 25:14-30

¹¹Ntons, man tuq nkyecha'on kye xjal ti'j Jesus, tetz oxik tq'uma' jun yek'b'il tzan tpaj qaynin tuq atqet ti'j Jerusalen, b'ix kyetz nkyb'isu' tuq te Qtata Dios ch'inky tuq tk'ulun mandad tzan tkolpin kye aj tijajil Israel. ¹²Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «At tuq jun xjal, tlimaqaal xjal tuq, b'ix oxik tuj junky amaq' b'an laq'chik k'amol te tajwalil tzan tuq tmeltz'jik k'ulul mandad tuj tamaq'x. ¹³Ntons aj mina' tuq txik tuj tb'ey, e'ok xhchimo' lajuj tmos b'ix oxik tq'apo' junjun te kyetz nim tmin^m b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Pe'exk'a'man tuky'i ja tminni max oj nmeltz'jik.” ¹⁴Per kye xjal tuj aj amaq'ji, kyetz k'on kygan tuq tzan tk'ulun mandad te xjal kyi'j. Astilji oxik kylajo' jun b'uch'uj xjal ti'jx tzan kypon aj ja' tuq opoyon te xjal k'amol tajwalil b'ix tzan tuq txik kyq'uma' ikxjani: “Qetza k'on qgan tzan tok ja xjal ntzani te k'ulul mandad qetza.”

¹⁵Per te xjal, otzaj si' tajwalil tzan tk'ulun mandad b'ix yaji omeltz'jik tuj tamaq'. Ya ma tzul tuj te tamaq', e'ok xhchimo' kye tmos aj ja' ojetq tuq xik tsi' te tmin kyetz tzan tuq tok xhcha'o' tidi' oqet kyk'ulu' tuky'i te tmin. ¹⁶Opon te tb'ay b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, yatz atumin ma'tx talaj lajuj-el mas nim twitz aj otzaj aq'apo' wetz.” ¹⁷Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: “Byenech awitza', yatz a'ich jun mosj b'an galan. B'ix ajna'l tzan tpaj galan ma ak'uluj tuky'i jun tidi' aj nya'tx nim, ajna'l oxhch'okel nsi' k'ulul mandad ti'j lajuj amaq'.” ¹⁸Yaji opon junky tmos b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, te atumin ma'tx talaj jweb'-el mas nim twitz aj otzaj aq'apo' wetz.” ¹⁹Yaji ax oxik tq'uma' te k'ulul mandad tetz ikxjani: “Ax yatz, oxhch'okel k'ulul mandad kyi'j jweb' amaq'.”

²⁰Per yaji opon junky tmos b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, ntzani te atumin. Wetz cha owox nk'u'u' tuj jun k'alb'ilj, ²¹tzan tpaj wetz ochqet nxob'le' tzan tpaj yatz a'ich jun xjal b'an kaw b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l oqet asi', b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l oxhch'awan.” ²²Ntons te k'ulul mandad oxik tq'uma' tetz ikxjani: “Yatz a'ich jun mosj aj nya'tx galan

^k 19:9 Rom 4:1-25 ^l 19:10 Mat 18:11 ^m 19:13 Ax, lajuj tmin “mína” tuq tb'i; jun tmin mína twi' iktza' lajuj q'ij twi' tk'u'j jun xjal, b'ix lajuj kyetz iktza' twi' tk'u'j jun xjal te oqal q'ij.

chnab'lin. Otxe'l nsi' tuj il tzan tpaj aj ma'tx ayolijni. Qa yatz aweb'en tuq qa wetz a'in jun xjal aj kaw kyinnab'lin, b'ix qa wetz njaw weq'i' aj ja' k'onti'l nqet nsi' b'ix qa njaw weq'i' aj ja' k'onti'l in'awan, ²³ ʔtistil k'onti'l oxik asi' ntumin kyuky'i kye swal ky'exj tzan nk'amon wetz junky'el tuky'i ta'al ntumin oj nmeltz'jik njay?" ²⁴ Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' kye aj akyeqet tuq tzi, oxik tq'uma' ikxjani: "Intel etin te tmin tetz, b'ix intxik eswa' te aj otalaj lajuj-el mas nim." ²⁵ Yaji kye xjal oxik kyq'uma' ikxjani: "Tat, per tetz ma'tx tk'amoj lajuj tmin." ²⁶ Yaji te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: "Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l te aj at nim tetz, oxe'l si'let mas, per te aj nya'tx nim tetz, te aj nya'tx nim owelal iq'let." ²⁷ B'ix kye aj wajq'oj aj k'on kygan tuq tzan nk'ulun mandad kyij, inktzaj eteq'i' tzani, b'ix inkyyet ekansa' nwitz wetz."»

Aj Tox Te Jesus Tuj Jerusalem

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Wnch 12:12-19

²⁸ Ya ma xik tq'uma' te Jesus ikxjani, tetz oxik tb'ayon kywitz kye txnaq'atz tuj tb'eyil Jerusalem. ²⁹ Ya ma pon qaynin ti'j te [aldey] Betfaje b'ix te [aldey] Betany, ti'j te witz aj tb'i Olib, exik tlajo' kab'e' txnaq'atz, ³⁰ oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj te aldey aj nxik qen qwitzni, b'ix oj epon txini, owokelnoj ewitz jun tal bur, aj nijunwt xjal oje jaw tiqu' ni jun-el. Owelal epuju' b'ix otzajel etin tzani. ³¹ Qa at ab'l otzajel qanin etetz tistil n'el epuju' ntoms owajel etzaq'b'e': "Te Qajawil owokeyon titza'!"»

³² Ntons kye aj eb'ajxik lajo', kyetz eb'ajxik, b'ix owoknoj kywitz iktza'x ojetq tuq xik q'uma' kyetz. ³³ Aj man tuq n'el kypuju' te tal bur, kye tajaw oxik kcha'o' ikxjani: «ʔTistil n'el epuju' te tal bur?» ³⁴ Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Tzan tpaj te Qajawil owokeyon titza'!»

³⁵ Ntons opon kyin te tal bur tuky'i Jesus, b'ix ojax ksi' te ktxo'w tajsik b'ix te Jesus ojaw iqa'. ³⁶ B'ix aj man tuq nb'et tuj tb'ey, kye xjal nqet tuq ksako' te ktxo'w tuj b'ey [tzan tky'ik tajsik tzan kyk'amon tetz tuky'i jun tume'l b'an galan]. ³⁷ Aj ch'inky tuq taq'ik tzan tqetlin te witz Olib, kyaqil kye aj txnaq'atz b'an nkyechalaj tuq, e'aq'ik tzan kchalajsan te Qtata Dios tuky'i jun kywi' b'an nim tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kye'e' tidi'chq tk'ulb'en Jesus tuky'i nim tajwalil Qtata Dios. ³⁸ Nxik tuq kyq'uma' kongan ikxjani: «Galanxwit ky'ik ti'j te k'ulul mandad aj tzul aj tlajen Qajawil. [Te Qtata Dios aj atjax] tuj ka'j chewsa' tk'ul'j b'ix nim chalajb'il nky'ik tuj ka'j.»^o

³⁹ Ntons junjun aj te b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq kxol kye xjal oxik kyq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon, inkxik amiyo' kye aj lapike' awi'jni.» ⁴⁰ Per yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz, qa kyetz okyelumetel, ntoms kye ab'j [stzi' b'ey] okyejawel siky'in.»

ⁿ 19:26 Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 8:18. ^o 19:38 Sal 118:26

⁴¹Ya ma pon qaynin ti'l Jerusalen b'ix ya ma xik te'e' te amaq', ntons te Jesus owokten oq'el ti'l, ⁴²oxik tq'uma' ikxjani: «Cha tzun-wit n'ox tuj ewi', nkesey-tal max ajna'l te aj b'a'n tzan xhchewsan ek'u'l'. Per tzunx qlolj tuj ewitz. ⁴³Tzul jun tyemp aj oky'el nim nya'tx galan eti'l, b'ix kye etajq'oj owokel kch'uqi' tx'o'tx' ti'l te loq' ti'l etamaq', ikxji tzan kyox b'ix okye'okel noj eti'l kyaqil palaj okyeq'ojiyon eti'l. ⁴⁴B'ix te etamaq' oqtelb'aj kxitu' kyaqil. Okxtel kykansa' ekyaqil aj nkxnajan tzi b'ix ni nlay kaj ksi' ni jun pant ab'l tajsik junky, oky'el kyaqil ntzani tzan tpaj k'onti'l owel eniky' aj tul te Qtata Dios kolol etetz.»

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Wnch 2:13-22

⁴⁵Yaji te Jesus owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix owaq'ik tzan kyex tlajo' kye aj nkyek'ayin tuq tzi. ⁴⁶Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tz'ib'ankaj ikxjani: “Wetz njay owokeyon tzan kxnaq'tzan wi'l.”» Per yatzun etetz ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza' kyjay eleq'.⁴⁷

⁴⁷Ntons, kyaqil q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix kye aj k'ulul mandad kye pal b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj at kyajwalil xkol kye xjal, kyetz nkyejoyon tuq tume'l titza' tzan tqet kykansa'. ⁴⁸Per k'onti'l tuq n'oknoj jun tume'l titza' tzan tqet kykansa' tzan tpaj kyaqil tuq kye xjal nkyecha'on tuq ti'l.

Aj Txik Kcha'o' Kye Xjal Tidi' Tuq Tajwalil Te Jesus
Mat 21:23-27; Mak 11:27-33

20 ¹Jun q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix npakb'an tuq te tpakb'alil titza' tzan jkolet. Ntons eb'ajpon kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj tijxjal k'ulul mandad xkol kye aj tijajil Israel, ²b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzani tzan ak'ulun kyaqil aj n'ak'ulu'? ¿Ab'l oxik sin awajwalil?» ³Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ax wetz oxel ncha'o' etetz. Intajtz etzaq'b'e' ti'l te ntzani: ⁴¿Ab'l otzaj lajon te Wa'nch [tuky'i jun tajwalil] tzan tjaw tsi' a' kywi' xjal, te Qtata Dios tuj ka'l qatzun kye xjalji?» ⁵Yaji kyetz e'aq'ik tzan kywululun kyib'kyib'x ikxjani: «Qa oxel jq'uma' qa Qtata Dios aj atjax tuj ka'l otzaj lajon tetz, otzajel tq'uma' “¿Tistil k'onti'l oxik etoksla'?” ⁶B'ix ax nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa kye xjal etzaj lajon tetz tzan tpaj kye xjal oqotel kykansa' tuky'i ab'l tzan tpaj kyaqil kyetz tuj kynab'l te Wa'nch jun aj yolil tyol Dios tuq.» ⁷Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e', k'onti'l kyeb'en ab'l otzaj lajon te Wa'nch swal a'. ⁸Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' etetz ab'l otzaj sin wajwalil tzan nk'ulun ntzani.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Majenon Aj Nya'tx Galan Kyenab'lin

Mat 21:33-44; Mak 12:1-11

⁹Yaji te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye xjal b'ix oxik tq'uma' ja yek'b'il ntzani:' «Jun xjal oqex tawa' jun punuj ub. Yaji oxik tmajena' kye txq'an xjal, b'ix yaji oxik tuj jun tb'ey laq'chik ky'ila'j q'ij. ¹⁰Ya ma pon tyemp tzan tjaw te awalj, te tajaw oxik tlajo' jun tmos qanil [ch'in ta'l te kymajenb'en] twitz te awalj aj presis tuq te tetz, per kye majenayon oqet kyb'uju' b'ix k'onti'l oxik ksi' ch'inwt b'ix owaj kylajo'. ¹¹Ntons yaji te tajaw oxik tlajo' junky tmos, per ax tetz owokb'aj kyili' b'ix oqet kyb'uju' b'ix ax k'onti'l oxik ksi' nich'inwt, b'ix owaj kylajo'. ¹²Yaji oxik tlajo' junky taq'unon per ax oqet kyok'onsa' b'ix owex kylajo'. ¹³Yaji te tajaw awalj oqet tb'isu' ikxjani: «Ajna'l çtidi' nk'ulu'tz? Oxe'l nlajo' te nk'ajol aj gani' nim witz'. Qanq oqtel kyoksla'» ¹⁴Per ya ma xik kye'e' kye majenayon ikja'n tuq stzaj, ntons okyyolij kyib'kyib'x ikxjani: «Aj nini-alo te aj ok'amoyon te erensy. Intqet jkansa' tzan tkaj tuj jq'ab' qetz te ja tx'o'tx'ni oj tkamik stat.» ¹⁵Ntons owex kyin ti'jx te awalj b'ix oqet kykansa'. Ntons çtidi' otk'ulu'tz te tajaw awalj ajna'l? ¹⁶Otzajel tetz, okyeqtel tkansa' kye aj eleq'ni b'ix oxe'l tmajena' te ttx'o'otx' kyuky'i txq'anx xjal.» Ntons, kye xjal ya ma tz'ok kcha'o' ja yek'b'ilni, okyq'umaj ikxjani: «jK'onxwit ky'ik jun tidi' ikxji!» ¹⁷Yaji tetz eb'ajxik tka'yi' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons çtidi' telponx te aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin «Te ab'j aj owel kyik'o' kye k'ulul jay, oje tz'ok ajna'l te ab'j twit'lel jay b'ix b'an presis?»^s ¹⁸Ab'l te aj oqtel tz'aqik ti'j te aj ab'jji, oqtel tok'onsa' tib'; b'ix qa te ab'j oqtel tz'aq'ik tajsik jun xjal, te xjal okajel b'an xhink.»

¹⁹Ntons, kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz kygan tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus b'eyx tuj aj q'ijji tzan tpaj kyeb'en tuq te yek'b'il telponx tuq kyij kyetz. Per nkyexob' tuq kywitz kye xjal.^t

Aj Txik Txnaq'tza' Jesus Tzan Qchojon

Mat 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰Yaji oxik kylajo' tuky'i Jesus txq'an xjal aj nqet kyk'ulu' kyib' tuq iktze'xtzun galan xjal-e', tzan tuq tqet kyeq'i' Jesus tuky'i tyolx, ikxji b'a'n tuq tzan txik kyq'uma' til b'ix tzan txik kyq'apo' tuj tq'ab' te twitzale' k'ulul mandad. ²¹Kyetz oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, qetz qeb'ena, yatz jun chyolin b'ix tume'l aj ntzaj axnaq'tza', b'ix k'onti'l n'el tuj awitz jun mas tb'anil twitz junky. Yatz nxik axnaq'tza' a'ox te b'an'ax titza' tzan qanq'in iktza' te Qtata Dios tgan. ²²Ntons, çtitza' yatz tuj anab'l, b'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan txik qchojo'

^r 20:9 Isa 5:1-2 ^s 20:17 Sal 118:22 ^t 20:19 Mat 21:45-46; Mak 12:12

chojenj^u [aj q'umankaj tzan] te César^v aj twitzale' k'ulul mandad, qa nya'txji?»

²³Ntons, te Jesus owel tniky' tistil tuq nxik kcha'o', ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: ²⁴«Instzaj eyek'u' jun tmin. ¿Ab'l qwitz atok ti'lj te tminni b'ix ab'l qb'i atok ti'lj?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «Twitz te César b'ix ax tb'i.» ²⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik esi' te César aj te tetz kixi', b'ix intxik esi' te Qtata Dios aj te Qtata Dios.» ²⁶Ntons k'onti'l ob'antik tzan tqet kyeq'i' ti'lj tyol kywitz kye xjal. Cha b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj aj ojetq tz'ajtz stzaq'b'e' b'ix yaji elumet.

Aj Txik Cha'o' Te Jesus Qa Kye Anim Nkeyejaw Anq'in

Mat 22:23-33; Mak 12:18-27

²⁷Yaji eb'ajpon txq'an aj b'uch'uj Sadusey tuky'i Jesus. Komo kyetz k'onti'l nkyoksla' qa kye kamnaq nkeyejaw anq'in.^w Astilji kyetz oxik kcha'o' tetz ikxjani: ²⁸«Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a' qetza, qa ma kamik jun ichan aj ojetq tz'ok junan b'ix k'onti'l ma kaj nijunwt tk'wa'al, ntons tiz'in te xjal presis tuq tzan tok junan tuky'i te xuj byud tzan tkaj tijajil te titzik aj ma kamik.^x ²⁹Ntons, jun-el ate' tuq wuq ichan, kyerman kyib'. Te tb'ay owok junan per yaji okamik b'ix k'onti'l okaj nijunwt tk'wa'al. ³⁰Yaji ax ikxji oky'ik ti'lj te tkab'i' ³¹b'ix te toxi', ax e'ok junan tuky'i'l [per eb'ajkamik]; b'ix ax ikxji oky'ik kyuky'i kye txq'anqy, b'ix eb'ajkamik kywuqil b'ix k'onti'l okaj kyijajil. ³²Yaji ax okamik te xuj. ³³Ya oj kyaw anq'in kye kamnaq, komo kywuqil e'ok junan tuky'i'l, ¿ab'l qxu'jel owokel te xuj?»

³⁴Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Twitz ja tx'o'tx'ni, kye ichan b'ix kye xuj nkye'ok junan. ³⁵Yatzun kye aj nkyajo' tzan kyaw anq'in kxol kye kamnaq tzan kyox tuj ka'lj, kyetz qa xuj qatzun ichanji, ya nlay kye'ok junan ³⁶tzan tpaj kyetz ya nlay kyekamik tzan tpaj okye'okel iktza' kye ángel b'ix kyetz tk'wa'al Qtata Dios-e', komo ma'tx kyejaw anq'in junky'el. ³⁷B'ix yatzun kyij' kye kamnaq qa nkeyejaw anq'in, te Moisés oyolin ti'lj nini aj ja' oqet stz'ib'a' ti'lj te k'ul aj ntilun tuq, komo tzi nyolin ti'lj te Qajawil, aji te Qtata Dios aj ntzaj tna'o' te Abran, aj ntzaj tna'o' te Isak, b'ix aj ntzaj tna'o' te Jacob.^y ³⁸Te Qtata Dios nya'tx jun Dios aj ntzaj na'o' tzan kye kamnaq sinoke aj ntzaj na'o' tzan kye aj itz'oje', komo tuj twitz tetz kyaqil itz'oje'!» ³⁹Ntons junjun aj xnaq'tzal Kawb'il oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz galan ma tz'aj atzaq'b'e'!» ⁴⁰Yaji ya k'onti'l okynimsaj kyk'ulj tzan txik kcha'o' tidi'chq tetz.

Te Tijajil Aj Ja' Tzajnaq Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'

Mat 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil nq'umjik qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' jun tijajil te [tzqan] Dawid? ⁴²Axkix te

^u 20:22 Ax: ornat. ^v 20:22 Ax: César. Ikxji nkye'ok q'uma' kyaqil kye kywitzale' k'ulul mandad aj Romaj nkeyejakon tuq tuj kywit'lel. ^w 20:27 Kya 23:8 ^x 20:28 Deu 25:5-6
^y 20:37 Exo 3:6

Dawid oyolin tuj te tul'jal Kye Salmo, otq'umaj ikxjani: “Te Qtata Dios^z oxik tq'uma' te Wajawil,^a ‘Paqet wit'let tzani tuj nb'anq'ab' ⁴³b'ix onk'ulu'tz tzan kyqet kye awajq'oj witza.’”^b ⁴⁴Ntons, te Dawid n'ok tuq tq'uma' “Wajawil” [ti'j te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'], b'ix ɿtitza' atok ikxji qa te Koloyon otzaj tijajil ti'j Dawid?»

**Intok Qsi' Qnab'l Tzan K'on Qoqet Eq'i' Tzan Kye Aj Kyok
Ka'yin B'an Relijyos-e'**

Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 11:37-54

⁴⁵Kyaqil kye xjal nkyecha'on tuq ti'j Jesus, ntons tetz owaq'lik tzan txik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: ⁴⁶«Intok esi' waq enab'l kyi'j kye aj xnaq'tzal Kawb'il. Kyetz mer kygan tzan tok ksi' kyq'anaq xluj b'an tb'anil, b'ix mer kygan tzan kyok lima' iktza' tlimaqaq xjal-e' tzan kye xjal tuj te plas. B'ix kyetz mer kygan tzan kyqet wit'let kyuj kye jay nab'il Dios aj ja' nkyeqet jiq'b'a', b'ix ax kygan ikxji oj kxik uk'le' wa'il tzan junky. ⁴⁷Per kyetz n'el kyin kyjay kye byud, b'ix yaji nim tuj nkyexnaq'tzan tzan kyqet jiq'b'a' tzan xjal [iktze'xtzun galan xjal-e']. Kyetz oxe'l si' jun nim xhcho'nal kyi'j.»

Te Toyej Jun Ch'i Byud Meb'a'

Mak 12:41-44

21 ¹Ntons yaji te Jesus ojaw tin twitz, exik tka'yi' kye xjal q'inon aj ngex ksi' tuq kyoyej tuj te tqatel tmin tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, ²b'ix ax oxik te'e' jun ch'i byud b'an meb'a' xjal, ngex tuq tsi' kab'e' tmin nya'tx nim tbalor. ³Ntons oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, te ja ch'i byud meb'a'ni, tetz ma'tx qex tsi' mas nim kywitz kyaqil kye txq'anqy xjal. ⁴Komo kyaqil kye txq'anqy nxik kyoye' a'ox aj nsobrin te kyetz, per tetz konserke b'an ch'i meb'a', tetz ma'tx xik tsi' kyaqil aj at tuq tetz tzan tanq'in.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Jwisy

Mat 24:1-44; Mak 13:1-37

⁵Ntons junjun kye tuki'i'l nkyeyolin tuq ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, nkyq'uma' tuq kye ab'j k'ulb'en tetz b'an tb'anil b'ix ax b'an tb'anil kyoyej kye xjal txakb'il te jay. Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: ⁶«Tzul jun tyemp, kyaqil aj b'an tb'anil nxik eten etetzni nlay kaj per ni jun pant tajsik junky; kyaqil oqtel tilu'.»

^z 20:42 Tuj yol ebrey nyolin “YHWH” aj nkyeyolin tuq iktza' “Yawe” aj telponx iktza' tb'i te Qtata Dios. ^a 20:42 Tuj yol ebrey nyolin “Adonay” aj telponx iktza' “Qajawil” tuj qyol. ^b 20:43 Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1.

⁷Ntons junjun aj ajune' tuq tuky'i'l oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Xnaq'tzon, çjanik'b'a'n ky'ik kyaqil ntzani? çB'ix tidi' oky'el tzan tel qniky' qa ch'inky tky'ik kyaqil nini?» ⁸Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on eqet eq'i'. Komo okye'ulel ky'ila'j xjal okyeyoliyon tuky'i nb'i iktze'xtzun a'in wetz, b'ix oxel kyq'uma' ikxjani: “A'in wetz [te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'],” kyekyitel. B'ix ax oxel kyq'uma' ikxjani: “Ajna'l ch'inky tul [te jwisyl].” Ntons etetz k'on kx'ok lapet kyi'j. ⁹B'ix cha'oj tok echa'o' ja'chq n'ok q'oj b'ix kye xjal ja'chq nkyejaw lab'un, yatzun etetz k'on kxob' waq tzan tpaj oky'elkixi' kyaqil nini mina' tpon te tmankb'il, per te tmankb'il nlay pon b'eyxnajji.» ¹⁰B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Kyijajil txq'an xjal okyeq'ojiyonkix ti'j kyijajil txq'an ky'ik xjal, b'ix txq'an amaq' okyeq'ojiyon kyi'j txq'an ky'ik amaq'. ¹¹Okyeky'el kab'junab' b'an jwert, b'ix owokel e'e' twitz yab'il b'an jwert b'ix wa'ij ja'chq. Tidi'chq aj nim txob'lal b'ix tidi'chq b'an chuktky ojawel jalet twitz ka'j.

¹²Per aj mina' tuq tky'ik kyaqil ntzani, etetz okxjawel tzyu' b'ix okxjawel lajo'. Etetz tzan tpaj etokslb'en wi'j, etetz okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye aj at kyajwalil kyuj kye jay nab'il Dios b'ix okxtex si' pres b'ix okxe'l eq'i' kywitz kye kywitzale' k'ulul mandad b'ix kywitz kye aj at nim kyajwalil. ¹³Ixji etetz b'a'n tzan eyolin wi'j wetz kywitz kyetz. ¹⁴Per intqet eb'isu' tuj etanim tzan k'on eb'isun ti'j tidi' okxyoliyon tzan ekolon etib'x. ¹⁵Komo wetz oxel nsi' te eyol tuky'i jun enab'l, astilji nijunwt kye etajq'oj ob'antel tzan kyq'uman jun tidi' nya'tx galan eti'j qatzun ti'j aj n'eyoli'ji. ^c ¹⁶B'ix okyejawel meltz'jik eti'j, okxe'l q'apo' [tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad] tzan kye etat-x, b'ix kye etermanx, b'ix kye a'e' efamilyx b'ix kye a'e' etajyol, b'ix junjun te etetz okxtel kansa', ¹⁷b'ix etetz [aj nkyin'etoksla'] okx'okel q'oji' kyitza' kyaqil xjal tzan tpaj etokslb'en wi'j. ¹⁸Per [anke owokel eti'j ixji], kolomixkix [tuj tq'ab' Qtata Dios];^d ¹⁹okoletel te etanim tzan tpaj nlay kaj esi' tzan etokslan.

²⁰Oj txik eten te amaq' Jerusalen ajun soldad kyajq'oj nojnaqe' ti'j, ntons owelal eniky' ch'inky tuq tzan tpon najsas'. ²¹Yaji kye aj akyeqet tuj Judey inkyoqik twi' witz, b'ix kye aj akyeqet tuj amaq' Jerusalen ax inkyex naj tuj te amaq', b'ix kye aj akyeqet txa'm amaq' k'onti'l tzan kyox. ²²Komo nini owokel jun tyemp aj owokel si' jun nim xhcho'nal kyi'j kye xjal [aj tijajil Israel] tzan tponkix te aj tz'ib'a' tuj Tu'jal Dios.^e ²³Laste' kye xuj [aj Judey] aj ch'inky kky'ix tuj aj q'ijji, qatzun kye aj xuj tzunx nkyetxu'un kyal, komo owokel nim b'is txini b'ix jun nim xhcho'nal otzajel si' kyasik qxjalil. ²⁴B'an ky'ila'j kyetz okyeqtel kansa' tuky'i machit kansb'il b'ix txq'an ky'ik okyexe'l eq'i' pres tuj kyaqil amaq' ja'chq. B'ix kye aj nya'tx tijajil Israel okye'elax tajsik Jerusalen maxkix oj tpon te tyemp aj q'umankaj kyi'j [tzan Qtata Dios].

^c 21:15 Luks 12:11-12 ^d 21:18 Ax: ni jun stzamal ewi' opoyonaj. ^e 21:22 Os 9:7

²⁵Owokel en tidi'chq b'an chuktky twitz q'ij b'ix ti'l' qya' b'ix kyi'l' kye che'w.^f B'ix tzani twitz tx'o'tx' kye xjal okyexob'el b'ix okyeb'isuyon ti'l' titza' nxojin te nim a' [b'an chuktky] b'ix titza' npon pulan [b'an chuktky] txxa'm te nim a'. ²⁶Kye xjal okyetzajel numan tzan kxob'al oj tqet kyb'isu' ti'l' aj oky'el twitz ja tx'o'tx'ni; b'ix tidi'chq aj at twitz ka'l' okyewawel kyito'. ²⁷Ntons okyinxel e'e' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ikja'n ntzaj tuj muj tuky'i wajwalil b'ix tuky'i nim nxhqitz'un'al.^g ²⁸Ya oj taq'ik tzan tky'ik kyaqil ntzani, intok esi' enab'l' b'ix intjaw etin ewi' [nimsan waq ek'u'l'] tzan tpaj ch'inky tuq tzan ekolet.»

²⁹Ntons te Jesus ax oxik tq'uma' ja yek'b'il ntzani: «Intok esi' waq enab'l' ti'l' te wi' igos b'ix kyaqil kye tze'. ³⁰Cha'oj tok ete'e' ikja'n ktzaj k'uplet txaq, etetz n'el eniky' ch'inky qok kwares. ³¹Ax ikxji ti'l' te aj ma'tx xik nq'uma'ni, tzan tpaj cha'oj tok eten aj nky'ik ikxji twitz tx'o'tx', owelal eniky' telponx ch'inky tul te Qtata Dios k'ulul mandad tuky'i nim tajwalil. ³²Wetz oxel' nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina' kykamik kye ja qijajilni. ³³Te twitz ka'l' b'ix te twitz tx'o'tx' okyepoyonaj, per wetz nyol nlay ponaj, [opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma']. ³⁴Intok esi' enab'l' tzan k'on tok esi' ek'u'l' cha a'ox ti'l' jun chalajb'il tzani twitz tx'o'tx' qatzun ti'l' te xhb'a'l' qatzun ti'l' tidi'chq aj cha a'ox n'oken tzan qanq'in twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix derepent okanoyon eti'l' kyaqil tuj aj q'ijji iktza' jun xpatxab'. ³⁵Komo oky'el kyaqil ntzani kyi'l' kyaqil xjal twitz tx'o'tx'. ³⁶Etetz pe'eten list, pe'exnaq'tzan waq b'ajq'ij tzan ekolet ti'l' kyaqil aj oky'elni, b'ix tzan [k'on eqet ky'ixwik tuj aj q'ijji cha'oj] tpon eyek'u'tz etib' nwitz [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].»

³⁷Ntons, te Jesus chiq'ij nxnaq'tzan tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix qonik'an nxik tuq twi' te witz aj tb'i Olib. ³⁸Kyaqil kye xjal b'an q'eqombwen nkyepon tuq cha'oyon ti'l' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.

Aj Tkawlan Te Juds Kyuky'i Kye Kywitzale' Tzan Txik Tq'apo'

Jesus Tuj Kyq'ab'

Mat 26:1-5,14; Mak 14:1-2,10-11; Wnch 11:45-53

22 ¹Ntons, ch'inky tuq tkanon te ninq'ij aj ja' tuq nkyewa'an te wab'j pan aj k'onti'l' malsb'il tuj, te q'ij aj Paskw tb'i.^h ²Kye pal aj nim kyajwalil, b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz nkyejoyon tuq jun tume'l' titza' tuq tzan tqet kykansa' te Jesus ewj, tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye xjal.

³Ntons te Satanas [aj Tajaw Choj] oqex tuj tanim te Juds aj n'ok q'uma' tuq Iskaryot b'ix jun tuq aj kxol kye kykab'lajujil tky'ixel Jesus. ⁴Tetz oxwa'q yolion kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj k'ulul mandad

^f 21:25 Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Tmnk 6:12-13 ^g 21:27 Dan 7:13; Tmnk 1:7

^h 22:1 Exo 12:1-27

tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, oyolin kyuky'i'l titza' tuq b'a'n tzan txik tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'. ⁵Kyetz oje kyechalaj b'ix oxik kyq'uma' tetz tzan tqet kchojo' tzan tpaj nini. ⁶Ntons te Juds oqet tuj twitz, b'ix njoyon tuq jun tyemp aj k'onti'l tuq ky'ila'j xjal tzan tuq txik tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Kywa'an Ti'j Te Tq'ijlal Paskw

Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

⁷Ntons opon te q'ij aj ja' tuq nkyewa'an te wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj, b'ix oj tqet tuq kansa' te tal karner tzan txik q'apo' te jun present te Qtata Dios ti'j te tq'ijlal Paskw. ⁸Te Jesus exik tlajo' te Xhpe'y b'ix te Wa'nch b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq k'ulul kyaqil aj presis tzan qwa'an ti'j te q'ij Paskw.» ⁹Yaji kyetz oxik kcha'o' ikxjani: «¿Ja' agan tzan tqet jk'ulu' abyar te wab'j?» ¹⁰Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Oj etox etetz tuj te amaq', owokelnoj etitza' jun ichan eq'i' jun q'awub' a' titza'. Okx'okel lapet ti'j b'ix okx'okex tuj te jay aj ja' owokex. ¹¹B'ix oxel eq'uma' te tajaw jay ikxjani: “Te xnaq'tzon ntzaj xhcha'o' ikxjani: ‘¿Ja' okyinwa'yon kyuky'i nxnaq'atz?’ ” ¹²Ntons tetz otzajel tyek'u' jun txol jay tajsik b'ix nim b'ix k'ulumaj. B'ix tzi intqet ek'ulu' kyaqil ti'j te q'ij.» ¹³Ntons kyetz eb'ajxik, b'ix owoknoj kyitza' kyaqil iktza'xkix aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz tzan te Jesus, b'ix tzi oqet kyk'ulu' kyaqil ti'j te q'ij.

¹⁴Ntons ya ma pon or tzan kywa'an ti'j te q'ij Paskw, te Jesus b'ix kye tky'ixel eqet wit'let ti'j mes. ¹⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz b'an ngan tuq tzan nwa'an etuky'i'l ti'j ja q'ij ntzani mina'x tuq tok wen twitz nkamiky. ¹⁶Wetz oxel nq'uma' etetz, nlay kyinwa'an junky'el te ntzani sinoke max oj tponkix te q'ij cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i' jun tajwalil kxol kye xjal.»

¹⁷Ntons ojaw stzyu' tuj tq'ab' jun uk'b'il b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Intky'ik ek'amo' ntzani b'ix intqet esipa' exol. ¹⁸Oxel nq'uma' etetz, wetz nlay xik wuk'a' masky ta'al ub, sinoke max oj tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i' jun nim tajwalil.» ¹⁹Ntons yaji ojaw stzyu' te wab'j b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oxik tq'uma' ikxjani: «Te ntzani te nchi'jel aj oxel q'apo' te jun galan te etetz. Intxik ewa'a' ntzani tzan ntzaj ena'o'.» ²⁰B'ix ikxji otk'uluj tuky'i' te uk'b'il aj tmankun kywa'an, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Te ja quk'a' ntzani telponx ti'j te tyol Qtata Dios aj man tkajlen tsi' etuky'i'l, b'ix owokel ikxji tzan tpaj nchiky'el aj owelal oj nkamik te jun galan te etetz.ⁱ ²¹Per ajna'l te aj ojawel meltz'jik wi'j, atqet junch'in wuky'i'l tzani ti'j mes.^j ²²Komo [wetz] te Ichán Aj Tk'wa'al Dios [a'in], presiskix tzan tky'ik wi'j iktza'xkix

ⁱ 22:20 Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 ^j 22:21 Sal 41:9

oje qet b'isu' ti'lj, per last-talo te aj ojawel meltz'jik wi'lj.» ²³Ntons eb'aj'aq'ik tzan kcha'on kyib'kyib'x ab'l tuq te aj ojawel meltz'jik ti'lj.

**Aj Kyb'isun Kye Txnaq'atz Jesus Ab'l Tuq Te
Aj Mas Nim Tajwalil Kxol Kyetz**

²⁴Ntons, kye txnaq'atz Jesus eb'aj'aq'ik tzan kywululun kxol, ab'l tuq kxol kyetz te aj mas nim tajwalil.^k ²⁵Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye k'ulul mandad kxol kye aj nya'tx qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l nkye'okslan Dios b'ix kye aj at nim kyajwalil, kyetz n'el kyetz'a' kye kxjalilx b'ix nkye'ok q'uma' "galan xjal." ²⁶Per exol etetz k'onti'l tzan tky'ik ikxji, sinoke te aj at nim tajwalil exol etetz inkxik tna'o' kye txq'anky iktza' jun aj nya'tx nim tajwalil, b'ix te aj nk'ulun mandad a tgan tzan taq'unan kye txq'anky.^l ²⁷Ab'l te aj at mas tajwalil, qa te aj nqet wit'let ti'lj mes wa'il, qatzun te aj nky'ik swan te wab'j twi' mesji? ¿Nya'tx petzun te aj nqet wit'let ti'lj mes? Per wetz akyinqet exol etetz iktza' te aj nky'ik swan te wab'j twi' mes.^m ²⁸Etetz ma'tx kxtenkix wuky'i'l tuj kyaqil xhcho'nal aj ma'tx tz'ok wen. ²⁹Ntons komo iktza'x te ntat oje tzaj tsi' wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad, ax wetz oxel' nsi' jun etajwalil ³⁰tzan eten junch'in wuky'i'l oj nk'ulun mandad. Okxwa'yon b'ix okx'uk'ayon ti'lj mes wuky'i'l, b'ix okxtel wit'let tuj ewit'lel tzan txik eq'uma' tume'l ti'lj te kyk'ulb'en kye kykab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel.»ⁿ

**Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tuq Tewa' Qa Totzqi' Tetz
Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Wnch 13:36-38**

³¹[B'ix ax oxik tq'uma' te Jesus ikxjani]: «Simon, Simon, tzaj acha'o', te Satanax ma'tx tzaj tqani' etil'j etetz tzan eqet tk'ulu' probar,^o ³²per wetz ma'tx qet nwitz twitz Qtat tzan k'on tkaj asi' yatz^p tzan tok wit'let ak'u'lj wi'lj. B'ix yatz oj tjaw awin ak'u'lj, intxik animsa' kyk'u'lj kye txq'anky qerman.» ³³Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, dispwest atin tzan nxik awuky'i'l qa okyinqtex si' pres qatzun tzan tok wen twitz nkamikyji.» ³⁴Per te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' yatz Xhpe'y, oj tjaw oq' te to'k, yatz oxmaj ojetq qet awewa' qa awotzqimin.»

³⁵B'ix oxik tq'uma' kye kkyaqil ikxjani: «Aj exik nlajo' jun-el, k'onti'l tuq tzan txik etin eb'e'eq b'ix etumin b'ix te exajab', ¿opaltin petzun jun tidi' te etetz?»^q Yaji kyetz oxik kyq'uma': «K'onti'l.» ³⁶Ntons oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l te aj at tb'e'eq intxik tin tuky'i stumin, b'ix intqet

^k 22:24 Mat 18:1; Mak 9:34; Luks 9:46 ^l 22:26 Mat 20:25-28; 23:11; Mak 9:35; 10:42-44

^m 22:27 Wnch 13:12-15 ⁿ 22:30 Mat 19:28 ^o 22:31 Ax: tzan ejawb'aj tkyito' iktza' triw.

^p 22:32 Te Satanax oxik tqani' tzan tqet tk'ulu' probar kyaqil kyetz, per a'ox ostzoqqij tzan tk'ulun probar te Xhpe'y; astilji te Jesus oqet twitz twitz te Qtat ti'lj te Xhpe'y.

^q 22:35 Mat 10:9-10; Mak 6:8-9; Luks 9:3; 10:4

ek'ulu' etib' tzan eten list oj tky'ik te nya'tx galan aj tzul naj.^{r 37}Wetz oxe'l nq'uma' etetz, presiskix tzan tky'ik wi'l'j kyaqil aj tz'ib'ankaj oqtxi' ikxjani: “B'ix tetz owok en iktza' jun joyol choj.” Komo kyaqil aj tz'ib'a' wi'l'j wetz oky'elkix ikxji.»^{s 38}Ntons kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat, tzani ate' kab'e' machit q'obj'il.» Yaji kyi tetz: «Qaltetz.»^t

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Tuj Jetzemani

Mat 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹Yaji te Jesus owex tzi b'ix oxik twi' te witz Olib, komo tzi naq'ik tuq tzan txik xnaq'tzon, b'ix kye txnaq'atz e'ok lapet ti'l'j. ⁴⁰Ya ma pon tzi, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aqik.» ⁴¹Ntons owel laq'chet ch'in kyi'l'j, qanq iktza' jun xo'on ab'j aj ja' opoyon, b'ix oqet mejlet b'ix owokten xnaq'tzon. ⁴²B'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan akolon ch'in wi'l'j ti'l'j ja xhcho'nal ntzani, per k'onti'l' tzan tb'antik iktza' wetz ngan sinoke intb'antik iktza' yatz agan.» ⁴³Ntons jun ángel aj tzajnaq tuj ka'j ojaw kanet twitz tzan tjaw tin tk'u'l'j. ⁴⁴Te Jesus n'ok ten tuq twitz nim xhcho'nal, per mas tuq nxnaq'tzan nim, b'ix te a' aj n'el tuq ti'l'j iktza' kyik' nqet tuq tz'aqik twitz tx'o'tx'. ⁴⁵Ya ma mankun txnaq'tzan, ojaw wa'let b'ix opon aj ja' tuq akyeqet kye txnaq'atz, b'ix etzaj tk'ulb'a' ojetq tuq kyewitan tzan tpaj kyb'is. ⁴⁶B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxwitan? Sek' ejaw wa'let, b'ix pe'exnaq'tzan waq tzan k'on eqet tz'aqik.»

Aj Tjaw Tzyu' Jesus

Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Wnch 18:2-11

⁴⁷Man tuq nyolin te Jesus, kypon lab'un ky'ila'j xjal. Te eq'il kyb'ey a tuq te Juds aj jun tuq kxol kye kykab'lajujil txnaq'atz Jesus. Tetz owok laq'chet ti'l'j Jesus limal tetz tuky'i jun limb'il iktza' jun tajyol.” ⁴⁸Per te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Juds, ¿nkyin'ok alima' naqextzun qajyol qib'» b'ix ikxji nchjaw meltz'jik wi'l'j wetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios?» ⁴⁹Kye aj akyeqet tuq tuky'i Jesus, ya ma tz'ok kyen tidi' nky'ik, oxik kcha'o' kyetz te Jesus ikxjani: «Tat, ¿oqoq'ojiyona kyi'l'j tuky'i qmachit kansb'il?» ⁵⁰Yaji jun txnaq'atz te Jesus oxik sililin, oqet tok'onsa' tmos te twitzale' pal, owel txx'emu' txkyin aj tb'anq'ab'. ⁵¹Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Qaltetz! ¡Ya k'onky!» Ntons te Jesus owok tmako' txkyin te xjal b'ix oqet tq'ana'. ⁵²B'ix oxik tq'uma' kyuky'i kye pal aj nim

^{r 22:36} Ax: b'ix te aj k'onti'l' jun tespád, intxik tk'ayi' te txxo'w b'ix instzaj tloq'o' jun. Te ja ntzani k'onti'l' telponx tzan stzaj kyloq'o' tuq kymachit q'obj'il, komo tzan tpaj 22:49-51 qeb'enky te Jesus k'onti'l' tuq nqet tuj twitz tzan token machit q'obj'il kiyitza'; astilji n'el qniky' ja taqanni telponx tzan kyten list ti'l'j jun nya'tx galan aj tzul tuq.
^{s 22:37} Isa 53:9,12 ^{t 22:38} Ax: “Qaltetz. Etetz k'onti'l' n'el eniky'.” ^{u 22:47} Ax: owok laq'chet ti'l'j tz'ub'al tq'o'tx te Jesus. ^{v 22:48} Ax: nkyin'ok atz'ub'a'.

kyajwalil b'ix kye k'ulul mandad tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix kye tijxjal kxol kye xjal aj tijajil Israel aj ojetq tuq kyepon tzyul tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «ǵTistil etetz ma'tx kx'ul tzani tuky'i emachit kansb'il b'ix tuky'i exb'aq'en, iktza' wetz a'in jun eleq'? ⁵³Kyaqil q'ij wetz akyinquet tuq etuky'i'l tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix tzi k'onti'l injaw etzyu'." Per ajna'l ma'tx pon or b'ix at etajwalil tzan te Tajaw Choj tzan ek'ulun etetz tidi'chq aj nya'tx galan aj egan tzan ek'ulun.»

Aj Tqet Ewa' Jesus Tzan Xhpe'y

Mat 26:56-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Wnch 18:12-18

⁵⁴Ntons ojaw ktzyu' te Jesus b'ix oxik kyeq'i'l twitz te twitzale' pal. Yatzun te Xhpe'y, tetz lapik tuq laq'chik. ⁵⁵Stzi' tjay te pal ojetq tuq qet kyb'ichk'a' kyq'aq', ntons kye xjal eb'ajqet wit'let ti'j b'ix ax te Xhpe'y ax oqet wit'let kxol. ⁵⁶Ntons te jun kriad ya ma xik te'e' te Xhpe'y, okaj ka'yin ti'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tetz, ax ajun tuq tuky'i Jesus.» ⁵⁷Per te Xhpe'y oqet tewa', oxik tq'uma' ikxjani: «Yen, wetz k'onti'l wotzqi' tetz.» ⁵⁸Mas yaj tzaj te junky xjal, ax oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «Ax yatz a'ich jun aj kyuky'i'l.» Per yaji te Xhpe'y owaj stzaq'b'e': ¡Nya'tx b'an'ax awitza'! ⁵⁹Yaji jun or mas yajky, junky xjal oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax tetz atqet tuq tuky'i'l, komo ax tetz jun aj Galiley.» ⁶⁰Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tzaj acha'o', wetz k'onti'l web'en tidi' aj n'ayoli'ni.» Ntons, b'eyxnajji aj man tuq nyolin te Xhpe'y, ojaw oq' jun to'k. ⁶¹Ntons te Qajawil owaj ka'yin ti'j te Xhpe'y, b'ix te Xhpe'y otzaj tiktz'an ti'j tanim aj ojetq tuq xik q'uma' tetz ikxjani: «B'ex mina' tjaw oq' te to'k, ojetq tuq kyinquet awewa' oxmaj.» ⁶²Ntons te Xhpe'y owetz tzi, b'ix owokten oq'el.

Aj Tok Kxmayi' Jesus

Mat 26:67-68; Mak 14:65

⁶³Ntons, kye xjal aj nkyexb'uqin tuq te Jesus, nqet tuq b'aj kxmayi' b'ix n'ok tuq b'aj kyb'uju'. ⁶⁴Owok ktxayi' twitz, b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Pakanonchaq ti'j ab'l ma tz'ok b'ujun te yatz.» ⁶⁵B'ix n'ok tuq b'aj kyyaso', tidi'chq tuq n'ok kyq'uma' tetz.

Aj Tpon In Jesus Kywitz Kyaqil Kye Tijxjal K'ulul Mandad

Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Wnch 18:19-24

⁶⁶Ya ma qo xhk'ate', owok kchimo' kyib' [junjun] kye tijxjal k'ulul mandad kxol kye xjal aj tijajil Israel —kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il— b'ix kyetz oxik kyin te Jesus kywitz kye txq'anky tijxjal k'ulul mandad. B'ix oxik kcha'o' te Jesus ikxjani: ⁶⁷«Tzaj aq'uma'

^w 22:53 Luks 19:47; 21:37

ǵa'ich pe' yatz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?» Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa wetz oxel' nq'uma' qa a'in, nlay kyinxik etoksla'; ⁶⁸b'ix qa oxel' ncha'o' jun tidi', etetz nlay b'antik tzan tajtz etzaq'b'e'. ⁶⁹Per b'eyx ajna'l [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinqtel wit'let tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios aj at nim tajwalil.» ⁷⁰Yaji kyaqil exik cha'on tetz ikxjani: «ǵNtons a'ich yatz te Tk'wa'al Dios?» Yaji tetz oxik tq'uma': «A'ixk etetz ma'tx tzaj eq'uma' qa a'in.» ⁷¹Ntons kyetz okyq'umaj ikxjani: «ǵTistil mas xjal tzan kyyolin tidi' til? A'o'xk ma'tx tz'ok qcha'o', tuj stzi'x ma'tx tz'etetz.»

Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat B'ix Te Eródes
Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Wnch 18:29-38

23 ¹Ntons kyaqil eb'ajjaw wa'let b'ix oxik kyin te Jesus twitz te Pilat. ²B'ix oxik kyq'uma' til ikxjani: «Ma tzaj jkamb'a'na te ja xjalni cha nxik tkub'sa' kyk'u'j kye qxjalil tzan kyq'ojin ti'j te tume'l titza' nkxk'ulun mandad tzani tuj qamaq'. Tetz ntq'uma' tzan k'on txik qchojo' te chojenj te César, b'ix ntq'uma' tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' aj k'ulul mandad.» ³Ntons te Pilat oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «ǵA'ich pe' yatz te k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel?» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «A'ichx ma'tx tzaj q'uman tetz.» ⁴Ntons te Pilat oxik tq'uma' kye pal aj nim kyajwalil ikxjani: «Wetz k'onti'l jun til n'el tuj nwitz te ja ichan ntzani.» ⁵Per kyetz nxik tuq kyq'uma' junky'el ikxjani: «Tetz cha nk'ulun tzan kyjaw lab'un kye xjal, b'ix nxik txnaq'tza' tidi'chq tuj kyaqil tkwentil Judey, komo owaq'ik tuj Galiley b'ix ax max tzani.» ⁶Ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji, te Pilat oxik xhcha'o' qa tetz jun aj Galiley tuq. ⁷Ya ma tz'ok xhcha'o' te Pilat qa tetz tzajnaq tzi aj ja' tuq nk'ulun mandad te Eródes, ntons oxik tsama' tuky'i te Eródes tzan tpaj tetz atqet tuq tuj Jerusalem tuj aj tyempji.

⁸Ya ma xik ten te Eródes te Jesus, tetz oje chalaj tzan tpaj ky'ila'j q'ijxi' tuq tgan tzan tok totzqila' tzan tpaj ojetq tuq tz'ok xhcha'o' tidi'chq ti'j, b'ix tetz tgan tuq tzan tok te'e' oj tk'ulun jun tidi' aj okyelab'ayon kye xjal ti'j. ⁹Te Eródes oxik xhcha'o' tidi'chq tetz per te Jesus k'onti'l owaj stzaq'b'e' ch'inwt. ¹⁰Ax akyeqet tuq tzi kye pal aj nim kyajwalil, b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz tuky'i kyq'oj nxik tuq kyq'uma' til. ¹¹Per te Eródes b'ix kye tmulon, ya ma tz'ok kyk'ulu' tidi'chq nya'tx galan ti'j b'ix ya ma tz'ok kxmayi', yaji owok ksi' jun tq'anaq te jun k'ulul mandad cha te xmayb'il tetz. Yaji te Eródes oxik tsama' junky'el tuky'i Pilat. ¹²Tuj aj q'ijji te Pilat b'ix te Eródes e'ok kyajyol kyib', komo tb'ay nkyeq'ojin tuq.

Aj Txik Q'uma' Tzan Tqet Kansa' Te Jesus
Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Wnch 18:39–19:16

¹³Ntons te Pilat e'ok xhchimo' kye pal aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye txq'ankey aj nim kyajwalil b'ix kyaqil kye xjal. ¹⁴B'ix oxik tq'uma' kyetz

ikxjani: «Etetz otzaj eteq'i' te ja xjal tzani, n'eq'uma' qa nkub'san kyk'u'l' kye xjal tzan kyjaw lab'un, per wetz ma'tx xik ncha'o' tidi'chq tetz ewitz etetz, b'ix k'onti'l' jun til n'oknoj witz'a' ti'j kyaqil aj ntzaj eq'uma' etetzn. ¹⁵B'ix ax te Eródes k'onti'l' ma tz'oknoj jun til titza', astilji ma'tx stzaj tsama' junky'el quky'i'l'. Ma'tx tz'ok qen k'onti'l' tidi' jun til aj presis-wit tzan tkamik tzan tpaj. ¹⁶Oxe'l' nsi' jun xhcho'nal ti'j b'ix yaji oxe'l' ntzoqpi'.»

¹⁷Ntons komo tuj te ninq'ij, aq'b'ia' te Pilat presis tuq tzan txik stzoqpi' jun aj pres.^x ¹⁸Per kyaqil kye xjal eb'aj'aq'lik tzan ksiky'in ikxjani: «Intqet akansa' tetz b'ix intxik atzoqpi' te Barabas.» ¹⁹(Te Barabas ojetq tuq qex si' pres tzan tpaj nk'ulun tuq tzan kyjaw lab'un kye xjal tuj amaq' b'ix tzan tpaj okansan.) ²⁰Te Pilat tgan tuq tzan txik stzoqpi' te Jesus, b'ix oxik tq'uma' junky'el kyetz, ²¹per kye xjal eb'ajjaw siky'in kongan ikxjani: «¡Intqet eklabi' twitz krus! ¡Intqet eklabi' twitz krus!» ²²Yaji toxmajji'n-el te Pilat oxik tq'uma' junky'el kyetz ikxjani: «¿Tidi' nya'tx galan ma'tx tk'uluj? Wetz k'onti'l' n'oknoj witz'a' jun tidi' til aj presis-wit tzan tkamik tzan tpaj. Oxe'l' nsi' jun xhcho'nal ti'j b'ix yaji oxe'l' ntzoqpi'.» ²³Per kyetz b'an nkyesiky'in tuq, nxik tuq kyq'uma' tzan tqet klabi' twitz krus. B'an nim nkyesiky'in tuq, b'ix yaji oqetkix k'ulu' iktza' tuq kyetz kygan. ²⁴Te Pilat oqet tb'isu' tzan tqet tk'ulu' iktza' tuq kyetz kygan. ²⁵Oxik stzoqpi' te xjal aj kygan tuq kyetz aj atqex tuq pres tzan tpaj nk'ulun tuq tzan kyjaw lab'un kye xjal b'ix tzan tpaj tkansb'en, b'ix oqet tk'ulu' tuky'i Jesus iktza'x tuq kyetz kygan.

Aj Tjaw Yob'a' Te Jesus Twitz Krus

Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Wnch 19:17-27

²⁶B'ix ya ma xik in te Jesus, at tuq jun xjal tzajnaq tuq tuj k'ul, Simon tb'i, tetz aj Siren tuq, b'ix oxik in alajwers tzan txik tiqa' te krus twi' tq'ab', lapik ti'jx Jesus. ²⁷Ky'ila'j tuq xjal lapike' ti'j b'ix ate' tuq xuj lapike', b'an nkye'oq' tuq nim b'ix b'an nkyeb'isun tuq ti'j. ²⁸Per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz xuj aj Jerusalem, k'on kx'oq' tzan npaj wetz, sinoke pe'eteq' eti'jx etetz b'ix kyil'j kye etal. ²⁹Komo tzul jun q'ij aj oxe'l' eq'uma', “Galanx-alo kye aj machor aj k'onti'l' ojaw kyiqua' jun kyal, galanx-alo kye xuj aj k'onti'l' eb'aj'alan.” ³⁰Tuj aj tyempji kye xjal okye'aq'el tzan txik kyyoli' kye witz, “Pe'equet tilan qajsikna.” B'ix oxe'l' kyq'uma' kye twi' witz, “Qoqet awewa'na.”^y ³¹Komo qa kye xjal k'onti'l' n'ok lo'et kyk'u'l' [tzan tky'ik kxon] jun tze' man txa'x, ntons pyorx-alo oqtel kyk'ulu' tuky'i jun tze' ky'ixk'oj.»^z

^x 23:17 Junjun txaq u'l' tyol Qtata Dios oqtxi' k'onti'l' nyolin ja taqanni. ^y 23:30 Os 10:8; Tmnk 6:16 ^z 23:31 Ax: Komo qa kye xjal k'onti'l' n'ok lo'et kyk'u'l' wi'l' wetz, iktza' k'onti'l' nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' man txa'x, ntons pyorx-alo oqtel kyk'ulu' eti'j etetz aj lapikix wi'l', iktza' k'onti'l' nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' ky'ixk'oj.

³²Ntons ax eq'lime' tuq kyitza' kab'e'ky xjal eleq'-e' tzan tuq kyqet kansa' junx tuky'i'l. ³³B'ix ya ma kyepon tuj te luwar aj tb'i "Tb'aqil Twi' Xjal," owox kyklabi' te Jesus twitz krus kyuky'i kye eleq', jun tuj tb'anq'ab' b'ix junky tuj tsurt. ³⁴B'ix te Jesus nxik tuq tq'uma' te Stat ikxjani: «Tat, intqet anajsa' ch'in kchoj tzan tpaj k'onti'l kyeb'en te aj nqet kyk'ulu'ni.» Ntons te tq'anaq oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j tzan tqet kypawa' kxol.^a

³⁵Ntons kyaqil kye xjal wa'llke' tuq nkyeka'yin b'ix kye k'ulul mandad nkyexmayin tuq ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Eb'ajqet tkolo' txq'anky xjal, ajna'l intqet tkolo'chaq tetz tib'x, aber qa b'an'ax aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', aj joyomaj tzan Qtata Dios.» ³⁶B'ix kye soldad ax kyetz nkyexmayin tuq ti'j Jesus. Nkye'ok tuq laq'chet ti'j b'ix nxik ksi' tuq minagr tetz, ³⁷nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Qa yatz a'ich te Twitzale' K'ulul Mandad kyil'j kye aj tijajil Israel, intqet akolo' awib'x.» ³⁸B'ix at tuq jun yol tz'ib'a' twi' te krus, tajsik twi' ikxjani: Aj ntzani te Twitzale' K'ulul Mandad kyil'j kye aj tijajil Israel.

³⁹Ntons jun te aj owok klabi' xtx'u'k Jesus nyolin tuq nya'tx galan ti'j ikxjani: «Qa yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons intqet akolo' awib'x b'ix qoqet akolo'na.» ⁴⁰Per te junky oxik tmiyo', oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l ntqob' twitz Dios anke n'ok awen twitz ja xhcho'nalni? ⁴¹B'an'ax, qetz nqajo' tzan tok qen twitz ja xhcho'nalni te chojb'il kyaqil jk'ulb'en, per te ja xjal ntzani, tetz k'onti'l tidi' nya'tx galan otk'uluj.» ⁴²Yaji oxik tq'uma' tetz te Jesus ikxjani: «Jesus, kyintzaj ana'o' ch'in oj ajakon wit'let tuj awit'lel.» ⁴³Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz oxel' nq'uma' yatz te b'an'ax, b'eyx ajna'l ochtelten wuky'i'l tuj te luwar b'an tb'anil.»

Aj Tkamik Te Jesus

Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Wnch 19:28-30

⁴⁴Ntons, atx aj man tuq chiq'ij max aj qpon te toxi' or te qale', kyaqil te twitz tx'o'tx' oqet yupan. ⁴⁵Te q'ij ya k'onti'l oq'analin b'ix te nim xq'apj pawb'il^b tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios oqet laqik nink'ajchaq. ⁴⁶Te Jesus ojaw siky'in kongan, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, tuj aq'ab' okajel nq'apo' wanim.»^c Ya ma xik tq'uma' ikxjani, okamik.

⁴⁷Yaji te k'ulul mandad kyil'j kye soldad, ya ma tz'ok ten kyaqil aj ojetq ky'ik, tetz oqet tjiq'b'a' Qtata Dios, oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax ja xjal ntzani k'onti'l tuq til.»

⁴⁸Kyaqil kye xjal aj akyeqet tuq, ya ma tz'ok kye kyaqil aj ojetq ky'ik, eb'aj'aj kyjay b'ix n'ok tuq kytink'a' kypechx [tzan tpaj ntzaj tuq kyna'on tetz]. ⁴⁹Per kyaqil kye aj otzqilal tuq te Jesus b'ix kye xuj aj eb'ajtzaj

^a 23:34 Sal 22:18 ^b 23:45 Exo 26:31-33 ^c 23:46 Sal 31:5

lapet ti'l max Galiley, eb'ajkajten tzi, cha eb'ajxik ka'yin laq'chik ti'l kyaqil tuq aj nky'ik.^d

Aj Txwa'q Muqb'aj Te Jesus

Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Wnch 19:38-42

⁵⁰Ntons at tuq jun xjal tb'i Chep, tetz jun kxol kye aj tijxjal k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel, b'ix tetz jun xjal b'an galan tuq nab'lin, b'ix nb'et tuq tuj tume'l. ⁵¹Tetz nya'tx dyakwerd tuq tuky'i te aj oxik kyq'uma' kye txq'ankey ni tuky'i te aj oqet kyk'ulu'. Tetz jun aj Arimatey tuq, jun kyamaq' kye aj tijajil Israel, b'ix tetz lo'ik tuq tk'u'l te Qtata Dios okoloyon kyi'l kye tijajil. ⁵²Ntons oxwa'q tuky'i Pilat b'ix oxik tqani' tzan tqetz tin tuq xhchi'ljel te Jesus twitz krus. ⁵³Ya ma qetz tin twitz te krus owok tb'atz'o' ti'l jun xq'apj xtx'otx'al lino, b'ix owox tmuqu' tuj jun jul muqb'il anim k'ulumaj tuq twitz jun peky b'ix nijunwt tuq anim ojetq kye'ox muqu' tzi. ⁵⁴Ntons aj q'ijji presis tuq tzan tqet kyk'ulu' kyaqil, ch'inky tuq taq'ik te q'ij ojla'mj.

⁵⁵Kye xuj aj eb'ajtzaj tuky'i'l max Galiley, ax kyetz eb'ajxik lapet kyi'l kye aj e'ox muqun te Jesus b'ix owok kye'e' ja' owox muqu' b'ix titza' oqet si' te txlimal. ⁵⁶Yaji eb'ajmeltz'jik [tuj kyposad] b'ix oqet kyk'ulu' ti'chq txakl tk'ok'jal [aj owokeyon tuq ti'l te kamnaq]. Yaji tzan tpaj q'ij ojla'mj, a tgan tuq tzan kyojlan iktza'x tuq tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il.^e

Aj Tjaw Anq'in Te Jesus

Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Wnch 20:1-10

24 ¹Yaji tuj junky iwitq tb'ay q'ij te saman, b'an q'eqombwen kyetz eb'ajxik aj ja' owox muqu' te Jesus b'ix oxik kyin te tk'ok'jal aj ojetq tuq qet kyk'ulu'. ²Otzaj kykamb'a' te ab'l ojetq tuq tz'el in twitz te jul muqb'il anim, ³per ya ma kye'ox tuj te jul k'onti'l otzaj kykamb'a' te txlimal te Jesus aj Qajawil b'ix ojetq tuq kyetzajb'aj, k'onti'l tuq n'el kyniky' tidi' ojetq ky'ik. ⁴Yaji derepent kyjaw kanet kab'e' xjal akyeqet tuq kyk'atzaj, atok tuq kyq'anaq b'an xhqitz'un. ⁵Yaji kyetz b'an xob'naqe' tuq, b'ix eb'ajqet mejlet tuky'i tajsik kywitz max twitz tx'o'tx', per kye kab'e' xjal oxik kyq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz n'ejoyo' tuj jun muqb'il anim te aj itz'oj? ⁶Tetz k'onti'l atqet tzani, tetz ma'tx jaw anq'in. Instzaj ena'o' aj oxik tq'uma' etetz aj tzunx tuq atqet tuj Galiley, ⁷“Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios presiskix tuq tzan txik q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal chimol choj, b'ix tzan tqet klabi' twitz krus, per tuj toxi'n q'ij ojawelkix anq'in.”^f

⁸Ntons kye xuj otzaj tiktz'an tuj kyanim te tyol Jesus aj ojetq tuq xik tq'uma' kyetz. ⁹Yaji ya ma kyemeltz'jik, oxik kyq'uma' kyaqil ntzani kye

^d 23:49 Luks 8:2-3 ^e 23:56 Exo 20:8-10; Deu 5:12-15 ^f 24:7 Mat 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luks 9:22; 18:31-33

kyjunlajujil tky'ixel Jesus, b'ix kye txq'ankey aj ajune' tuq kyuky'i'l. ¹⁰Kye aj oxik in te tpakb'alil kyuky'i kye tky'ixel Jesus, a'e' kye Liy aj Magdála b'ix Xhwan, b'ix Liy tnan Jacobo^g b'ix kye txq'ankey xuj kyuky'i'l, ¹¹per tuj kynab'l kye tky'ixel Jesus b'ix kye txq'ankey aj ajune' tuq kyuky'i'l, kyetz tuj kynab'l cha loke' tuq b'ix k'onti'l tuq nkyoksla' aj nxik kyq'uma'.

¹²Yaji te Xhpe'y oxik oqelan tuj te muqb'il anim, b'ix ya ma tz'ox ten tuj te jul, k'onti'l oxik ten tidi' sinoke a'ox tuq kye xq'apj aj owok b'atz'o' ti'l Jesus. Yaji omeltz'jik aj ja' tuq ate' kye txq'ankey b'ix k'onti'l owel stzi' tzan tpaj kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Tjaw Kanet Jesus

Mak 16:12-13

¹³Axxix aj q'ijji kab'e' kye txnaq'atz ikja'n tuq kxik tuj [aldey] Emaus nkaj tuq qanq kab'lajuj kilómetr^h ti'l Jerusalen. ¹⁴Kyetz nkyeyolin tuq ti'l kyaqil aj ojetq tuq ky'ik. ¹⁵Aj man tuq nkyeyolin b'ix tidi'chq tuq ntzaj kyna'o', te Jesus owok laq'chet kyk'atzaj b'ix oxik junch'in kyuky'i'l. ¹⁶Anke kyetz n'ok tuq kye'e', per k'onti'l ob'antik tel kyniky' ab'l tuq tetz.

¹⁷Yaji te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'eyoli' etetz?» Ntons eb'ajqet wa'let b'ix b'an b'is tuq kywitz. ¹⁸Yaji jun te kyetz aj tb'i Kliops oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun kxol kyaqil kye aj kxb'ak'on tuj Jerusalen, a'ox yatx a'ich mina' tok acha'o' aj oky'ik ja samanni?» ¹⁹Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz: «¿Tidi' oky'ik?» Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikxjani: «Aj oky'ik ti'l te Jesus aj Nasaret, tetz jun aj yolil tyol Dios tuq, at tuq nim tajwalil tzan tk'ulun tidi'chq b'ix kyaqil te tyol b'an galan tuq tuj twitz Qtata Dios b'ix ax tuj kywitz kye xjal. ²⁰B'ix kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal k'ulul mandad qxol, kyetz oxik kyq'apo' [tuj tq'ab' te gobernador] tzan txik q'uma' tzan tkamik b'ix tzan tqet klabi' twitz krus. ²¹Qetza lo'ik tuq jk'u'l tetz aji tuq te aj okolpiyon kye qxjalil aj tijajil Israel. B'ix kab'eje oky'ik kyaqil nini. ²²B'ix yaji junjun xuj aj akyeqet quky'ila ma qo'ok kxob'sa'na. Kyetz ma kyexwa'tz b'an q'eqombwen tuj te muqb'il anim, ²³k'onti'l ma tzaj kyk'ulb'a' te txlimal, ntons ma kyemeltz'jik b'ix ma kyq'umaj ma tz'ok kye'e' txq'an ángel aj ma kyq'umaj qa tetz itz'oj. ²⁴B'ix junjunky quky'ila ma kyexwa'tz tuj te muqb'il anim b'ix ma tzaj kyk'ulb'a' iktza'x kye xuj ma kyq'umaj, per k'onti'l ma tz'ok kyen te Jesus.»

²⁵Ntons, yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Etetz b'an k'onti'l n'ox tuj ewi', b'ix pen n'etoksla' te aj okyq'umaj kye aj yolil tyol Dios oqtxi'! ²⁶¿Nya'tx petzun presis tuq tzan tky'ik kyaqil nini ti'l te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix tzan tox tuj ka'l tzan tqet jiq'b'a' txini?» ²⁷Yaji tetz n'aq'ik tuq tuky'i stz'ib'en Moisés, b'ix yaji kyuky'i ktz'ib'en kye txq'ankey

^g 24:10 Ax: Chaw. ^h 24:13 Ax: sesenta stadiones.

aj yolil tyol Dios oqtxi', nxik tuq tq'uma' xtxolil te Tu'jal Dios aj ja' tuq nyolin ti'jx tetz.

²⁸Ya ma kyepon tuj te aldey aj ja' tuq ikja'n kxik, te Jesus oqet tk'ulu' iktze'xtzun tetz ikja'n tuq txik mas laq'chik. ²⁹Per kyetz oqet kywitz twitz tzan tkaj tuq kyuky'i'l, oxik kyq'uma' ikxjani: «Pakaj quky'ila. B'an qale'ky ajna'l tzan axik tuj ab'ey. Ch'inky qyupan.» Ntons te Jesus okaj kyuky'i'l. ³⁰Ntons ya ma kyeqet wit'let ti'j mes wa'il, te Jesus ojaw stzyu' te jun wab'j tuj tq'ab' b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios, oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kyetz. ³¹B'eyxnajji kyetz owel kyniky', aji tuq te Jesus, per tetz luwew oqet naj. ³²B'ix nkyyoli' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿K'onti'l petzun b'an nqochalaj tuq tuj qanim aj stzaj tq'uma' xtxolil ti'j te Tu'jal Dios?»

³³Yaji kyetz b'eyxnajji eb'ajmeltz'jik tuj Jerusalen, aj ja' otzaj kykamb'a' chimo' tuq kyib' kye kyjunlajujil kye tky'ixel Jesus b'ix txq'anxy aj kyuky'i'l tuq, ³⁴b'ix nkyeyolin tuq ikxjani: «B'an'ax te Qajawil ma'tx jaw anq'in b'ix ma'tx jaw kanet twitz Simon.»

³⁵Ntons kyetz kykab'il oxik kyq'uma' kyaqil aj ojetq tuq ky'ik kyij' tuj b'ey b'ix titza' owel kyniky' ti'j Jesus aj tqet tpedasi' te wab'j.

Aj Tjaw Kanet Jesus Kxol Txnaq'atz

Wnch 20:19-23

³⁶Man tuq nkyeyolin ti'j kyaqil ntzani, aj tjaw kanet te Jesus kxol b'ix oqet ten nink'ajchaq kxol b'ix exik tlima' ikxjani: «Tz'okxwit jun chewsb'il tuj etanim.» ³⁷Yaji kyetz etzajb'aj b'ix eb'ajxob' nim. Kyetz tuj kynab'l tuq qa nxik kye tuq jun tanim xjal. ³⁸Per yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nxkob'? B'ix ¿tistil nna'non etanim? ³⁹Instzaj eten kye nq'ab' b'ix kye woq. ¡A'inxkix wetz! Kyin'ok eten, kyin'ok emako' pe'. Jun tanim xjal k'onti'l xhchi'jel b'ix k'onti'l tb'aqil iktza' wetz nchi'jel aj n'ok etenni.» ⁴⁰Ya ma xik tq'uma' ikxji oxik tyek'u' kyetz kye tq'ab' b'ix kye toq. ⁴¹B'ix komo kyetz k'onti'l tuq nb'antik tzan kyokslan, b'an nkyechalaj tuq b'ix b'an nkyelab'an tuq, ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿At wab'j tzan nwa'an ch'in?» ⁴²Ntons oxik ksi' tetz jun pedas xhchi' kiyi tx'amsa' tuq tuj txanq'a'l. ⁴³Yaji tetz oky'ik tk'amo' b'ix oxik twa'a' kywitz kyaqil.

Aj Kykaj Tkawi' Jesus Kye Txnaq'atz

Mat 28:16-20; Mak 16:14-18

⁴⁴Yaji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Aj ma'tx ky'ik wi'jni, iktza'xkix aj oxik nq'uma' etetz aj tzunx tuq akyinqet etuky'i'l, presiskix tuq tzan tky'ik kyaqil iktza'xkix tz'ib'ankaj wi'j tuj te Kawb'il aj oqet tz'ib'a' tzan Moisés, b'ix kyuj kye ktz'ib'en kye aj yolil tyol Qtata Dios oqtxi' b'ix kyuj Kye Salmo.»

⁴⁵Ntons, yaji otk'uluj tzan tel kyniky' titza' tuq nyolin te Tu'ljal Dios, ⁴⁶oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tz'ib'ankajⁱ [wi'lj wetz] te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', presiskix tuq tzan tok wen twitz xhcho'nal, b'ix tuj toxi'n q'ij tzan njaw anq'inky kxol kye kamnaq, ⁴⁷b'ix kye aj nkye'okslan wi'lj oxe'l kypakb'a' tuj kyaqil Jerusalen b'ix yaji tuj kyaqil amaq' twitz tx'o'tx' tzan tjaw kky'ixpu' kye xjal titza' kynab'lin b'ix tzan tqet najsa' kyaqil te kchoj. ⁴⁸Etetz ma'tx tz'ok ete'e' kyaqil aj ma'tx ky'ikni. ⁴⁹B'ix wetz otzajel nlajo' etuky'i'l te aj okaj tsi' tyol te Ntat ti'lj. Per etetz pe'eqeten ax tzani tuj te amaq' Jerusalen max oj stzaj si' te etajwalil aj tzajnaq tuj ka'j.»^j

Aj Tjaw In Jesus Tuj Ka'j

Mak 16:19-20

⁵⁰Yaji te Jesus e'ex tin tzi, eb'ajxik teq'i' qaynin ti'lj te amaq' Betany, b'ix yaji ojaw teq'i' tq'ab' tzan kyqet tky'iwla'. ⁵¹B'ix aj man tuq nkyeqet tky'iwla', tetz ojaw eq'i' twitz ka'j. ⁵²Ntons kyetz ya ma mankun kyna'on tetz, eb'ajmeltz'jikky tuj Jerusalen, b'an nkyechalaj tuq. ⁵³Kyetz b'ajq'ij akyeqet tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, aj ja' tuq nkyena'on te Qtata Dios.

ⁱ 24:46 Sal 16:10; Isa 52:13–53:12 ^j 24:49 Kya 1:4